Yeshiva University's Center for the Jewish Future and

Congregation Keter Torah present

Mourning for Y*erushalayim in* 2013 Tisha B'Av 5773

Rabbi Dr. Jacob J. Schacter

jschacte@yu.edu

July 16, 2013 • ט' אב תשע"ג

The Worldwide Webcast is sponsored

in memory of Rav Hershel Schacter z"l, and in commemoration of the 35th Yahrzeit for Mrs. Helen Friedman Kuflik, Hudell Ruchama bat Avraham Shomo v'Etta Malka.

The Keter Torah Tisha B'Av program is sponsored by

Batya & Nachman Paul to commemorate the yartzeit of Batya's grandfather, Chaim Eliezer ben Zalman, Eli Muller, z"l,

Gail & Binyamin Rieder (grandchildren of Manny Rothenberg, *z*"*l*) and family, in memory of Rav Hershel Schacter, *z*"*l*,

Diana & Michael Feintuch, to commemorate the yartzeit of Michael's grandfather, Dovid Leib ben Shmuel Zelleg, David Boodman, z"l.

and an anonymous family.

אי הגיראן. /c. נוירות אשכנו וצרפת

נְזָרוֹת שְׁנַת ד׳תַּהְניוּ לְרַבִּי שְׁלֹמה בַּ׳ר שִׁמְעָוֹן

על רבי שלמה ביר שמעון לא נודע כלום בספרותנו ולא נשאר מסנו אלא רשימה זו בלבד.

הוא הקרום בין רושבי הזכרונות ממסע הצלב הראשון (ד'תתנ׳ו 1096) הנודעים לנו. הוא עצמו מעיד, כי רשם את דבריו בשנת תת׳ק (1140) ושמע אותם "מפי הזקנים" לכלומר, עדי ראייה. הרשימה לקויה בתסר בראשיתה, ומסתבר שרובר בה על הנזירות בשפירא ובווירמייזא והקרושים נתכנו בה בשם. המתבר תור על הדברים עוד פעם בקיצור דברים בפכסמ שלפנינו.

זעתה אספר גלגול הנזירה גם משאר הקהילות הנהרגים על שמו המיוחר ועד כמה דבקו ביי אלהי אבותיהם ויחרוהו עד מצוי נפשם:

[ין כארבעת אלפים ושמונה מאות וחמשים ושש שנה, שנת אלף ועשרים ושמונה לגלותנו, באחת עשרה שנה למחזור רניו, אשר אז קיוינו לישועה ולנחמה, כנכואת ירמיה הנביא, 'רנ׳ו ליעקב שמחה וצהלו בראש הנוים׳ ונו׳, ונהפוך הוא ליגון ואנחה בכי וצווחה ומצאוהו רבות רעות האמורות בכל התוכחות, כתוב ולא כתוב מבר על נפשנו.

אשר קטו תחילה עזי פנים עם לועז הגוי הטר זהנמהר, צרפהים ואשכנזים, ויתנו לכם ללכת אל עיר הקדש, אשר חיללוה פריצי עטים לכקש שטה קכר תרפותם ולגרש טשם הישטעאלים ויושבי הארי ולכבוש את הארין לירם. ושמו אותותם אותות וישיטו סימן פסול על בגריהם, שתי וערב, כל איש ואשה אשר נשאם לכם ללכת כתעות הררך אל קכר טשיחם, ער כי רבו מארכה על פני האדסה אנשים הררך אל קכר טשיחם, ער כי רבו מארכה על פני האדסה אנשים ונשים וטף, ועליהם נאמר ׳סלך אין לארכה׳ וגו׳. ויהי כעכרם דרך געיירות אשר שם יהודים, אמרו אחד לחכרו: הנה אנחנו הולכים כדרך הקיירות אשר שם יהודים, אמרו אחד לחכרו: הנה אנחנו הולכים כדרך היהודים היושכים כינינו אשר אבוהיהם הרגוהו וצלבוהו חינם. ננקמה היהודים היושכים כנינו אשר אבוהיהם ורגוהו וצלבוהו חינם. ננקמה מהם תחילה ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל, או יהיו כסונו ויודו ככן הזימה.

גוירות שנת תתניו לרבי שלמה ביר שמעון

כה

ויהי כשמעם, הקהילות, את דבריהם, תפשו בידם אומנות אבותינו, תשובה תפילה וצרקה. ואז רפו ידי עם קודש ונסם לבם וחשש כחם, ונממנו חדר בחדר מפני חרב המתהפכת ועינו נפשם בצום וצמאון שלשה ימים רצופים לילה ויום, לבר שהתענו יום ויום עד צפר עורם על ענם יבש היה כעץ. וצעקו והשמיעו צעקה גרולה ומרה, ולא ענם אכיהם וסתם תפילתם ויסך כענן לו מעכור תפילתם וימאס אהלם ויסירם סעל פניו, כי היית גזירה מלפניו מ׳כיום פקדי׳; וזה הדור הוא נכחר לפניו להיות לו למנה, כי היה בהם כח וגבורה לעמוד בהיכלו ולעשות רברו ולקרש שמו הגדול בעולמו, ועליהם אומר רוד ׳ברכו יי מלאכיו גכורי כה עושי דכרו׳ וגו׳. ואותה שנה אירע הפסח בחטישי בשבת וחודש אייר יום ששי ושבת. וכשמונה כאייר, ביום השבת, קמו האויבים על קהל שפיירא, ויהרגו בהם אחת עשדה נפשות קרושות אשר קידשו בוראם תחילה ביום שכת קורש ולא אכו להצחן בצחנתם. ושם היית אשה חשוכה וחסירה ושחטה עצטה על קירוש השם. והיא היית ראשונה משחטים ונשחטים אשקבכל הקהלות, והנשארים נוצלו על ידי ההנסון? בלא צחן, ככל הכתוב למעלה.

ובכיג באייר קטו על קהל וורטיישא, והקהל נחלקו לשתי כתות, מקצתן נשארו בבתיהן וסקצתן ברחו אצל ההנסון. ויקוסו זאכי ערכות על אותם שהיו בכתיהם וישרדום, אנשים ונשים ומף נער וזקן, ויפילו המדרגות ויהרסו הבתים וישללו שלל ויבוזו כז ויקחו את התורה וירמסוה בטיט ויקרעוה וישרפוה, ויאכלו את בני ישראל בכל פת. ויהי לשבעת הימים, כיום ראש חודש סיון, יום כיאת ישראל לסיני לקבל את התורה, הוחרדו אותם אשר נשארו עדיין בחצר ההגמון, ויתעוללו בהם האויבים, כמו לראשונים, ויתנום לחרב. והם נתחזקו במעשה אחיהם ונהרגו וקידשו את השם לטין כל ופשמו צוארם להתיו ראשם על שם יוצרם. ומהם ששלחו יר כעצמם וקיימו אם על כנים רומשה׳ ואב על בניו נפל, כי נשחטו עליהם ושחטו איש אחיו ואיש את קרובו ואשתו וכניו, וגם חתנים ארוסותיהם ונשים רחמניות את יחידיהן. וכולם כלכ שלם קיבלו עליהם דין שמים, וכהשלמת נפשם לקונם היו צועקים שמע ישראל יי אלהינו יי אחר׳. והאויבים הפשימום ויסחכום סחוב והשלך, ולא השאירו מהם זולתי מעט מוער, אשר אנסו והטכילום בעל כרחם כמי צחנתם. וכנגד שמונה מאות היו מספר ההרוגים אשר נהרגו באלו שני יטים, וכולם ניתנו לקבורה ערוסים. ועליהם מקונן

כר

גזירות אשכנז וצרפת

13

ירמיה זהאמונים עלי תולע חבקו אשפתותי, והזכרתי שמם למעלה, יזכרם אלהים לטובה.

זיהי כאשר שמעו אנשי קודש חסירי עליון, קהילה הקרושה אשר במעננצא, מגן וצינה לכל הקהילות, אשר שמס הולך בכל המרינוה, אשר נהרגו קצת הקהל שבשפיירא וקהל זורמיישא בפעס שנית ונגעה הרב עריהס, אז רפתה ידם זנמס לבס ויהי למיס. ויצעקו אל יי בכל לבס זיאמרו: יי אלהי ישראל, האתה עושה את שארית ישראל כלה. לבס זיאמרו: יי אלהי ישראל, האתה עושה את שארית ישראל כלה. זאיה כל נפלאותיך הגוראית אשר סיפרו לנו אבותינו לאמר, הלא מסצרים זמכבל העליתנו וכמה פעמים הצלהנו, ואיך עתה עוסתנו ונטשתנו יי, לתת אותנו ביר אדום הרשעה להשמידנו. אל תרחק ממנו, כי צרה קרובה ואין עוזר לנו. ויתקכצו יחר נשיאי ישראל לתת להם עצה מוכה, אם יוכלו להינצל, ויאמרו זה לות: נבחרה לנו מוקנינו ונדעה

ידי ההגמונים, ובאו הקהל ושיחרו אותו וביקשו לו, עד שעמד אצלם במעננצא זהכנים כל הקהל בחדר הפניםי שלו, ואמר: נרציחי לעזור לכם, וגם הפהה אומר, גם אני רוצה לעכב עצםי כאן עליכם לעזרה ועליכם ליתן כל מחסורנו עד שיתעברו המסומנים. ואמרו הקהל לעשות כן. ונתרצו שניהם, ההגמון זהפחה, ואמרו: נמות עמכם או נהיה אתכם. כן. ונתרצו שניהם, ההגמון זהפחה, ואמרו: נמות עמכם או נהיה אתכם. להושיענו, נשגר גם לאימכו הרשע מסוננו, וכתבינו בידו, כדי שיכברוהו הקהילות בדרך, אולי יעשה יי בחסדו הגדול וישוב מעלינו, כי לכן פיזרנו את מסונינו, להת להגמון ולשריו ולעבדיו ולעירונים כנגד ארבע מאות זקוקים כסף. ונתנו לאימכו הרשע כסף, זי ליטרא של זהב, כדי לעזרינו, ולא הואיל לנו מאומה ולא ניתן לנו עד עתה ארוכה למכתנו. שאפילו כסדום ועמורה לא היינו, כי להם נהבקשו ער עשרה

כדי להצילם ולנו לא נתבקשו לא עשרים ולא עשרה. והיה ביום שלשה בסיון אשר היה יום קירוש ופרישה לישראל במתן תורה, באותו יום שאמר משה רבנו עליו השלום: ׳היו נכונים לשלשת ימים׳, אותו היום הופרשו קהל מעננצא, חסידי עליון, בקדושה ובטהרה והוקרשו לעלות אל האלהים כולם יחד, כי היו נעימים בחייהם ובמותם

קינות לתשעה באב

קלב

דָץ לְבִיא וּפָקַח עֵינָיו. וְהָנֵה מִיכָאֵל מְהַלֵּךְ לְפָנָיו. וְשָׂרִים הוֹלְכִים כַעֲבָדִים חָזוּ הֲמוֹנָיו:

נַאָןה עָסָה וְכִבָּה אֶת הַמְּוֹרָה. וְנָסָה יְרוֹ אֶל אֵל הַמּוֹרָא. וַיַּחֲשִׁידָ אור עַטֵה אוֹרָה:

בְּשֵׁאַנוֹ כַאֲרִי בַּדְבִיר בָּל. בָּרַח דּוֹדִי כְּעַל מֵח מִתְאַבֵּל. פּקְדוֹן הְרוּחוֹת בּוֹ בַלַיְלָה לֹא אִבֵּל:

אָמַר לַמַּשְׁחִיתִים חֲמָתִי הָתְּכְתִּי. אֶת יְדִידוּת וַפְּשִׁי בְּכַף אוֹיְבֶיהָ וָתָתִי. עָזְבְתִי אֶת בֵּיתִי וְנְחֵלְתִי נְטָשְׁתִּי:

By Kalonymus

כז) ע"י (רבי קלונימוס בן־יהודה) b. Judah (11th cent.) על נזרח ההנ"י מִי יְהָן רֹאשׁי מִים, וְעֵינִי מְקוֹר נוֹזְלָי. וְאֶבְכָּה Reader or Narrator כָּל־יְמוֹתֵי וְלֵילָי. אֶת חַלְלֵי טַפַּי וְעוֹלָלָי. וִישָּׁישֵׁי קְהָלָי. וְאַתֶּם אָר ואָבוי וְאַלַלִי. וּבְכוּ בֶּכֶה רַב וְהֶרֶב. אוי וַאָבוי וְאַלַלִי. וּבְכוּ בֶּכָה רַב וְהֶרֶב. וְעַל־עַם יְיָ, כִּי נָפְלוּ בֶּחָרֶב: Reader or Narrator וְדָמְעַ תִּדְמֵע עֵינִי, ּוְאֵלְכָה־לִי שְׁדֵה בֹּכִים. וַאֲבַכֶּה עִמִי מְרֵי לֵבָב הַנְּבוּכִים. עֵּל־ בְּמוּלוֹת הַיָּפוֹת וִילָדִים הָרַכִּים. בְּסִפְרֵיהָם נְכְרָכִים וְלָטֶבַח נְמְשֶׁכִים. אָדְמוּ עֵצֶם מִפְּנִינִים סַפּּירִים וְנָפָכִים. כְּמוֹ סִיט חוּצוֹת נְדָשִׁים וְנִשְׁלָכִים. סְוּרוּ טָמֵא, קָרְאוּ לְמוֹ מִלְקָרֵב. איים עַל־בֵּית יַשְׁרָאָל וְעַל־עַם יְיָ, בָּיָ נָפְלוּ בֶּחֶרֶב: Reader or Narrator וְתָרֵד עֵינִי דַּמְעָה, וְאֵילִילָה וְאָנִידָה. וְלִבְכִי וְלַחַגֹר שַׂק, אֶקְרָא לְהַסְפִּידָה. מַפּז יְקָרָה וּמַנָהָב חֲמוּדָה. כְּבוּדָה פְּנִימָה, כְּבוֹד כָּל־כְּלֵי חֶמְדָה. רְאִיתִיהָ קְרוּעָה שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה. הַתּוֹרָה וְהַמְקְרָא וְהַמִּשְׁנָה וְהָאַנְדָה. אֲנוּ וְקוְנַנוּ זֹאת לְהַנְיָדָה. אֵי תוֹרָה וְתַלְמִיד וְהַלּוֹמְדָה. הַלא הַמָּקוֹם מֵאֵין יוֹשֵׁב חָרֵב. *איים עַ*ל־בֵּית יִשְׂרָאָל וְעַל־עַם יָיָ,

the souls are put in charge of the Almighty, v. Job. 12, 10. 8) Lit. he said, 9) v. p. 94, note 7. ¹⁰) *i.e.* a place where the funeral cortege disperses, and where the funeral orations are held. v. Ohalot, 18, 4, a. M. Kat. 3b, ¹¹) v. p. 12, 5 note 3. 12) *i.e.* homiletical (or edificatory) portion of ancient Rabbinical literature.

קינות לתשעה באב קלר עַם יְיָ, כִּי נָפְלָוּ בֶּחָרֶב: Reader or Narrator שִׁמוּ־נָא עַל־לְבַבְכֶם, מְסְפֵדי מַר לְאָשְׁרָה. כִּי שְׁקוּלָה הַרִיּוָחָם לְהָתָאַבֵּל וּלְהָתְעַפְרָה. כְּשְׁרַפַּת בֵּית אֱלֹהֵינוּ הָאוּלָם וְהַבִּירָה. וְכִי אֵין לְהוֹסִיף מוֹעֵד, שֶׁבֶר וְתַבְאָרָה. וְאָין לְהַקְדִים, זּנְלָתִי לְאַחֲרָה. מַתַּת כֵּן, הַיוֹם לְתָָתִי אַעוֹבַרָה. וְאֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה, וְאָבְכֶּה בְּנָפֶשׁ מָרָה. וְאַוְחָתִי בָּבְדָה מִבְּקֶר וְעֵר אֶרֶב. אַ*ייים עַ*ל־בֵּית יִשְׂרָאָל וְעַל־עַםיְיָ, כִּי נָפְלוּ בָּחָרֶב: Reader or Narrator יעַל־אָלֶה אֲנִי בוֹכָזָה, וְלִבִּי נוֹהֵם נְהִימוֹת. וְאֶקְרָא לַמְקוֹעַוֹת וְאֶל־הַחֲרָמוֹת. יְאָלִי וְאָלְיָה כָּלָן המוֹת. הַיֵש מֵכְאוֹב לְמַרְאוֹבִי לְדַמּוֹת. מָחוּץ מְשֵׁבֶּל־חָרֶב, וּמֵחַדָרִים אֵימוֹת. חֲלָלַי חַלְלֵי־חֶרֶב, מּוּטָלִים עֲרוּמִים נַעֲרוּמוֹת. נְבְלָתָם כְּסוּחָה, לְחַיַת אָרֶץ וְלְבְהֵמוֹת. יוֹגֵק עִם־אָישׁ שֵׁיבָה, עֲלָמִים וַאֲלָמוֹת. ב: עַל־בָּית יִשְׂרָאֵל וְעַל־עַם יְיָ, כִּי נְפְלוּ בָּחָרֶב: Cons. אַלָקָימוֹ Reoder or Narrator מְתַעְהְעִים בְּמוֹ מוֹזֵי, וּמַרְבִּים כְּלְמּוֹת. אֵי אֱלֹהָימוֹ אָמְרוּ, צוּר חָסֶיוּ בוֹ עַד־מוֹת. יָבוֹא וְיוֹשִׁיעַ וְיַחֲוִיר וְשָׁמוֹת. חֲסִין יה, מי־כָמוֹך, נוֹשָׂא אֲלָמוֹת. מֶחֲשֶׁה וְתַחְאַפַּק, וְלא־תַחְגֹר חֵמוֹת. פָאֶמוֹר אֵלַי מַלְעִינֵי, אָם־אֶלהָים הוּא יֶרֶב. . *פּוּא*ָלָי מַלְעָאָל וְעַל־עַם יְיָ, כִּי נָפְלוּ בֶּקְרָב: Reader or Narralor עֵינָי אָרָדָה מֵים, כִּי־נֶהְפַּךְּ לְאָשֶּׁלַ מְשׁוֹרֵר. וְעֻנְּכִי לְקוֹל בּוֹכִים, מִלְהָפֵּנ וּלְקָרֵר. מִי יָנוּד לִי, וְאָין מַחֲוִיק לְהַתְּעוֹרֵר. חֵמָה בִּי יָאָאָה וְסַעַר מְשְׁוֹרֵר. אֲכָלְנִי הֲמְמָנִי הַצָּר הַצּוֹרֵר. שְׁבַּר עַצְמוֹתֵי זוֹרֵר וּמְפָרֵר. סְלָה כָל־אַבִּירֵי, הַשֶּׁבּוּר וְהַשּׁרֵר. רְטָיָה וּמָזוֹר אָין לְזוֹרֵר. מַבָּתִי אַנוּשָׁה, בְּאֵין מַתְעִיל וּמְזוֹרֵר. עַל־כֵּן אָמְרָתִי שְׁעוּ מֶנִי אֲמָרֵר. בּבְרִי דְּמְעָתִי עֵל לְחָיֵי לְצָרֵב. אי*ר ביר ה*ָשְׁרָאָל וְעַל־עֵם ײָ, כִּי נָפְלוּ בֶּחֲרֶב:

קינות לתשעה באב קלג כִּי נֶפְלוּ בֶּחְרֶב: Reader or Narraios וְעֵפְעַפַּי יוְלוּ מְיִם דֶמַע לְהַנְיָרָה. וַאָקוֹנֵן מַר עַל־הֲרוּנֵי אַשְׁפִּירָא. בַּשֵׁנִי בָּשְׁמִיָה בוֹ, בִּיוֹם מָרְוּוֹעַ ָהָקְרָה. מֵרְגוֹעֵי לְרְגוֹעֵי נֶחְלְפוּ לְהַבְעִירָה. נְהָרְע בַּחוּרֵי חֶמֶד וִישִׁישֵׁי ְהַדָּרָה. נָאָסְפּוּ יְחַד, וַפְשָׁם הִשְׁלִימוּ בְּמוֹרָא. עַל־יִחוּד שֵׁם הַמְיָחָד, יְחֲדוּ בְּגְבוּרָה. וּבֹרֵי כְּחֵ, עֹשִׁי דְבָרוֹ לְמָהָרֶה. וְכֹהֲוֵי וְעֵלְמֵי וּגְוֶעוּ, ָכֶּלֶהַם עֲשָׁרָה. ∗Cons עַל־בֵּית יִשְׂרָאָל וְעַל־עַם יְיָ, כִּי נְפָלוּ בֶּחָרֶב: וּהְמָוֹת הַקָּבֶי יְלֵל אַחְבָירָה. קָהָלוֹת הַקְּבָשׁ Reader or Narrator הַרִינָתָם הַיּוֹם כְּוָכְרָה. קְהַל װֹרְמִיוָא בְּחוּנָה וּבְחוּרָה. וְּאוֹגֵי אֶרֶץ וּנְקִיֵּי טְהָרָה. פַּצַמָיִם קִדְשׁוּ שִׁם הַמְיָחָר בְּמוֹרָא. בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה בְּהְדֶשׁ זִיו לְפֵהְרָה. וּבַּהְדֶשׁ הַשְּׁלִשִׁי בְּקְרִיאַת הַלֵּל לְשּוֹבְרָה. הּשְׁלִימוּ נַפְשָׁם בְּאַהַבָּה קְשׁוּרָה. אָהִימָה עֲלֵיהֶם בְּכְכִי יְלֵיל יּלְחַשְּׁרָה. כְּלוּלֵי כֶּהֶר עֵל רֹאשָׁם לְעַשְּרָה. יישר עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעֵל־עַם יְיָ, כִּי נָפְלוּ בֶּחֶרֶב: Reader or Narrator וְעֵל־אַדִירִי קְהַל מַנְּגְצָא הַהַדוּרָה. מִיְּשֶׁרִים קַלוּ, מָאָרָיוֹת לְהִתְּנַבְּרָה. הִשְׁלִימוּ נַפְשָׁם עַל יִחוּד שֵׁם הַנוֹרָא. וַעֲלֵיהֶם וַעֲקַת שֶׁבֶר יאָוְעַק, בְּנָפָש מָרָה. עַל־שְׁנֵי מִקְדְשֵׁי יְסוֹדָם, כְּהֵיּוֹם **אַרְאָרָה. וְעַל־חָרְבוֹח מְעַ**ט מִקְדָשֵׁי, וּמִדְרְשִׁי הַתּוֹרָה. בּי*מס עַ*ל־בֵּית יִשְׁרָאַל וְעַל־עַם יְיָ, כִּי נְפְלוּ בֶּחֶרֶב: Reader or Narralor בַּחְׂרָשׁ הַשְּׁלִישִׁי בַּשְׁלִישִׁי, נוֹסַף לְרָאָבוֹן וּמְאָרָה. הַוּוְדָשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךּ לְיָטֹן וְצְרָה. בְּיוֹם מַתַּן דָת, שִּׁקְרְתִּי לְהָתְאַשְׁרָה. וּבְיוֹם וְתִינֶתָה, כְּמוֹ־כֵן אָז חָזֶרָה. עָלְתָה־לָה לַמֶּרוֹם לִמְקוֹם מְדוֹרָה. עם מִיאָה וְנִרְמֵאָה וְהַדּוֹרְשָׁה וְחוֹקְרָה. לוֹמְדֵיהָ וְשׁוֹנֵיהָ בְּאִישׁוֹן, כְּמוֹ בְאוֹרָה. בּית ישָׁרָאֵל וְעֵל־-

According to the German Rite this is the 42nd elegy in the order of the Kinot. 2) v. B.Y. on "חלות, p. 241. *) cf. Lam. R. Introd., (R. Yochanan I).

יזעקת שֶׁבֶר אָשְׁאָרָה׳ . o.v. יזעַקת שֶׁבֶר אָשָׁאָרָה׳.

FAST ESTABUSHED TO COMMENORATE (RUSADER DESTRUCTION IN WORMS, 1096 2"10 "0 <u>MP/10 000</u>

4

וברכת כהנים. ראש הדש שחל בו תענים אומר של תענים במוסף אחר האל הקדוש. כל השנה אין מפטירין אלא בשבתות וימים טובים תוץ מט׳ באב ושאר הענים לבור אז חפטירין דרשו במנחה ולא בשהרית. אחר הפסח ושטות מתטנין שלשה שני וחמישי ושני וקורין ויחל. אבל אחר עלרם אין מתטנין. <u>ותעניות דגזירות</u> קורין ויחל ומפטירין דרשו. בה"ג כתב אם התענה ושכח לומר ענט בשומע הפלה יאמר לאחר תפלה לפני אלהי נאר. בוויר"מש מתענין על גזירה שהים בר"ח סיון ונהגו לקרות בשחרית בראש חדש ולערב ויחל ודרשו. וסי באר וי"ז בתמוח ולום גדליה ועשרה בטבת ולום אסתר מפטיר למנחה. מהגין שלא להתפלל ענט כי אם שליח ליבור בשחרית ושאר ליבור במנחה פן יארע אותו בולמום וילטרך לאשול :

Capa in Forman

מנחה של ע"ש או של ערב ר"ח וח"ח תה שאמרו בירושלמי שקורין ברכות וקללות ואין קורין בר"ח נראה דאינו מסכים עם הקלמוד שלנו דבפ"ק (יב ׳) אמרינן קורין ומפטירין אלמא אין קורין בשל קורין ומפטירין אלמא אין קורין בשל מענית אלא במנחה ואע"ם שלא נהגו כן אלא קורין בחענית בכקר ובערב מכל מקום כשמתענין בר"ח אינו בדין שתדמה מקום כשמתענין בר"ח אינו בדין שתדמה בסימן ריצ וו"ל בוירמי"ש מתענין גוירה בר"ח סיון ונהגו לקרות כשמרית בר"ח ולערב ויחלודרשו: כוברוך אשרי וקדיש וכו׳ וו׳ ברכות אעיב דאינו

My NECES

תירה א אסור בתשנית - כתב בייסי תקתים אנשי קיק ווירמשא מתשנין הגודרה בריחסיון ולי מים בתשובה דלא ילשינן מינייהו בעלמא ומיהו סשיג דעירובין כתב דמותר להתעשת בו חשרת שעות אכל להרמבים אסור שהוא דאורייתא ובסשי קשיח איתא שאפי׳ אכל שירות ילא ואיז לאכול סת: ב שפי ימיד שקבל וכו׳. ניל דהמתענה תענית חלום בר״מ ניסן או

מדרבנן כדתשמע בריש פ׳ היה קורא אפ"ה לכתחלה מיהו לריך לקרותה בזמן ק"ם כמצותה ולחחר שעמדתי על דברי בעל תרומות הדשן נחתי חל לבי ליישב מנהג ק"ק ווירמיישה שנהגו להתענות בר"ח סיון על גזירת תח"נו עד להתר מנחם גדולה וקורין ויחל ומתפללין ספלת המנחה וחוזרין לבתיהם לאכול ולשתות ואח"כ מתפונין תפנת ערבים בבסיכ כשאר ימות השנה אמנם אם הל ר"ח סיון בעים מתפללין מנהם לאחר ג׳ שעום אחר חלוח ומתפללין מנהם וקורין ויחל ואח"כ מיד מהפללין ערביה כסדר כל תפילה השבה והוזרין לבחיהם ומיד קובעין סעודתן לקדש על היין וגומרין כל סעודתן ונוכגין מנהג שבת גמור בחיסור משיית מלחכה וכמו בכל שבתות השנה ומענה בפיהם שכן המנהג מימים קדמונים כאשר כל זה מבואר בספר שבות יעקב הלק שני סימן ו' שהרעים על מנהג זה בקול גדול וכתב שטוח על זה ככרוכיה ולה שמעו הליו והף ששמע מכמה רבנים הקודמים שמיחו ולא עלתה בידם אפ"ה מלא עלמו כמחוייב בדבר להעלוח בספר שים לבטל הדבר כיון שאפשר דבדיעבד לא ילאו י"ח ואני עמדתי משתומס על דבריו מאי כל הרעש הזה לבטל הדבר מנהג קדוש כזה שקרוב הדבר שהיה הרבה קודם לזמן רבותינו הלרפתים רש"י ותום׳ וכל סייעתם וכי מה בין זה המנהג דקיק ווירמיישה לחותה שהלה והשובה שכתב בעל תרומת הדשן בסי' א'

בישן אסים שאמרו דלא אסשר להו . וסואין דאסינא להכי ייל דדוקא קבלת רבים בקהילה דקביטו יחד וסכי תשמע לשון הריביש שהשקום גורם וכן בהנהו בני בישן מלד דעל הרוב דור הולך ודור בא וסקיק קיימם אם לא שיי מקרם רסה ודרך זר ולא שכיח והרי בזה יש בכל קהל ועדה שמשיאין בניהם ובטמיהם מקלתם ועל הרוב רובם לקסילות אחרים והנה בקסילמינו הקדושה שעוד היום מתמנים גזרוי תמניו וקיע וקרוב לודאי אחד מאותו דור נא כשאר מתכעו דר בקיק וחשבתי כיב לעיע בקסלה ורובם ידועה שאין אכותיהם עד ד דרא מורי הקיק. וניל סברא זו מוכרחת אסיי להקל דאליב כשבן או בה מדוונו לדור בקסילם אחרם וכי ש ביב

21 21 r' nize nie

שארה ו ברים סיון חעייו לסיק שהיה חל ביום ויייו שכהגו להחענה סס וורמיישיא מיוי גזירה חתכיי עד אחר חלוח היום בכל רייח סיון ובזמן מכחה גדולה מתסללין מכחה גדולה ואחיר אוכלין כדי שלא יהענה בריים תעניה גמור ואחייכ מתסללין חפלת ערביי כסי מכהגם כל סשנה וכשחל ריים סיון בערב שבת כהגו להתסלל מרחה ומעריב מיד אחר שעה ג׳ מריד שנות אחר חלות ומקדשין השבת וכשראיתי ואת המההי מאוד עליהי על שמתסללין תסלה ערביים שלא בזמנה כולי האי ולווחתי על זה כברוכיא ולא שמעו אלי ושמעתי שנה רבנים סקודמין מיחו ולא עלתה בידם ואולי ימעו דורוי הבאים לגמר מדשתקו רבנן ולא מיתו שימ שכעם׳ ברלון חכמי ויקבעו הלכי לדורוי אף גם שברשהי מהם בעכין זה ולא התסללתי

כושנה ברורה כי אין א אסור וכו׳. ואנשי (א) קיק ווירמיישיא מתענין בריח שיון על הגוירות שהיה באותו הומן בשנת תתנ׳ו לאלף החמישי (כ) ואומרים פליהות ותחנונים וכתב רמיע בהשובה סימן עיע דלא ילסינן מינייהו בעלמא אף לענין תמנונים. ולענין תענית שעות ז' מותר עיין בבהיל: (ב) בתענית. ומכואר (ג) לעיל בסימן קפיח שאפילו אכל פירוח ילא ואיל דוהא פת: (ג) אין גוורין וכו׳.

ספר מהרין אנהזים

הלכות שבועות

לעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת³. וסי' מנ"ו ועצרו, ר"ל דפקודי' נמנו באותו סדר. א"א תחינה מר"ח סיון עד אחר אסרו חג של שבועות⁴. במגנצא⁵ אומרים תחינה עד ג' סיון כי ג' בסיון מתענין שם בכל שנה על גזירה שהיתה שם באותו יום, לכן אומרים תחינה עד יעבור התענית. והסימן² היו נכונים ליום השלישי³ (שמות ימ, יא). הג"ה במהרא"ק: א"א צו"ץ דמר"ח מצות הגבלה⁰¹. בשכת ליום השלישי¹¹. ואסת ימ, יא). הג"ה במהרא"ק: א"א צו"ץ דמר"ח מצות הגבלה¹¹. בשכת דלפני חג השבועות נוהגין באשכנז להזכיר כל מדינות וקהלות ויישובים שהיה בהן גזירת תתנ"ו¹¹. ואומר אותך לאהבה¹¹. זולת אלהי באזננו¹¹. אב הרחמים⁷ במקומו¹¹. בכל מדינת ריינוס^ה א"א אב הרחמים אלא בשבת דלפני שבועות דמזכירין את הקדושים גזירת תתנ"ו¹²¹. ובשבת חזון ישעיהו מזכירין ג"כ אותן הקדושים ואומר אב הרחמים. וכן הנהיג מהר"ז ייענט במערוויז¹¹. ובערב שבועות וכן באסרו חג א"א ג"כ למנצה¹¹. ואם חל ביום שני או חמישי אז אומרים אל ארך אפים⁸¹.

ספי מניגים אריאים יאויצני

קלא. סיון מראש חדש שלו עד אחר איסרו חג של שבועות אין נופלין ואין אומרים בשבת צדקתך, לפי שמר״ח סיון מתחיל מצות הגבלה י.

א) במגנצא² אין אומרים בשום שבת אב הרחמים כ"א בשבת קודם שבועות ובשבת של חזון ישעיהו, ומזכירין הרוגי תתנ"ו⁸ בשני השבתות, ובמנחה של תענית הגזירות אומרים ג"כ אב הרחמים.

ב) פעם אחת אירע חתונה בשבת שלפני שבועות וציוה מהר״א שאין לומר רק נשמת מעניי׳ ולא לשנות יותר, והתונה בשבת שלאחר שבועות נהגו לומר נשמת ואופן של חתונה ויוצר וזולת של שבת, כך נוהגים בעיר ווינא. עכ״ל הגהות עכ״ל.

ג) הגה * ובארץ אושטרייך ובהגר אין אומרים תחנון מר״ח סיון עד לאחר שבועות.

ר) במגנצא נופליז עד ג׳ סיון משום תענית בגזירת תתנ״ו דמתענין בכל שנה ושנה ג׳ סיון, ועוד טעם משם ר׳ יהודה הלוי שהנהיג שלא נופלין ג׳ ימים לשבועות משום דכתיב והיו נכונים לשלשת ימים, ונהגו לומר אילו סליחות בתענית הגזירות, רבת צררוני, אלקי׳ אל דמי, את הקול, פזמוז, חרוזה ראשונה ה׳ שמעה, ומתחילין חרוזה הלא עיניך. חטאנו אמנה אנכי הטאתי. זכור ברית ב׳ חרוזות אנא הבט, וכל סדר זה נוהגין לומר ג״כ בתענית גזירת ק״ט ׳ לפרט, ומתענין אותה כל שנה ושנה ח׳ אלול כל אותם הנולדים בקהילה, ומזכירין הרוגי ק״ט במנחה ואומרים אב הרחמים.

קנט

in - GNJA 'NO (ZNEN P'RIN') J'IN

"אין להוסיף מועד שבר ותבערה,

הרב ברוך ישר שלימייא מוסר: שמעתי מעי הרב רי רעאל הכון קוק זיל. רובה הראשי של סבריה, מעם אחת נפל ספר-תורה לארץ בביח־כוומת, איישם כארץ, והגבאים כאו בשברון־לב אל דודי מרן הגרא״י קוק וצ״ל. ופקרה אירע כר״ות הצמת, ופסק להם הרב זצ״ל, לגזור צום בבית־כנסת זה, אול לא מיז, כי אם לחכות ולהכריז על צום ריו בתמוז גם כצום על המאורי: הלא־סוב. ססק זה היה לפלא בעיני, ושאלתי את רודי זצ"ל על מקורו. הר.: הראה לי

מקורו באחת הקינות מתשעה באב, המתחילה במלים ,מי יתן ראשי מים", קינה על סבח הצלבנים, כשנת תתנ"ו, בערי שר"ם (שפירא, ורמיזא מנוצא), שמחברה הוא ר׳ קלונימוס כן יהודה.

באחד מבחי הקינה נאמר: שימו נא על לכנכם מספד מר לקושרה / כי ישקולה הרינתם להתאבל ולהתעפרה / כשריסת בית אלוקינו האולם והבירה / וכי אפן להזמיף כצער שבר ותכערה / ואין להקרים וולתי לאחרה.

ואף על סי שיש מקום לחילוק גדול ביניהם, שהקינה מרברת על קביעה **(** תענית ציבור לדורות, ואילו השאלה שבאה לפני הרב התייחסה לחענית חדיטעסר, ברם זיל בתר טעמא, שהואיל ומן התורה אין לנו אלא צום אחר נשנה, וכרברי קבלה מפי ישעיי הנביא (ניח, ניו') נאמרו פסוקים תריפים בננות הצום שאין עמו תיקון מעשים, הרל מכללא איחפר שאין הקביה בוחר בצומות וענות-ארם-נפשו. ומפילא למדנו שנם תענית ציבור חד פעמי, אינו מן הדברים שראוי להדר בהם].

"WE MAY NOT ADD A SEASON OF MOURNING"

Rabbi Baruch Yashar once heard the following incident from Rabbi Rephael Kook: "On the first of Tammuz, a Torah scroll fell on the floor in a synagogue. The sextons asked my uncle what they should do. The Rav told them to declare a fast day for the congregation, announcing on the public fast on the seventeenth of Tammuz that the fast also related to this unfortunate occurrence.

"I was surprised at his decision and asked my uncle for his source. He showed me one of the kinor for Tishah BeAv that begins with the words 'O that my head were water,' written by Rabbi Kalonymus ben Yehudah in memory of those slaughtered by the Crusaders in the cities of Speyer, Worms, and Mayence. One of the stanzas says, 'We may not add a season [of mourning] for the destruction and conflagration." (The verse in fact refers to the prohibition of adding another public fast, not, as in the case brought before the Ray, a one-time fast. Yet, since Yom Kippur is the only fast day mentioned in the Torah, and the propher Isaiah [58:3-6] censured fasting unrelated to atoning for improper behavior, we may infer that God is not overly desirous of self-affliction, and a public fast, even if only a one-time affair, is not a desideratum).

Brols,

write of them without being affected? Yet it is the command of the king hearts. Can a man tell his woes without having his lips tremble; can he sciousness. How much more is this the case for us, afflicted in our one hears of it, his cars ring and his spirit departs until he loses conand the command of Rabbenu Jacob Tain, and we curnot desist therefrom. write of this tragedy, without having his heart spill over. Indeed when people of God cannot contain the anger in its soul. Who can pause to the heart to express and the hand to portray the wrath and pain. The THIS CONCERNS the saintly ones who were burned. It is difficult for

that all this has happened. The Lord is sanctified by those closest to Him. laid. Behold we groan under it. It is because of our sins and shortcomings Upon us, the Jewish community of Orléans, has the burden been

of Atonement will excerd that of the feast of Gedaliah b. Ahikam; it is a veritable Day be established as a fast day for all our people. The significance of this fast month of Sivan in the year 4931 [May 26, 1171]. It is fitting that this day this sacred incense on the fourth day of the week, on the twentieth of the our sins." Indeed these are the sufferings of the community through said to one another: "Shall we tremble over this fire? Is not this day for out and burned, his men said: "Let us call them and ask them. Perhaps Lord bring offerings for their God and become sanctified. God inhaled which all Israel achieves atonement. For those burned for the sake of the the fear of our Creator so that our death may serve as atonement for all lest your heart be seduced. Strengthen yourselves and let us be firm in which we were chosen?" Then they said as they went forth: "Take care, watched them closely, perhaps one of them might waver. But the Jews our hearts and all our souls." The Jews were taken out and the Gentiles scrafim, whu stand by the Lord. When the uppressor ordered them taken We shall cling to our God, the God of Israel. Him we shall fear with all they will abandon their god." The Jews answered unanimously: "No. sacrifice. These angels of the Lord went up in flame—thirty-one angels, to our Temple, holy ones such as these have not been offered up as a From the time He gave over His people to destruction and set lire

N.N. ULL OCC 75, US

נורות בלובש ועוד

נוסה וה של נוירה בלייש ותחקליא-וזוו).שקיאנו עליה נם ברשיטת שבסוף יספר אירהי לרי אפרים ביר יעקב, נהוסף עיי אוד הפעתיקים לנוירת שנת תתניו לרי שלמה ביר סמשון. תכנו: מכתבים שתים בענין הנוירות. הוא נסנא בכתב היד לפני הפסקא 'נראשיה באנו' (עטי ניט), ואַינגן יודעים מי הוא מינרי,

וה מהחסירים הנשרפים

אף כי אנחנו מרי הלכב. היספר איש צרותיו ושפתיו לא תמכרנה,ואם כשמוע איש מאחיו הצילנה שהי אוניו,הצא רוחו עד אכוד עשתונותיו, ילאו לכבות לחוות, וידי כל לתוות, כנס והוות. לא יכילו עם אלחינו ועם נמשוחם. ומי יעצור לכתוב רכר הצרה הואת ולא ייתר לככו. חן

תכתוב ולא תינק. אך מצות הסלך היא <u>ומצות רבינו יעקב</u>ולא נמנע

7

iigo

כי יום כיפורים הוא. ווגוכו ונפצעו, וכאשר יענו אות ביפצעיהם ואשטות הציבור אשר בהם יתכפרו כל ישראל, כי אשי יי לתם בשבת בקשרים לחדש מיון בשנת תחקליא לפרם, וראוי הוא לקובעי אלתיהם הם מקריכים וחיו קודש. וירה יי את ריה הניחוח ברכיעי צום לכל בני קסנו. ונרול יהיה כבוד הצום הזה סצום נרליה בן אחיקם יוצרנו, למקן תהא מיתתנו כשיה קל כל קוונותינו, ואלו הן המאות אמרו בלכתם : השמרו לכם פן יפתה לכבכם. חוקו ונתחק ביראת ויאטרו איש אל אחיו: הטן האש הזה נחרד, הלא זה יום נכחרנו. וכה נפש. הם מוצאים ההם השיבו אל לבכם, אולי ירך לב אחדי לאים, אחר: לא כי באלהינו נרכק,באלהי ישראל,ואותו נירא בכל לב ובכל קרשים כאלו. ויעלו מלאכי השם בלחב שלשים ואחד מלאכים,שרפים קהם ונשאלה את פיהם, אולי יטירו ככודם בלא יועיל. ויענו כאיש קומרים ממעל לז, אשר באמור הצר יהוציאום וישרפומי אמרז: נקרא ומאו נהן סטו למשימה ויצה אש במקדשנו לא עלו לאשים קרשי נדנו מועקים החתית, נדינו הביא את המנדה הננו מועקים החתית, אשר במשעינו כל זאת וחמאותינו, וחשם בקרוביו נקרש.

הרביעי בשבת, עשרים בסיון דיא ותתקליא, קיבלוהו כל הילות צרפת ראיי הים וריצוס ליום ספד ותענית מרצון נפשם. במצות הנאון רבינו יעקב בן הרב די מאיר אשר כתב אליהם זפרים ההדיעם, כי ראוי הוא לקבעו צום לכל בני עמנו, ונ־ יול יהיה הצום הזה מצום גדליה בן אחיקם 'כי יום כפורים הוא'. וה לשון רבינו אשר כתב, וכן נכון וכן קיבלו היהודים. ופיוט יחסאנו צורינו׳ מיוסד על זה, ככתוב בו כל המקרה הרע, ול-מעלה הוא כתוב בסליחות על מרת בלוייש. וצרקת כל שמטרו עצמם על יהוד השם תעמוד לישראל סלה.

Wednesday the 20th of Sivan 4931 [i.e., 1171 C.E.] was accepted by all the communities in France, England and the Rhineland as a day of mourning and fasting, of their own will, and at the behave of the illustrious scholar our master Jacob son of Rabbi Meir [Tam] who wroce letters to them and informed them that this day is worthy to be declared a fast-day for all our people, and this fast shall be greater than the Fast of Gedalish ben Ahikam, for it is a day of stonement. These are the words that our master wroce, and thus is it proper, and thus did the Jews accept it.

(נהואיה) אילבאייה, איזער זיאיק הנוחוין (ירואיק אוליין

סליחות	מוסף ליום כפור
(معد در مور ۱ معد تُنْقَم قَدٍ قَبْنَ عَدَ مور العم قَدَيُّ فَنَا الدَّحَرَ كَلْ هُوْ يُوْم مُعَالًا مُوْ قَادِنْنَ قَمَ مِنْ قَتْنَكْرُنْهُ مُوْعِه قَادَ مردَ قَعَ مِنْ قَتْنَكْرُنُهُ مُوْعِه محد مردا معده	מסוג קרשו ללבעי ואלי מואשה למדו נוסלוא מאי, שר מיניים אלינויונים ילוג למני לקאו מיאשה למני אלכעי וימים אלינויונים ילוג מינים למניגה ללמי הסו ללמי אלכעי נוקנים מיני מלעי לאיים למניגה ללמי הסו ללמי אלכעי מניגעים מניוגעים מני מניגעים מניגעים מני מני מני מי מ מני מ מ מו מי מ מי מו מ מי מי מ מי מ

סימן: ח-ב סילל בן יפקב ומבוכלו סוק ולומן. פל בורם בלריים מסקליל (נוזו). בנדים בבי 4 צורים. 8 פלים בכל בות.-- או אושיי שנרען, גורום השכמו ולרשת, עי קלו.

אֱמוּד שְׁלְמֵי יִשְׁרָאֵל וּוְרָתָם כְּשׁתֵם / וְמַשְׁתָּם וְהָוְנַחְתָּם וְתָיִתָ כְּוּבּוֹר וִרְהָם בְּחִקּך עַמְּך בְיַד סְבֶּלְהְ הַמְזֹהֶם / נְרִיבֵי עַמִּים נָאֶסָפוּ עֵם אֱלהֵי אַבְרָהָם:

<u>בַּשֶׁשְׁרִים בְּסִיוָן מ</u>ֹפַר פַּירוֹת וּמַפְרִים / בַּ<u>תַּתְקָלָ-א</u> לִפְרָט נְהְנוּ בְיָרוֹ לְהַרְרִיחַ ַכְאָ**חֶר וְחְרַצּוֹ לְהַעֵּ**לוֹתָם לְאָשִׁים לְהָרִיחֵ / הַדּוֹדָאִים נֶחְעּ רֵיחַ:

נ נְּכֵר לְכַלוֹת נַקּשֶׁם בְּלִי פִּדְיוֹם / בַּצַצַּת הַכּּמֶר הַמְעֵל לְהַרְחִיק הַתְּיוֹם s נְכֵר נְתָנֶם בְּמִדֶּל לְהַכְרִיחָם • אָים אַדְ / בִּי שָׁב יַהָּטִד יָדו כָּל-הַיּום:

דְּבֶר זָה בְּשֶׁמְעֶם נְחְרֵצוּ זֶחַר / כִּרְסִץ נַעֲשֶׁה וְנִשְׁמַע לְהָשִׁיב כְּאֲחָר ָכָּלָם בְּוֵי־אָיש־אָחָר מִשֶּה הַאַּשְׁלֶמֶת מִיְּהָבֶּחַר *ו*שְׁמֵע יִשְׁרָאַל יְיָ אֲלהַיּצ יְיָ אָחָר:

> הַם כְּעָנוּ עָלָיו וַשְּׁלִיהְ יָהָב / וְלֹא וָשִׁים כִּסְלֵנוּ בַּאלהֵי וָהָב ו לַצֵּרֹן מַצֵּרָכֶה צָּיָה קְרוֹשִׁים לְהַרְהָב / וַיְהִי בָּצַלוֹת הַלַּהָב:

ניאמְרוּ לְהוֹצִיא אוֹתָם לְבֵית הַשְּׁרַסָה / יַחָדָיו שָּׁמְחוּ בְּהַקָּנַסת כֵּלָה לְחָפָּה עַלַינוּ לְשֵׁנֵחַ שְׁבְּחוּ בְּנָפָשׁ כְּסוּפָה / הְנָך יָפָה רַשְּׁיָתִי הְנָד יָפָה:

THE WINCLESS IS CHARTER THE

בנה את בוירה בלוייש בשנה התקלים. מרתם כשרתם עיש אמוני שלופי ישראל שיב כיש, זכל ושיש מאור בט מיכה דז שביר מרחם. וחיית כובור נדתם פישיום יוד ב. 2 ביר סיבלת המדחם שו שר ביר כלויים שמן פקרה לחפורו או איתרים. נריבי פפים... ואלי אוי. נכסיון נופר פירות כי בצורא גיותין של איוה ואילן לאי האשה (ריא צר נר). 4 תדודאים... שאריש זיז. 3 נפר בשצע. לתרוזיק מתיום שא האיבור שנין ישרבל להקביה, שרי שורים רבה הי בי (--שויקה רבהי פרי רף פי בי) אפרי יי יינהי אופר הפרי היושא, לם צבי בחל אינהי רלם הים בחלת פצרי. אך ביישוב... שימונו. ז כבסין בשייי ו כולם בו איש אחר מיישק, ביד מנים. משח חמושלמת מל הכחד שאינה פשר פלישה, וצין בה ממל, שוליך ייצ שברים, וכולם צריים באביה (שוי רך ביו בי). שמע ישראל רסריו ד. שארי שם. פעליו נשליך יתב עיש ואלי מכו לא נשים כפלצו.. שיש אלי שוו. פו רחי בעלות תלה ביאשריג ב. 13 פלינו לפבח האלא יותה. הגך יפה... שרש רוב. 13 אייצי אהו. בערבה מקשיראה,

מוסף ליום כפור

סליחות

סוֹמֵוּ וְתוֹכֵף אוֹת נָפָּלָא לְגָרְאָה / שְׁרֵפַת נְשָׁמָהיֹנְתוּף לא כָּלָה א עַז רָאַחָה וְאוָן שֶׁמְעָה וּמִיְלָה / גֵם לְהַתְּוֹסֵם מִפְּרֵ קשָׁם סָלָה:

עֶקִרוּ בְנִסְיוֹנֶם וְקִבְּלוּ דִינֶם בְּצֵלִיוֹת / וְלא־נְטֹנוּ אָחוֹר לֵב וְשֵינֵיִם וְלוֹזוֹת ראוים לקבע צום ותפלות עויזות / תָצוּכָה תְּבָקְשָׁה מֵאֶלתֵים עַל־וֹאת:

פְדוּת וְכַפָּרָה יְחֹקְקוּ לִישָׁרוּן בָּפֵטֶר / הָזֹם הַזָּה יום כְּפּוּר לְכַפֵּר ַיַעַמר זְכוּתָם לְעֵפֶּם כָּעָס לְהָפֵר / עַל הַפֹּוְאֵים וְעַל־כְּל־עַם הַאָּהָל יְכָפֵר:

אַ צַּדִיק יִצְרֵח אִסְפּוּ חֲסִידֵי תָּזָבַח / חֲנָיָה נְחֲבַרָיו מֶסְרוּ נַסְשָׁם לָאָבָח רַבִּי עֵקִיבָא וַחַבַּרִיו בַּעֵלֵי הַשֶּׁבָח / בּוֹרְהֵי בְרִיחִי עֵּלִי־וָבָח:

קַרוש זָכֿר מִזְפֿר וֹאת <u>הָצַק</u>ָרָה / פִם צַ<u>ק</u>רָם יִצְּחָק אֹתָה לְהַשָּוְרָה רְצִּיָה • וַעֲשׁוּיָה כְּדָת וְכִתְעּוּדָה / זֹאַת תּוֹרַת הָעוֹלָה הָיא הָעוֹלָה עֵל מוֹקָדָה:

רָאה תִרְאָה בְּעֲנִי יִשְׁרֵי אֵל / וְכַנֵּא לְשְׁמְדּ תַּנְדוֹל וּלְחָרְבוֹת אֲרִיאַל • וּלְדַם חֲסִידָיוּ הַשֶּׁפוּה וְלַצֵּכְדָיוּ הוּאֵל / וְלְם נְקְמֵת בְּדֵי יִשְּׁרָאֵל:

שמיכות דם חסידיף לעינינו תודיע

עַר־מָתַי תִּהְיָה כְּוִבּוֹר לא־יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ איָבָי רִיב הָרִיב וּרְמֵיהָם הַשְׁפִּיעַ / אֵל־וְאָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוּפִיעַ:

תָּבֹא הְפִּלָתִי לְפָוֶיוּ לְפַעְּלָה לְפַעְּלָה / אָ*וָקַ*ת אָסִיר וּדְנֵי חֲסִידָיוּ לְה<u>ִתְק</u>ּבְּלָה ַבַּהְכִיאַף עַל הָאיֵב נָחֲרָצָה וְכָלָה / הַבְּשְנָה שְׁסָתֵי הְהִלָה:

TT 11 13 10 11 11

551

Ý

ה קרה הבברי שורד-לה. שריפה נשבת ונוף לא כלח לפי האלמר שכת רף בצוגי שרשה נשמה הצרף שיש, כבצה פנ נס ל ההנוסס... ההלי פו: 31 בעליוות בשמות, נלוגות שקשות, ריל לם מסו שאוד חישות. בנ ראויים... ריל רשיים הם שהיקבת הצניה בגלום. עזיאות אוקור. ועצרטה... שורם ה נו נגעיני קלו. 34 ועל חכתנים ועל כל עם תקהל יכפר ויקי פולו. זו צדיקיצרה ייצ וקביה צדק, והצנין ציט ברור כל צרט. הצרח וחבריו מסרו נפשם לאבה להרג ללי מבחה הרג. יהוקי כם כו, פרי הני ג שה הדלך. 36 רבי עקיבא התבריו שמדם עיי מלכה רומי כורתי בריתי עלי זבה אחלי ניג זג להעצרח לדקשר. זו זאח תורת העולה... ויקי ניב 18 ראח הראח בפני ישרי אל פיש שפרה גז. ולומרבות אריאל מה הסקרש, פיש ישני מו 2. מו חצאל נקום (כך ברצה יש לאבר השלים) נקוםת בני ישוראל מצר לש ב וו/ עד מחי תחיה כובור לא יזכל להושיע עיים ירצייד ל נא תשפוע הארה. אל נקמות ה?... ואלי צר ב נו אנקת אסיר שאי עשים. 44 נחרובה וכלח ישרי כב

POLAND, 1648-1650

שְּהַצֹּדְ לְקְדִינָה שְּׁחֶרָח וְשְׁשׁו לְהָם נְּשִׁוֹנֵי שֶׁרִץ דְשַרְצַע אֲרְצוֹח י יצ׳יוּ הַרְצַה-מַצֵּנוֹח הַגוּנוֹח - וְחִבְּנו מַצְנִיח צָבּוּר - לְכָל מְרְיוֵח פּוֹלִין בְּיוֹם שְׁשְׁרִים בְּחֹרֶש פְיוֵן לְדוֹהוֹח, בּוֹ בָּיוֹם שְׁנַצָשו הַרְינוֹח הָמְרוֹב בּיָרוּץ לַכֹּל, שְׁהֶיחָה פְהָלָה רְאשׁוֹנָה שְׁפְּקָרו צַּבְּקָם לְהֵרינָה זֵל פְרָשׁ הַשָּם, זְכוּחָם מַצַמוֹד לְנו וְהַשִּם יַנְשָּׁם דְכָם.

ABYSS OF DESPAIR

the levir liad departed from the land. The authorities of the Conneil of Four Lands," may the Rock and Redecimer preserve thrue, instituted using appropriate ordinances for their lumbin and they instituted a public fast for the whole Kingdow of Poleral, to be observed on the twentieth day of Stvan, for generations to come. For on the day the certible slaughter of Munitow had occurred, and is had been the first combinity to submit to the managers, for the glorification of Hio Name, mit to the meric of its marryrs stand us in good mad, and may the Lord average their blood.

A GAN IL NOO 11 «1/» rg

ענה על עיק נקחב

ניהי קשמיע שצורר זיקיל ישים שיועדים רבים נהשפט לקיק נהרוב רעבוס פטר ווהב לרב ונם קיק נהרוב בענקה טיהה סילנת בעשירות ונהיהה בהילה נוושוקה לשלהים. של ווקטים וסיקרים, קלצהי סישפט, ערין בה ועקה – ברצחים. בה של טקטים וסיקרים, קלצהי סישפט, ערין בה ועקה – ברצחים. בה של טקטי וסילי ישים ראש עתי, צור טייטרים, על קיק הגיל ועצו בעש באות איש שולט טרב וקטב לראשי שנט טעיר שיייי בעורם. באות איש שולט ערי וקטב לראשי שני טעיר שיייי בעורם. באות איש שולט ערי וקטב לראשי שני סעיר שיייי בעורם. ועלי שייר הקרים בעקה לרשעי שניע סעיר שיייי בעורם. מוכנים שלא סיגר נבראו טייטרים. ניהי ביום די כי סיון י. באו טקועין קטון לעיר נהרב. ניהי ביום ער כי סיון י. באו טקונין לכם שלי לא טיי

פנקס ודד ארבד ארצות

שנת ת״י

ראשי ישיבות רוצני הארבע ארצות ראשיהם ומנהיניתם והאלושים אשר בראשם הנאונים ראשי ישיבות ואב"ד, בהיות' בהתוועדות דק"ק לובלין בין נאולה לגאולה ישיבות ואב"ד, בהיות' בהתוועדות דק"ק לובלין בין נאולה לגאולה ידשנה זו תא"ו יו"ד לם "ק, עלה המוסכם ביניהם, קבלו עליהם ועל זהעם אחריהם לנאולה ידשנה זו תא"ו יו"ד לם "ק, עלה המוסכם ביניהם, קבלו עליהם ועל זהעם אחריהם להתענות בכל ארבע הארצות את יום העשרים לחדש סיון בכל שנה ושנה ביום ההוא. אחריהם להתענות בכל ארבע הארצות את יום העשרים להדש סיון בכל שנה ושנה ביום ההוא. אחריהם להתענות בכל ארבע הארצות את יום העשרים לחדש סיון בכל שנה ושנה ביום ההוא. אחריהם להתענות בכל ארבע הארצות את יום העשרים לחדש סיון בכל שנה ושנה ביום ההוא. אחריהם להתענות בכל ארבע הרבע הגרולה. והיום ההוא נכסלה בו הצרה, שכן מלפנים היהה בו בינה יהיהי לפרס, כמן שנמצא בסליקות שאימרים אותם במוסף יה׳כ סי׳ קי׳ב שתחלה׳ אמוני שלובי ישראלי כו׳. וזם מכן שנמצא בסליקות שאימרים אותם במוסף יה׳כ סי׳ קי׳ב שתחלה׳ אמוני שלובי ישראלי כו׳. וזם מכו בתעני׳ צבור. אך מעוברות ומיניקות וחולי׳ סי׳ קי׳ב שתחלה׳ אמוני שלובי ישראלי כו׳. וזם כמו בתעני׳ צבור. אך מעוברות ומיניקות וחולי ליע יתנו מדיון. גם בכלל יהי׳ נגבה מכל אחר כפר נפש ולחלק לעניי׳ לומדי תורה. ומחויבי׳ לקרו׳ ויחל שחרית ומנחה כמו נח"ב, גם להזכרת נשמותיה׳ של הרוגים אשר לא יספרו מרוב בעו׳ה יהי׳ נאמרו איה אל מלא רחמים כו׳. וכן גם בכל רגל ורגל יאמרו אמ׳ר להזכרת נשמותיה׳י. בעו׳ה יהי׳ נאמר אל מלא רחמים כו׳. וכן גם בכל רגל ורגל יאמרו אמ׳ר להזכרת נשמותיה׳י.

לי ערה שט רעזיק, שור מוזות והנהלות חי (ירוזלית, שיל) סימן תשכא שאלה: אם לעשות יום אבל לרבי רבכות שנהרגו בשואה.

הנני מקדים כאן עובדא אצל מון הגריזים זציל בשנח חש"ג כשהגיע שמועות שרבי רבבות אחינו נשחטים ונטבחים. בא אל מרן זצ"ל הרב הרצוג ז"ל וביקש לקיים על זה ידם אבל, ומרן זצייל התננד ואמר שאסור להוסיף על ימי האבל. ושאל אותו הניל איפוא זה כתוב. ואז אמו הגרייז זציל הקינה שאנו אומרים בחייב על הרוגי מלכוח דירמיזא ואשפידא שנרצחו כימי אייר וסיון מקונן שם ישימו נא לבבכם מספד מר לקוסרה. כי שקולה הרינחם להתאבל ולהתפערה כשריפת בית אלוקינו האולם והכירה. וכי אין להוסיף מועד שבו וחבערה (אין מוסיפין לעשות יום אבל והספר על הגזירות) ואין להקרים זולתי לאחרה. תחת כן היום לויתי אעוידה, ואספרה ואילילה ואבכה בנפש מרה, ואנחתי כבדה מבוקר ועד ערב". הרי מפורש דאף שסבלו תהרגו במיתוח אכוריות קהלות קדרשוח מאחריםהאבל ער ח"ב שאסור לעשות עוד יום אבל, (ומרן זצ"ל אמר לו כל הפיוט בע"פ כדרכו בקודש שהיה אומר קינות וסליחות בע"פ בזכרונו הנפלא) ולא מצא שום מקור לאסור אלא דברי הפייטן. אבל מספיק לו בזה להתנגד בתקיפות ליום אבל נוסף.

ברל זה אפילו אם היו מחקנים היום אבל גאונים וצריקים. אבל כאן זה פרי תעלולים של החפשיים שקבעייזם מיוחד (כ־ז ניסן) ליום אבל. וכמה "רבנים" קיבלו חקנחם ומחניפים אותם ר"ל. פשיטא שאין להשתחף עמהם ח"ו. רק בשבילינו יום ח"ב כלול בתוכו אבל על הצרחה ויסורים הרלנות ורציחוח שאנו סובלים דוד דור בעריה עד שבקרוב ממש נזכה בעזהשרית לגאולה עולם אמן.

הי יצחק אייציק האוי הרצון, כסקית ובתבית חד אות גדיני איות חייץ

40 LO CAJST

סימן צ״ט

אם יש כה ואפשרות בידי תכמי דודנו לקבוע יום העניה לדורות, לוכר יצי וושואה

ביה. פייו פבח, השייה

÷

הו״ב ידידי הגרח״י מישקובסקי שליט״א נאבר״ק דקריניק

שלום וברכה.

א) קבלוד מכתבו, ושמתי לבי לדבריו היוצאים מלב טהור. בסח יזכור מעכית כי חיכף כשאמר לי שדבר זה צרין עיון רב, השבתי לו שכפי הגראה יסודו הוא מדברי המשבנות יעקב ז"ל (ח׳ אהע"ו ט"א), שהובא בפית אה"ע סימן א׳ (ס"ק י"ט). <u>שרנמ"ה ז"ל לא</u> תיקן אלא עד סוף אלף החפושי מפני שכל דבר שאינו סיג לתורה אין בידינו לתקן לדוורות עולם, כדברי הרמב"ן ז"ל בפרשת ואחתנן (דברים ד ב).

ג) חזרן פכל זה, זהרי יש לנו מעשה רב, כ׳ סיון, שנזרו ועד ארבע ארצוח להתענוח בז, וכבר כימי מסעות הצלב נקבע זה ליום תענית אלא שנשחבת, ועיין כמניא סימן חקיע (סיק סי), שזה נקבע להעניח בכל מלכות פולין (עיי ועד ארבע ארצות) בהסכמת רבינו השיך זיל. ואולי יש לחלק, שכיון שלא נקבע לכל ישראל אין בזה החשש משום רבינו השיך זיל. ואולי יש לחלק, שכיון שלא נקבע לכל ישראל אין בזה החשש משום דעת הרפבין זיל וגיל, (ואמנם מדברי הרמבין זיל משמע, שאפילו ליחיד אסור לקבוע ידעת הרפבין זיל הגיל, (ואמנם מדברי הרמבין זיל משמע, שאפילו ליחיד אסור לקבוע לו לחמיד מצוה אשר ברא מלכון, ואולם המשכנות יעקב זיל, ודאי איננו סובר כן. שאליכ למה לו ליתן סעם על שלא בזר רנמיה אלא עד סוף אלף החמישי, כדי שלא לנבוע בבל תוסיפו, הרי רנמיה לא בזר על כל ישראל, ועיכ שלא ואמקום נורם, אלא הזמן.

הי שה פינשיין, זא התורה זיי (תשאה), זאי יצ-יח רב עה ברארן הזכה ורפואה חה (ירואיא, מאה), זאי זי אזרות מה אות חה (ירואיא, מנו), סטנב

יא. בטעם שלא תיקנו יום קבוע לתענית ותפילה לזכר תרוגי השואה

ובדבר הגזירות שבעה׳ד נהרגו ערך עשרה פעמים ששים ריבוא ע׳י הרשעים היטלער וחבריו ימ׳יש, שמחראוי הרי היה צורך איזה יום קבוע לתענית זלתפילה שתמה מע׳כ על שעריין לא נעשה כלום. הנה בקינות שכל ישראל אומרים בתשעה באב, מפורש שמה שלא תיקנו יום מיחחד לתענית ולבכיה על גוידות מסעות הצלב, שהיו הגזירות בכל מדינות יוראפ שגרו שם רוב היוזרים, ונחרבו כמה עיירות וכרכים, ונקרא על שם היוזרים, ונחרבו כמה עיירות וכרכים המרידים, משום היוזרים, ונחרבו כמה עיירות וכרכים מחוד שהיותים היוזרים, משום היוזרים היוזרים כמה גמורות הכל מהגוירות שהיו גם לגוירות שהיו בומבנו, והוא בכלל כל הגוירות שהיו במשך כל הגלות הארוך הזה.

ולא דמי לגזירות דשנת ה׳ אלפים ת׳ה ות׳ש ע׳י המעלניצקי ראש הקאזאקן, שנהרגו באוקריינא וחלק

מפולין, שקבעו שם יום תענית ואמירת סליחות לעשרים בסיזן. משום שלא היתה זו גזרה כללית כגוירה הגלות החזרבן, אלא היו רק בחלק מדינה אחת, שהיתה גזירה נוספת על אותן המקומות. וגם גזירה זו דשנת ת׳׳ה ות׳׳ט לא היתה ע׳׳י המלכויות וממילא לא נמשכה מעצם הגלות החזרבן, אלא היתה ע׳׳י המורדים בהמלכות, שלא שייך זה כל כך למה שהיה זה בגלות, מאחר שגם המלכות דאוה׳ע הא הגינה על ישראל במה שהיה אפשר בידן. השייכות להגלות היה רק משום דמאותן ההטאים שנתחייבנו גלות נענשנו גם בזה. שלכן היה שייך לתקו תענית ואמירת סליפות - ולאותן המקומות לבד. אבל גוירות דהיטלער דהיו על כלל ישראל, דהא היה דולך וכובש מקומות דעיקר ישוב ישראל, ובכל מקום שבא דרג את כל ישראל שהיו שם, והיה בדצתו לכבוש את כל העולם, ולא יכלו לעמוד נגדו עד שריחם השי׳ת, דוא גזירת כל ישראל ושייך להזורבן שנמצאנו בגלות, שאין קובעין עוד יום תענית ובכיה כדאיתא בקינות.

והנני ידידו מוקירו מאד,

משה פיינשטיין

(Sour rikini) " i.g. eccl winit wich " Jeris " 19 210 " my Levelor ווה לשון המועפק צוום השם בחקומוע למהוורה זו. שיש בה מרברי 216 11: 10010

ווה לשון הנושעים ליום הישר ביוידים ביוידים המחוקל, אשר לעורה בעל התוסטה יום מוכר הפרעות מלינוחיו: האסר המחוקל אשר לעורה הי משתוקל, כאשר ראי הקצינים רווי ה<u>שרבע ארצוה</u> ראשיהם ומנהינים לובלין בין נאולה לנשילהי רשנה זו האיז יוידי למיק עלה הבוסכם ביניהם לובלין בין נאולה לנשילהי רשנה זו האיז יוידי למיק עלה הבוסכם ביניהם לובלין בין נאולה לנשילהי רשנה זו האיז יוידי למיק עלה הבוסכם ביניהם לובלין בין נאולה לנשילהי רשנה זו האיז יוידי למיק עלה הבוסכם ביניהם לובלין בין נאולה לנשילהי רשנה זו האיז יוידי למיק עלה הבוסכם ביניהם לוחים השיא נבולה בו הצרה שכו מסונה בל ארבק האיבות אום העורים וחירם השיא נבולה בו הצרה שכו מסונים החות ביות בעורה רעה בשנה חוקריא לאורים ביו הביה שלומנים היווים לוכלים ביו הביולה מערים האינורים היחווקרים וחירם השיה שלומי רשנה ביום היא גמורה שוברים ביוחים למורים הערים

הקרבורנים הריציו לננים ועליהם כבר קרמונים הברו בהם סליחת וספרי בהם הבטורעות. אחת תיא על כן אמרתי אלכה נא אראה ואלקטה מהם כי סובים צפרנם של הראשונים יי כו וגם שעל ידי הוכרת הפלחם העיל שחקובל הפלחנו שני שמוקנים אתכונן כי זה שלש מצמים בשנה אשר מה קיק קראקא היו גורוח וכמו סולם חזיו ובריהם לסתעלה תמילהינו עליה השמימה. עוד סאינו דומה דברים הנסמעים ממי למן לזברים הנסמעים ממי גדול הכן שפתתיהם במצור הייט ביוך המואכת וכיון שניתן רשות יי כו שנקרא מכה מהלית והשיית הצרה מצד שנות שהיתה עלינו משחם אשר בקשו נמשנו לנקום בנו נקמה הדב חפון ושאלתיו הלא מבית יי ידיו רב לו לחבר סליחות כאשר מלפנים עשה בקיק ות הבקשה של פכשיו היי כמו הנורות אשר מטולם וכל מה שורפין לצביה וענה ואמר לי לא כך חיו הברות סעברו עלינו מימות וסחרכו, בכולם חיונה פראג, פל כן אל ימנע הטוב בויות לאל ידו לעשות איזה סליחה מענין הכוארע. הצילנו שלא שלטה יד בנו ולא במאדינו, וכאשר סורחי וצל בשרון סליתות. או חנינ לא כן בקיק פראג שהברה לא חיתה רק שמועה המלחשה ושבאל חעיו לאפר אל סלא רחסיםי כר וכן גם ביל רגל ורגל יאפרו אברי וי לחוכרת תוקליא לפרסי כמו שנמנא בסלוחו, שאשרים שונה בשטח יום הכטורים שונהלות שאמוני שלומי ישואלי כר ווכר מבן שמונה לשרה שנה ומללה ונקבה שלה שאומרים אותם בקיק פראג מידי שנה בשנה ניום הארצה לשו שבחוש מתערר אם מוב תלה נרא בעל תוסמת חם מוב רש האביר דקקיק זי העליל נסמותיהם, הנה ראיתי המעשה תוכרתי את אשר קריתי מליחות שעשה המאו בתיצי גם לתוכרות נשמתיהם של התיוגים אשר לא יספרו מרוב בעויה יי זכן נמש ולוזלק לעניים לומרי הורה ומתיינים לקרות שיוולי שועית ומנוחת כמו מבת הנים עשרה שנה ומעלה מתריבים לותענות ולחשלים כמו בתעניה צבור אך קוברות ומניקות והולים ליעי יתנו פריון גם בכלל יתי' נגבה מכל אחד כמי יחננו נקנר

11.

÷	
>	
N	
O	
z	
2	
Т,	

is considered a deviation from the Torah, so is any addition to the microx of the Torah considered a [in this area] unless a support is found in the Torah. Just as the elimination [of any prescribed practice] the Written (Torah) and their elucidation in the Oral Torah. Even a prophet is not permitted to innovate Halathic matters are fixed in accordance with the Torah, the essentials of which are [found] in

consideration before it is raised. fitivolously, Heaven forbid, with the foundation of the halakhah. It is appropriate to remove it from to establish, to practice, to decree and to observe [such mourning practices] is tantamount to acting already warned to follow this exemption because the Torah already exempted us, [as it is written:] "Behold to obey is better than sacrifice . . . * (<u>I Samuel</u> 22:). The suggestion to enter {into this matter], obligation, there is no need for any [further] approbation. If there is no such obligation, then we are to observe seven days of mourning for the grievous tragedies that befell us. If there is such an This principle requires the consultation of a [competent] sage, whether or not we are obligated

return." (Lam. 3:30). This is our duty, as is written "Is not this the fast [I have chosen]? . . ." (Isaiah and naked of mizvor. Let us not strive for heights beyond our reach. "Let us search our ways . . . and at a time when we are [in fact] contaminated with our sins and transgressions, devoid and empty of Torah generations to come? Behold, this proposal testifies that we deny all our sins and abjection, as it were, - a generation for which silence is more appropriate – to entertain such thoughts, to establish matters for Such [fast days] as are observed by us date from the period when prophecy still existed. How date we -So, too, establishing a fast day for all generations is in the category of a rabbinic ordinance.

With great respect,

כבט, מווהו דרכט ונכובו, ווהו הבנט כט לאכו הוא ורינים בן הבורה וקרובים בשנות. אל זא נכבר לבוולות ביה, ביון לאו לומנים ביווויוע וונדעין אים יוווים ביעת ריי אלות הזה הנהו הנווים -הביה האי בירה ליט בהברים בל הכאבי כיש ברוני הוא כובן שווה. דויון נבאה. ואיך נעיו ם כביצה הצנית להדוח הוא בכלי מבה דרבו. ובו דור כבוג לו הכתוקה – להנהור בואת לקבוע דברים להורות להבבה הלכבית לנוור ולקיים. היא בוקלת ראס חי ן' ג בפשר זה כמוי הוובירה מרוזה איספוע מוכח סוב. הבעניה איז צריך הכנבות ואם פשורים הרי כבר אנו מחגרים לנגיג אבלות כל הבריה הנורגיה בזברו כליני אם לא. אם חייבים ביכה ה צרך כאלת הכב, אם חיבין לנהוג ד ימי אירהן בנוה כבנים. מנו עיא אין רכאי להיס עד כבסא H ביכה הולכו וראוי להמירה מכל הפרק בכום הועלתב יצוני הולה כבירים הז דיז הנוה בזיקר אוזצוג לבור ויריוב אוזרי הונכה ל כבה גנוה גיש ההוה ឯ ייבות ארובי Ę

•

12

המאור איר (הייא) 19

ע״ד קביעת יום תענית על דרוגי החורבן הי״ר

דערב אריה לוב שפיץ מאבין רימו, לעסלאנו נוארק ג. דוש.

ראיתי לאחד הרבנים שכתב על אודות זושואה ר"ל שלפי דעתו אין צורך לתקן יום אבל זהענית על מתורבן הנודא שאירע לאחינו באירופה, זהמך יסודו שמצא מכתב מהנאון החו"א זצ"ל שדורנו דור יתום הוא, לכן סובה לנו השתיקה, הוא מביא עוד ראיות לכן סובה לנו השתיקה, הוא מביא עוד ראיות שום דבר, מזה הוכחה שלא צריך לתקן לא תענית ולא יום אבל, כאילו לא קרה כלום.

הנני עומד בהול ומשתומם ומשתאה לדעת. מי יכול לתאר ולצייך את העינויים והיסורים הנוראים שטבלו מיהודים בטרם שרצחום. שליש מעמנו, אנשים נשים וטף נתרגו באכזריות נוראה, בכל מיני מיתות משונות עיי הרשעים ימיש הכרם. לכן פלא הדבר שיעמוד ודב בישראל ויכריו ברבים שאין צורך ביום אבל ותענית. מה גדול הצער הכאב שגורמים דיונים כאלו להיתודים בכלל ולשארית הפליטה בפרט (זה לא מכבר כתב רב אחד בעתון ושאל מדוע הלכו היהודים כבאן לטבה ולא נלחמו על נפשם. הרב החכם ההוא לא קרא ולא שמע שמלכיות גדולות שהיו מזוינים עד השיניים נפלו לפני הגרמנים הרשעים במשך ב׳ שבועות, והיהודים שהיו מעונים ברעב וצמא חלושי כה, מוקפים מרוצחים הגרמנים ומרוצחים השכנים שלהם, היה להם ללחום בלי חרב והגית ולעמוד על נפשם). בדיונים כאלו זורים מלח על סצעי הלב והנשמה של אלפי יהודים. האודים המוצלים נאש, שנשבר לבם לרסיסים.

כבר ארזיל, הכמים הזהרו בדבריכם, כיש בכתב, כמושיכ הרמבים זיל שאדם אינו רשאי לו לדבר באזני העם עד שיחזור מה שברצונו לדבר ד׳ פעמים בינו לבין עצמו, והביאו ראיה מל׳ הכתוב אז ראה וכו׳ זה נאמר על מה שצריך לדבר בפיו, ואולם מה שיחזק אדם בידו ויכתבהו על הספר ראוי לו שיתרהו, אלף פעמים עכיל. לוא שמעו הרבנים העיל לעצת הרמבים דיל ליה

כותבים זה. בלי ספק לו היו שם בגיהנם הנאצי הנורא רק רגעים מספר, והיו מרגישים ומבינים מה שהיה שם, בוראי היו תושבים אחרת. ובאמת אין רשות לשום אדם לחוות דעתו בענינים אלו אם ליה שם ולא ראה בעיניו מה שעשו הרשעים ימיש וזי, להיהודים, לכן טובה חשתיקה.

אך מה שהביא תרב הנ״ל תנא דמסייע לו ממכתב מתנאון הצריק תחו״א וצ״ל, הנה אמנם לא העתיק כל המכתב, ופליאה לי שלא העתיק גם מה שכתב שם, שצריך שאלת חכם, ואם חייבים א״צ הסכמות עכ״ל. שאלת חכם, ואם חייבים א״צ הסכמות עכ״ל. הרי דלא ברירא ליה שא״צ לקבוע אבלות. גם הלא השאלה שם איירי לקבוע אבלות. אבלות דעפי״ד אחר זמן ל״ש דיני ז׳ ימי אבלות, אבל לקבוע יום אחר בשנה בלא דיני אבלות רק לזכרון בעלמא מה הפסד יש בזה ואיזה איסור עושין.

אך בעיקר אני רוצה לבאר שהמכתב ההוא של החוזא לאו בר סמכא הוא ולאו מר בריה דרבינא חתם עליה. דהרי כל קובץ אגרות זה, נעשה אחר פטירתו של החו״א זציל, ובהקדמה שם כותב המאסף שהוא לא ראה בהרבה מכתבים הכתי״ק, ויתכן לפעמים שינויים ע"י המעתיק ע"ש, ומי הוא האחראי שהחז"א כתב זאת. בשלמא כשמוצאין כת"י בביתו של הגאון זציל יודעים בבירור שזה אמת דהרי מצאו בביתו ומכירים כתי״ק, אבל כשמקבצין מארבע פינות העולם העתקות של מכתבים מי יערב לנו שכל העתקות הם מכתי"ק של החו"א. ואם המעתיקים העתיקו כראוי. ולפי"ד א"א להאמין שהנאון החו"א זציל כתבו דהרי המכתב הזה הוא נגד הדיו ונגד המנהג ונגד שכל הישר, ומוה חוינו דשלט בו ידי זרים ולא העתיקו כראוי, וכבד כתב בשרית הרדביו חיב סימן תשטיו חיל, לא תסמוך על מה שתמצא בתשובות הגרות עד שתעמוד על עיסר הדברים בתלמוד ובמפרשים, כי אותה תשובה אינה להרשב"א. ולפיכך אני אומר זלאו דסמכא היא ע"ש.

ומתחילה אני צריך להעתיק את המכתב האחיכ אבאר בעיה ברורות מה שהוא נגד הדין. וחיל המכתב שם.

מתה מרים ונסתלקה הבאר וכו׳ בכ״ז בסיון נשרף ר״ח ב״ת וכו׳ והרי ר״ח ב״ת היה אחר החורבן ול״ש בזה לומר תקנת נביאים גם דכ׳ בפי׳ דמפני דאירע בהם הצרות ראוי להתענות ולא מפני תקנת נביאים. ועיין ראוי להתענות ולא מפני תקנת נביאים. ועיין ברנוס׳ שבועות כ׳ ע״ב דכתבו דהגירסא בגמרא כיון דמדרבנן תוא, ועיין בר״ן נדרים י״ב ע״א, מבואר מדבריהם דצ״ג הוא מדרבנן ולא מד״ק, ואפשר דאיירי בזמן שאין שמר עיין ר״ה דף י״ח.

ועיין בביח באר״ה תק״פ שכ׳ אבל בתענית שקבעו על הצרות שעברו בימים אלו שהוא יום מר א״א לדחותן כיון שהתענית צ״ל קבוע ביום שהיינו בצרה. וזה דעת הרוקח בסימן רי״ב, דבוירמייש מתענין בר״ח סיון ע״ש. הרי דבומן הרוקח ל״ה נביאים ולמה תקנו להתענות ואפי׳ בר״ח שיש איסור להתענות (עיין בר״מ הל׳ נדרים פ״ג ה״ט ובכ״מ שם שר״ל שאסור מה״ת ובלבוש ס׳ תק״ע שכ׳ דלהר״ן להתענות בר״ח הוא איסור דאורייתא) חזינן דלהתענות ביום שאירע בו הצרות הוא דבר גדול אפי׳ למדתי ר״ה ואין כ׳ בהמכתב שזה ח״ו עבירה.

ועיין במג"א סימן תק"פ סק"ט שכ׳ גם נוהגין להתענות בכ׳ בסיון בכל מלכות פולין ומביא שם שהש"ך תיקן סליחות על יום זה ובסימן תקס"ח כ׳ וציע כשמתענין בכ׳ בסיון במלכות פולין אם מותר לאכול על סעימ, הרי דקבעו תעניתים על גזירת תיה ות"ט, ואם הגאונים בזמן זה כמו הט"ו והש"ך ודומיהם שהיה דור של באוני ארץ קבעו תענית על הצרות שאירעו בימיהם ונהגו כן כמה מאות שנים (גם אני הכרתי כמה אנשים שהתענו בכ׳ סיון), בודאי כן הדין והמנהג וקיו בימינו אלו שנהרגו ששת מיליון יהודים שצריכים לתקן יום אבל ותענית. ועוד איפא מצינו דבר תמוה כזה שלקבוע תענית על יום צרה יהיה חטא גדול וטוב לנו השתיקה. חפשתי בהרבה הרבה ספרים ולימ דבר פלא כזה הלא תענית הוא דרך מדרכי התשוכה כמוש"כ הרימ, יהיה נחשב להטא זה נגד השכל. ועיין בביח בסימן תקיפ שכתב שם חיל הבהיג סובר כמו שיש מיע לועוק ולהריע על כל צרה שלא תבא על הצבור כמוש״כ הר״מ כן דבר זה בכלל מ״ע זו

לזעוק ולהתחנן ולהתענות בימים שהיה בהם גזירה וצרה גדולה אעפ״י שעברה הצרה שגם דבר זה מדרכי התשובה הוא שידעו שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו׳ עיש היטב. נמצא לפי דברי הביח כפיימ שפירש בכהינ הוה מצות עשה להתענות, כמושיכ הרימ בהל״ת פ״ה ה״א שהבאתי לעיל. וידוע דבאשכנו התענו בדורות הראשונים כמה ימים בשנה על הצרות שאירע להם בימים אלו. האם הי נביאים ביניהם. ולפיימ שכ׳ הביח וכימ ברימ הלית דלהתענות ביום שאירע הצרה הוא מה״ת ניחא אודות הד׳ צומות דהנה אחדים הראשונים כתבו דד׳ צומות היא מדיק ותקנת נביאים עיין ברמב״ן בתורת האדם באבלות הישנה, ועיין בריטב״א מגילה ה׳ וריה שכ׳ שהר׳ צומות הן מתקנת הנביאים. רלכאורה ציע הלא כ׳ אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר, ואיך הוסיפו הנביאים הד׳ צומות. ועפי״ו ניתא כיון דוה מיע מהית להתענות ביום שאירע הצרה, והיא דרך מדרכי התשובה נמצא דהגביאים לא חידשו מאומה, כיון שמפורש בתורה כמו שאמר במגילה דף ז׳ ע׳א. וזה ראיה ברורה שבמכתב זה שלטו בו ידי זרים ולא העתיקו כראוי.

ועיין במג"א סתרפ"ו בשם מהר"מ אלאשקר, דיכולים בני העיר בהסכמה ובחרם לתקן עליהם ועל זרעם הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה להם נס. יעויין בחת"ס או"ח קס"ג דמצי יחיד או צבור לקבוע יום מועד לעצמם ביום שנעשה להם נס וכ׳ שם שכן נהגו בכמה מדינות ובכמה קהילות לעשות פורים ביום שנעשה להם נס והצלה. וכ"כ פורים ביום שנעשה להם נס והצלה. וכ"כ בסימן קצ"א בהנס שנעשה בפ"ע דמיין בכ׳ בסימן קצ"א בהנס שנעשה בפ"ע דמיין בכ׳ בסימן קצ"א בהנס שנעשה בעושים שמחה. ועיין אדר שנהגנים על היום שעושים שמחה. ועיין הרבים חלה עליהם ועל זרעם ואפי׳ בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה אחת אלא שנהגו מעצמם ע"ש.

ועיין בשו"ת מהר"מ אלאשקר שם בא"ד ובסוף התשובה הלכך אעפ"י של"ה נכתב תנאי זה בהסכמתם היה עליהם לקיימו בכ"מ שהם אפי' מנהג בעלמא וכדמוכת מההיא דר"א בר"צ שכתבנו דאפי' לאחר החורבן ולאחר ששינו את מקומם היו נוהגים את

15

[qcn]	זי—הי. 1002, ההקוסה ובעיותיה, עמ' עיד. 2014 היה שם : "כנסדומה למעידים על רבי חייםיעוד נוחדונסקי וצוקילי. 2014 האה שם : "יייואות הולמידים על רבי ברוךיווב — עלמי באותם ימים 2015 היאה שם : "ייואות הולמידים על רבי ברוךיווב – עלמי באותם ימים	וצב יוסף אנו ייייייי איווסה", שנו ציד. 201 מני הרב יוסף אבידם חלף. 202 כמי הרב אהרן שניה רוסר. וראה תשובה ניבחת ל,מערה זו בסטר ,מכתב 202 כמי הרב אהרן שניה רוסר. וראה תשובה ניבחת ל,מערה זו בסטר ,מכתב מצליההי מאת הגראיא רסלר, חלק ראשון (מהחרת ירוסלים תסיים) עמ	אבי, זהר חווריא העריב מגרסון). לכל הה חחו (השית העריב מגרסון). אבי, לשי פהחו בהאסו שנשא בהיכל ישיבת שניבו למהרת יום הלוחיית הזאת אבי, לשי פהחו בהאסו שנשא בהיכל ישיבת שניבו למחרת יום הלוחיית הזאת אבי, לשי פהחו בהאסו שנשא בחיכי ושריח), וכן בספר "התקוסה ובשיותיה" כזאת התומרסם בגרגלנוי (חשון חשריה), וכן בספר "התקוסה ובשיותיה" כזאת התומרסם בגרגלנוי (משון חשריה), שרק גרביו רבותינו של נוירת	ייים קלנסי היטלר ימיים לתוכם כל עוד שהיז בחיים . חודרו קלנסי היטלר ימיים לתוכם כל עוד שהיז בחיים . 1981. מיוום: כל הכתוב בספר סיו על שולחן ערוד חוהי הלכה מסוקה לדורות. 1981. מיוום: כל הכתוב בספר סיו על שולחן ערוד בחים .	ספם אפוי	את היה היה היה במהרו בלחי ידוע מדו לעת קדוון בכל שהיה היה כאן מקום התעות, אך מספרו בלחי ידוע מי לעת נוספת בעלותנו, אך אין כאן מקום ראשנו ידענו שאנו עוברים תחנה נוספת בעלותנו, אך אין כאן מקום לספרות כבה ועוד כמהוון לספרות כבה ועוד כמהוון	במהלך ההיססוריה תנלות, בהסשילו לצוון ייין לעבור בהן, ובכל חחנה לחרך מסמן לו במפה את כל התחנות שעליו לעבור וכמה עוד עליו ללכת. לחרך מסמן לו במפה את דרט, כמה הספיק לעבור וכמה עוד עליו ללכת. שעוצר בה הייזני מודר את דרט, כמה הספיק לעבור וכמה עליו לעבור הרבה איצ הי בשעה שיצאנו לגלות. אמנם יוענו בי שומה עלינו לעבור הרבה	אין ביכולתנו לקבוע הקנות לסענטייי און ביכולתנו לקבוע מראש את האסון המניח ובא על יהודי אירוסה, מו הסמים העלימי מראש את האסון המניח: מו מעם באוני גיס כדי שלא יוואמצו בתמילה לבסל את רוע הנוירה", מה מעם באוני גיס רבי שמאל גויינימן "י. הוא נמעע מלהביע ועה על מקומה של השואה	1 . 7	•
[dct]	מה אני אום אל וכי בי למחות הלן הנרב מנדלסון אל ואוש - שבי לובי מנוז אין לליו למשות וי למחות הלן הנרב מנדלסון אל ואוש - והנים לפניו "מהלא" אשר מליה רסם את תוכן כל המניז. השינו <u>הלום</u> במצרה: <u>הכל ימי לא קבסתי הקנה לדורות. האם אחקין שתה בשאני חלום</u> בכתואתי וי מיד חור אל תחורא שו תשובת היבי ונחה דעוני.	הסכמוי לא יפשו	לכל יחן יו השמש שלפני הליכוו אל הרב ידבר חוויזים אמר לו: אומי הרבנות הצרידין מילודיר מדער ביקואים באזון מבריסק אמר לו: אומי הרבנות המדים להיות מהקני המנות ביקואל הנה אמר לו: את סכום הכיוונה יותר סכאותים חו לירגלי פיחות שרך המסנים והכסיחוני שבלי הכוונה יותר סכאותים חו לירגלי פיחות שרן המסנים (הכמיחוני שבלי	195. הירוד אנווני האליו במיחד מכפר־אוא לדים א היי האו האושין 196. העריב מולטון בא אליו במיחד מסוריב מולטון פיבוא ברברים את 197. <u>משום תוני הרבות ניסה או נסיון לצרף ש פובעי התעית את האושין</u> 197. <u>משום תוני הרבות והחורא חיש מהגריב מולטון פיבוא ברניט</u>	השינו החוון איש: השירו הת. ל. 194 - שניה נה, ל.	קערע בוכונייי <u>סאל איש־שיוון</u> : – מה סמם חיקן המיין צום כי בסיון לרגלי גוירות ת״ח ות״ם, שבוראי לא הגיעו למימוד הצרות בימינו 1	לשואה זוי, אמר החוון-איש: – הצרות שאירפו פכשיו היו שלא כודך הטבע יש בני-אדם אשר – הצרום" צריך להתקין תענית לחורות רק הנביאים מסוגלים היו על-פר "הבנתם" צריך להתקין תענית לחתיון הקנות	הלא זה צום ונו"". בהמתיקן <u>סוד שיח</u> פם רבי בנימין מבולטון מכטר אתא (כיום גאב"ן קוממיות), ביחם ייד שבט שנת תשיון"י, לתגלי נטינותית של הרבנות הראשית לארץ ישראל לעשות מעשה ולקנוע תענית-ציבור לדורות כוכר	< ∫, €אר חדור `` C נחמשה דרכינו ונשובה, וווהי חוב	(and in the second seco

15

ł

כשרי כנו שמעים , שליל כסמנים נטמים מסנים . וכתו שרים ריאס פראים לבלים לכי בסמום יישום מין ועדיל ביכי דאט מסמנה ביפר פסונה יפרטה ביו עילבה בבע לשת הלקים שיתן קוריני: דליכה אישרת בדם ללו מנוצל כפולמו . לדג פסיו כוג דלופי לו שליק שם פי שיוע לברך לי שלין כאן הקסו (מ) יווילנ. נמנ מרו נמחודים שלה יש סטרון מי ג' פיניה לפוע ישראל מגל מיסטה מרוגלים . (1) ORDER (1) אסר אטים לא יקרט פי סמיט מסמנה אסרי פרשום כמר לא ישה דשר מרכז לנמשט פיש. וריי שרי פי נמיב ממסלה הבווה כמו לה ולים במתיח פינ רפורים : (כ) בהיב.לני מחוריפים לל קומו קלים פרט ומריא מא רליכל אישר אם פולם פרם, ובמצר פר פיים שמק דלו ביציא אם קרשים דיפונים כל יפרפל ככל סלדלות וברשת הם להון פורינם מספרים בתו ע בשלו נודות מברית כל מדינה ביותרם לה ערים צים ומתייז מוג דגיבט מיושר שם שמים צים. אבשב מני סיים שמין דמו ציבים אם קרשים דייצוס סלא מצי למסטי ימלים לקרות וציין מסטי לאבורי שמשל מי צייו וצי לציע מי פלים. דיצ וצמים אליים איי עידן נפי בכן ליי מסט לאל ליסי יסא לאפלים מסר צייים אני אלאים איין ביני פסאלא פי פראים טיין נני ננו מי מנו מרי שנו מרי שי שמסת מסוי נייש פר עג וגית איין ביני שמסת פי שביי הסמקים: (מ) ילו. טי שלו למרו מכול שנו ארע לא ספט מסויל מסויל של שנו לא לפוס אייל שנו שנו לא שני שנו לא אייניים שנו גר להי שאין הריון למפורת (די פי פרים. אום יש כבן להי גרים מסוג פרים: (ב) שנו אוביים שנו למסויל שנויים שנו גרי להי שלו משני שלא לאה לאר לאת לא פר לא פרים: (ב) שנו אוביים איינים למסוג שלאת שו שרין לא לי פי פרים: (ב) מנו איינים אייני

שתיר משיר שייר הי להיימה : שתיר משיר שייר הי להייה : שתיר משיר הי להי להי משיר הי להייה : שתיר משיר הי להי להי להי להי משיר הי להי להי משיר הי להי הי להי הי להי הי להי להי משיר הי להי הי להי להי משיר הי להי הי להי הי להי הי להי להי משיר הי להי הי להי להי להי משיר הי להי להי שהי הי להי שייר הי להי להי להי להי להי משיר הי להי להי שהי הי להי להי שייר הי להי הי להי להי שתיר הי להי הי להי להי להי משיר הי להי להי משיר הי להי להי משיר הי להי להי שהי הי להי שייר הי להי הי להי שהי הי להי להי שהי הי להי להי שהי הי להי שהי הי להי הי להי הי להי שהי הי להי שהי הי להי להי משיר הי להי שהי הי להי ש כוס וכיח 60 ליון פין פסר פרוסל פי סלים פחסום בסיסטי לשמוע קיים וקרוסה פייל רא דנוסרים בחזר לפליח לעים שרוסין פרסם השנים וקריו ושל. בריב פרים קורין

16

כנהיכ [רים כנבינ] להן לחום דליכה פנס שהכל יודעים שים כני הרס שאין רנילין לסמפרי [די פי קליה] אבל אם יש כהן אתר בנהיכ סדיעי שיכת לנים ידעת קדים ואם מושש שיקראורו לפלום יאמי למון שלא יקרארא : יישמו שרים.דלפי מנושכ דכתי ומהרן ותור חמס ונו׳ ולים למה לין מהנים כן בתפרע דק ניפיר משום הסרת נדרים ואמשר משום דקריל וין חיל נככל

ואחר היזו שנוהנים באשכנו להתענות הציבור ו נהנו דראשיני לו שליח צבור ענט בין נואל לרופא ולקרל ויחל: הגב ותיכו הם קנעו מתפרים צג וס' הן דומין פרשש בשטרים אלם פתחפרן מאר ספסז ופונים פקורין שאריה ושרנים ויא ושני נסוג ס (ד)ויש שתמהו עלידם והקשו עלידם והראש יישכ קושייתם הילכך למנרג הראשונים שומעין ומיהו היכא שטורים תונית שרא לשום צורך ו אלא לשוב בתשובה ו יש נודגים לדונן כתענית ציבור לענין ענינו בין נואל לרופא וקריאת ויחל (ה) מאן ויש נורגים ד דרונו * (נ) כתעני יחיד שאף שליה ציבור אינו אומר עננו אלא בשומע נ ע אין שליה צבור אומר ענט ביכה בפני עצשה אלא אם יש בעיר עשרה שמתענין כיון שאין בבית הכנסת שרן מתר מנקב שיתפול מי שלים מחשנה משימנתל נשמת קרים וברט פיין סי לנ סיו: השאן פומר טיי כל דכשתרת מומר לפלו׳ מכים שרומין מ׳ בשבוע וקורין רחל מימ פרים קרין כתורם כלה החפני אלא איכ בחמרי באמות שבות וכתב כניה דחם קרמוכו למנר חסר כמנחם ישנה דליכה היסורה בזה מלה מוכגה בשלותה פרל מיסו ברי כי קלים כתל דמי כהן עקרמוהו מיט פולה ועים לל דליטו ליבורה לם שלהים ילה כנהן בדי שלה ימתרו שהוה פנוס ות"ע לם סוח

כמ המדים שמהגים באשמת לאומר פים : ג בפלבור נחרים וכי . כחול פר מתר סתפלם (כים) ופיין כסור סי הקפיע מפרן ום . וריל דראם שבת שלומר כסלימות עד שנמר כרכת קוח וע יאמר כסלימו' אשר מפלח יים פשר רלד : ז לה ימסלל - כיל דהם הירם שמכר למני התיכה יאמר בשית שמו ביום שם התפני

כבי מנדה נספורס נזרו רבותי חפרי ולא קראי כנורה רק למרו הליתר כוו שמתון למני דים : ד לדוט כחפני ימידי זכמי סליה שכן סיננים נמדינה א שהרי ערים תילון הכל להחעמי ואמסייכ אין קורין כתורה פכיל חין א ראיה דהתם במפס מסר שרון משלימין בחפרי וכינ כרית כי ההכרכי וכלכום כחי שה חד מוץ שמא דבר כרכ והאדמא בבנו קוח נהחמור נכל פרים וקורין בתורם חכ כוי דרה נשם השתכה שימ דסיל כסנרה סרמשתה ומית במקום שאין מנהג אין נוסת כך לכתמלה ורים בסיח כד רכי ותיין כלי ונססר פינור סרים דף כיו וכתוב בכיה ברמן חקסים המיד הרשבין שרכותה נזרה הסניי על כנסר שכי וכתסלע תסלת לימר כשריל הי שהום שיממנו כל הקבל בנבר הריף כמיק פכל: הי שמתפרים י כל דחסים כהם ה׳ שחינו משרים לה׳ יהמרו שרים פרסי מקסיכ: ו נכרכי סלח י ומים לא יממרו רק כליהות הכל לא רחום שמך וכיונה כו שהים משרין שליה פון לה יהמרו כאה פיין בסור וכססי קיים והיה לה לין לא מאותרו " הצריעות א דובדורה רעוקא

מון הנהשטה נחנ וקורה ביא הזי כאול נארנ כנה (שהריל) ולה מחמוים בראם חודם קורים שארים פרשה ויה ושושה בשל מפנים (רין פלים דמפניה וניי בזה דוקה) : בג כשתציבור נוזרים תענית על כל צרה שלא הבא

לרופא נוחותם בא" (א) א הזנה לעש (ס) ישראל

עליהם וכן בתענית שני החשישי רשני שאתר הפסח

שקוריון בשתרים בפרשם ולפרב קורין וישל (ב) (נ) כלמד נ' כ' נ'

הפלה ואין מוציאין ספר תורה :

די נודגים (ו) להרבו' סליחות ו בכרכת (ס) סלח לנו

ברכות וכן הנהינו הקרמונים באי והוא המנהג הנכין:

ה ל בתענית צבור (ו) שיצ שאינו מתענה ו (ו)לא יהפלל:

ו מיש מי שאומר, ח שאין עומד לקרות בתורה בתענית

ם (*) (*) יצא הכהן מבית הכנסת ושמר לקיות בתורה

ישראל המתענה : ז (בתענית צבור י יעמרו שנים אצל שליח צבור (י) מזה

אתר ומה אחר שאמרו עמו סריחות:

ה פכל תעניה צבור יש כו נשיאו כפים במנהותנא חוץ

כמים רק במוכף של ידם פונ וכנר ומנאר במלכות ושימת כמים (מרדני

רמענים הגנאים פיינסני פרק ל׳) :

מביום הביפורים : הגם וצגליטת כמע מין מסנין צגוימות

איכ יש בבית הבנסת ה (י) עשרה שמתענין ואפי

ישרה שותענין לא :

כ ויש שאין נוהגין לומר סריהות ער אחר סיום יה

ציבור מי שלא (ו) התענה ואם הכהן אינו מתענה

מדינה מרומרת מו מין חסין כי פורופ א מ בתענית ציבור איסר שייק ניבור ענט בין נואל מכה וים! הלל דסמפרת צווז פרסתי שלם כארעי ביירוף נמרים למתפרת ככל בעת צרה (ב) (ואם של פל שף סי קים שלף ד) ג וקורים כ׳ כדון משום רופ בנורות כפוים יש ב ויחל בשידית ובס:חה בין שחל בשני ובחמישי בין נקרות רים: פשי כשם! כיום כ מר ס שחי בשאר הימים : הנס המשירו נמנזה ורשו ונשטיים לון משלינין שתבנית וז סול קרוע לשי ביותר פר וה' דלמר המכוז וסוטי ביומיד : (ד)ויש

הקטי דין הענית צביר יכוח סעיפים:

אח תהסו הרכות הענית

בתתיא פליסס . דסיים דקשם לשר כא

אתרי לפרון פאלת מער דמרי אבשי כמס

משובים כימירים הרכ נם הק:ל משובים

כימרים ואין נהם נקרר ואל ותר סרמים

נהי דמשונים כימדים לפרן שאנם שינ

משתה כרמש בירזשלמי שאין לשמי כנסינו

כרטי דקכמי הטורים פים מיקון כבילים

מכל קשל שמקכלים פייסם מפביי ודור

רבים איקרו וישלים לקשע משי פרל:

(ה) וים מכנים להט כחצר ימד סי

כתנ כיי דרהם כום מהגים לרומי כמיל

ורוותי מולקים עליהם ועדה נסרה וששעי

ערע י וכבר כהנו במדינות מנו בחנרט

דשומרים לפקר שמוליהן פית כממס

וקורין ויתל כפרים שקורין ייכ קפן ולא

נשתרי ונומה תה כדי להשר בין הדיפר

קורין כמנמז דוקה דמו מרכים קות

בסלימר תרון למתות ביו המסגים כן כיון

רים להם מו מי בארונו כסרם בזמרים

סאנו מתורס בערה באון של שכורם סו

מלד שומים השר בקרמו הן מלד שחון

למדינה ושמשניתים באים לבשל תרון לף

ח׳ז לח פי תשוכ׳ לכד ודין פי ים לסס וחוכ

סוגדים מחשרון כסם רוב הקסל כבלפיר :

מיהא מע רמום שמך ושאר דברים מריו

מסנים לסמתין עד מתר סום יים בדסי :

(ו) שין מויט מנומנה כי כיכ מעור

כשם רי מון וכתכ פליו וליני יודע למום

שאים מושר כיום משרתי אלא כיום

סתפני כוס ומפנים מה למצרים ודלו

הם משע שיטים שין ממושנים מול סרט

מלותר אכל אם איא לי עיכול לסמפינל

ס"ב ומס:ן כלוכהרי רי נחן דמסימס לרן שם מי שמתמים דמסים לא יחסנל

אותי שלה החשר והשותם ני דרים לשרין קרימי ספורם שים משם ברכי לנטלה

ומסי סטור מודה כה דלה סליג הלה במשום שלין מתר רק סמם מערית

לא תשרתי דלא ליון שקר כמיו משאיכ כוש דיש כרכה לנשיה דשא נריך נכרך

מל סקראה אמים שכבר כירך נשמרי אלא שיכ משום סקראי כלכור יכרך

שיה הכ נה שיך אנה נמי שבה מחכוב אבל למי שלה מחשנה כור מרכם

נכמנה פיכ אסי אם ודון שם מי שיוכל נמיך לו שלון שם נכון אמר לומים לא

(ו) נהרכו כלימות נגרכת כוית לו

באר הנולה

ליק דערונו לא מאסיבה מנהי מרחי שברק חיו ב מדיברים כבר מלי דמלה ב עד כבס רב מי לא מאסיבה ג מה כבס להי מסורי בים לאוי רני יאל ארב דער זיין זיס ז קפרד בתורק ק מס כמורדי שבבחיו מרייו ועי אשל מרכז ריים ז שאי ז פרלד ז המדרא אישל מרכז ריים ז שאי ז פרלד ז המדרא ז מער כניי אבסרה מסרא שאידי שאי ארגלי ברציי אבסרה כמשרטס ישר כצי שעשה דלה משריח של במאריק ל איש השאיק לא גרגה אשל במאריק ל אישרא נישרא בישרא ריים עד א משריח קרשרא בישרא נישר האשרתי בשרא אלה אלכרין ל אישרא נישרא האשרתי בשרא אלה אלכרין לא נישרא האשרתי בשרא אלה אלכרין ג

عد فرضا : المراجع الم المراجع ال مراجع المراجع الم مراجع المراجع الم مراجع المراجع الم مراجع المراجع المح المراجع ال 1 1-20 10

שוית הנרייא הרצוג

הרי אפשר לנו לפרש בלשון הזה, ״אין קובעין את התענית אלא עד שיבוא ויורה צרק או עד סוף תקופה ידועה [כגון עד שנת תש״ן] אם לא יבוא בן דוד עד אז״, וכזה יצאנו אף מידי חששא דחששא.

ואולם העירוני דבר אחד נגרי ההו: עדיין לא נגמרה המלחמה ומי יודע אפשר שמה שעבר עלינו הוא חבלי משיח, וע״כ יש לנו לדחות את ההחלטה עד לאחר המלחמה,

נימוק זה יש בו בנותן טעם וראוי לתשומת לב.

וכזה הנני ידידו דושת״ו באה״ר ומברכו בכט״ס המצפה לישוצה יצחק אייזיק הלרי הרצרג

הוספה:

עוררוני ג״כ על הנאמר בקינה ״מי יתן ראשי מים״ בקשר עם מסעות הצלב, ״שימו נא על לבבכם מספד מר לקושרה, כי שקולה הריגתם להתאבל ולהתעפרה, כשריפת בית אלוקינו האולם והבירה, וכי "אין להוסיף מועד שבר ותבערה", ואין להקדים זולתי לאחרה, תחת כן היום לויתי אעוררה" וכו׳. מכאן רוצים ללמוד שאין להוסיף תענית על ארבעה הצומות. לדעתי אין הפירוש כך, לפני זה מדבר המקונן על שריפת התורה והרג לומדיה דווקא ביום חג השבועות ביום שניתנה בו תורה, והוא אומר, הואיל ואין להוסיף מוער שבר ותבערה, כלומר אין להוסיף למוער חג השבועות הספר ובכי על השבר והתבערה, ואין להקרים, היינו לקבוע יום לפני יו״ט, אלא לאתרה, כי באלו מאחרין ולא מקדימין (מגילה ב א), ע״כ קבענו היום, כלומר, כ׳ בסיון וכו׳, ובאמת הלא ידענו שקבעו יום לצום ולקונן בכ׳ סיון, שחזרו וקבעוהו בגזירת ת״ח-ת״ט.

1

תלח

The New York Times

© 2013 The New York Times

NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 27, 2013

HERSCHEL SCHACTER, 1917-2013

Rabbi Who Cried to the Jews Of Buchenwald: 'You Are Free'

By MARGALIT FOX

The smoke was still rising as Rabbi . Herschel Schacter rode through the gates of Buchenwald.

It was April 11, 1945, and Gen. George S. Patton's Third Army had liberated the concentration camp scarcely an hour before. Rabbi Schacter, who was attached to the Third Army's VIII Corps, was the first Jewish chaplain to enter in its wake.

That morning, after learning that Patton's forward tanks had arrived at the camp, Rabbi Schacter, who died in the Riverdale section of the Bronx on Thursday at 95 after a career as one of the most prominent Modern Orthodox rabbis in the United States, commandeered a jeep and driver. He left headquarters and sped toward Buchenwald.

By late afternoon, when the rabbi drove through the gates, Allied tanks had breached the camp. He remembered, he later said, the sting of smoke in his eyes, the smell of burning flesh and the hundreds of bodies

LIBRADO ROMERO/THE NEW YORK TIMES Rabbi Herschel Schacter in a Bronx synagogue in 1999.

strewn everywhere.

He would remain at Buchenwald for months, tending to survivors, leading religious services in a former Nazi recreation hall and eventually helping to resettle thousands of Jews.

For his work, Rabbi Schacter was singled out by name on Friday by Yisrael Meir Lau, the former Ashkenazi chief rabbi of Is-Continued on Page A17

NATIONAL

Woman to Lead Secret Service

Julia A. Pierson will be the first woman to head the agency best known for protecting the president. PAGE A13

NEW YORK A18-21, 24

Officers Detail Street Stops

At a trial over street stops, three officers who used them prolifically discuss, in court papers, their work and what they consider suspicious behavior. PAGE A19

Quinn in Talks Over Sick Pay

The Council speaker, changing course, is said to be in negotiations on a bill requiring compensated leave. PAGE A18

Shore Rebuilding, Renters Go Sou

By KATE ZERNIKE

ORTLEY BEACH, N.J. - In a typical summer, Terriann and Jó-LoVerde's rental here seph makes for a listing a real estate broker called a real moneymaker.

A block from the beach! Walk to town! Two units and a cottage in back - bring the extended family!

This year, they would have to include a few caveats: Hurricane Sandy wiped out walls and windows, after washing away three houses between the LoVerdes' and the beach.

Here in the heart of the Jersev Shore, the warmer days of spring hint at the promise of summer: Ice cream at the Music Man, breakfasts at the Sunny Hunny. But roofs that were swept off by the storm still rest beside the main street. Beaches have been shortened by 30 or 40 feet, leaving no promise that one's favorite spot to lay down a towel can still be found.

Houses like the LoVerdes' are not available, and renters are staying away even from homes that are rentable, fearing that things look far bleaker now than they do in the sun-baked memories of summers past.

In Lavallette, N.J., repairs to hc beach, all damaged during Hurric

"Putting myself in their shoes, I'd be thinking, why would I go there?" Mrs. LoVerde said.

A state report on tourism released last week called it the \$22 billion question: Will the shore be ready for summer? Rentals are the key to that, and to the shore ł economy, which in turn genert ates half of the state's \$40 billion tourist market. With fewer rentł ers, restaurants and stores do not t see as much business, cannot

INTERNATIO!

Developme

A group of five ic powers, mee Africa, is creat: to challenge lai

ARTS C1-8

Where Bull Publishers rep lying, for childr come numerou enough, to crea

EDITORIAL, O

Maureen D

NATIONAL A11-16

Struggle Over Water

In New Mexico, a threat by farmers to use a drastic measure to assert their water rights has thrown a spotlight on the political impact of the droughts that are becoming the new normal in many parts of the West. PAGE All world art scene even as he fights to contain fallout

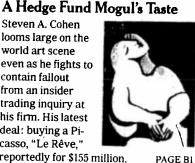
from an insider trading inquiry at his firm. His latest deal: buying a Picasso, "Le Rêve,"

BUSINESS DAY B1-9

reportedly for \$155 million.

A Bank Falls Out of Favor

JPMorgan Chase, once favored by regulators, finds itself increasingly in Washington's cross hairs. PAGE BI

Rabbi Herschel Schacter Is Dead at 95; Carried Word of Freedom to Buchenwald

From Page Al

rael, in a meeting with President Obama at Yad Vashem, Israel's Holocaust memorial.

In Buchenwald that April day Rabbi Schacter said afterward, it seemed as though there was no one left alive. In the camp, he encountered a young American lieutenant who knew his way around.

"Are there any Jews alive here?" the rabbi asked him.

He was led to the Kleine Lager, or Little Camp, a smaller camp within the larger one. There, in filthy barracks, men lay on raw wooden planks stacked from floor to ceiling. They stared down at the rabbi, in his unfamiliar military uniform, with unmistakable fright.

"Shalom Aleichem, Yidden," Rabbi Schacter cried in Yiddish, "ihr zint frei!" – "Peace be upon you, Jews, you are free!" He ran from barracks to barracks, repeating those words. He was joined by those Jews who could walk, until a stream of people swelled behind him.

As he passed a mound of corpses, Rabbi Schacter spied a flicker of movement. Drawing closer, he saw a small boy; Prisoner 17030, hiding in terror behind the mound.

'I was afraid of him," the child would recall long afterward in an interview with The New York Times. "I knew all the uniforms of SS and Gestapo and Wehrmacht, and all of a sudden, a new kind of uniform. I thought, 'A new kind of enemy."

With tears streaming down his face, Rabbi Schacter picked the boy up. "What's your name, my child?" he asked in Yiddish. "Lulek," the child replied.

"How old are you?" the rabbi asked.

"What difference does ìt make?" Luick, who was 7, said.

'I'm older than you, anyway." "Why do you think you're old-er?" Rabbi Schacter asked, smil-

ing, "Because you cry and laugh like a child," Lulek replied. "I haven't laughed in a long time, and I don't even cry anymore. So which one of us is older?" Rabbi

Schacter discovered

nearly a thousand orphaned children in Buchenwald. He and a colleague, Rabbi Robert Marcus, helped arrange for their transport to France - a convoy that included Lulek and the teenage Elie Wiesel - as well as to Switzerland, a group personally con-veyed by Rabbi Schacter, and to Palestine.

For decades afterward, Rabbi Schacter said, he remained haunted by his time in Buchenwald, and by the question survivors put to him as he raced through the camp that first day.

"They were asking me, over and over, 'Does the world know what happened to us?" Rabbi Schacter told The Associated Press in 1981. "And I was thinking, 'If my own father had not caught the boat on time, I would have been there, too.'

Herschel Schacter was born in

Aiding survivors of a newly liberated concentration camp.

the Brownsville section of Brooklyn on Oct. 10, 1917, the youngest of 10 children of parents who had come from Poland. His father, Pincus, was a seventh-generation shochet, or ritual slaughterer; his mother, the former Miniam Schimmelman, was a real estate manager.

Mr. Schacter earned a bachelor's degree from Yeshiva University in New York in 1938; in 1941, he received ordination at Yeshiva from Rabbi Joseph B. Soloveitchik, a founder of the Modern Orthodox movement.

He spent about a year as a pulpit rabbi in Stamford, Conn., before enlisting in the Army as a chaplain in 1942.

After Buchenwald was liberated, he spent every day there distributing matzo (liberation had come just a week after Passover); leading services for Shavuot, which celebrates the revelation of the Torah to Moses at Mount Sinai, and which fell that year in May; and conducting Fri-

day night services. At one of those services, Lulek and his older brother, Naftali, were able to say Kaddish for their parents, Polish Jews who had been killed by the Nazis. Discharged from the Army

with the rank of captain, Rabbi Schacter became the spiritual leader of the Mosholu Jewish Center, an Orthodox synagogue on Hull Avenue in the north Bronx. He presided there from 1947 until it closed in 1999.

He was a leader of many national Jewish groups, including the Conference of Presidents of Major Jewish Organizations, of which he was a past chairman. He was most recently the director of rabbinic services at Yeshiva.

Rabbi Schacter, who in 1956 went to the Soviet Union as a member of an American rabbinic delegation, was an outspoken advocate for the rights of Soviet Jews and an adviser on the subject to President Richard M. Nix-

A resident of the Riverdale section of the Bronx, Rabbi Schacter is survived by his wife, the former Pnina Gewirtz, whom he married in 1948; a son, Rabbi Jacob J. Schacter, who confirmed his father's death; a daughter, Miriam Schacter; four grandchildren; and eight great-grandchildren.

And what of Lulek, the orphan Rabbi Schacter rescued from Buchenwald that day? Lulek, who eventually settled in Palestine, grew up to be Rabbi Yisrael Meir Lau.

Rabbi Lau, who recounted his childhood exchange with Rabbi Schacter in a memoir, published in English in 2011 as "Out of the Depths," was the Ashkenazi chief rabbi of Israel from 1993 to 2003 and is the chief rabbi of Tel Aviv.

On Friday, when Rabbi Lau told Mr. Obama of his rescue by Rabbi Schacter - he thanked the American people for delivering Buchenwald survivors "not from slavery to freedom, but from death to life" - he had not yet learned of Rabbi Schacter's death the day before.

"For me, he was alive," Rabbi Lau said in an interview with The Times on Monday. "I speak about him with tears in my eyes."

KINOT STUDY

מדרש איכה פר׳ בסי׳ ד רבה

ַרַבּּי יוֹחָנָן הֲוָה דָּרֵשׁ שִׁיתִין אַפִּין ׳בְּבַּלַע ה׳ וְלֹא חָמַל׳ וְרַבִּי הְוָה דְּרֵישׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אַפִּין וְלָא דְרַבִּי יוֹחָנָן יַתִּיר עַל רַבִּי אֶלֶא רַבִּי עַל יְדֵי שֶׁהָיָה סָמוּהְ לְחֻרְבַן הַבַּיִת הַיָה נִזְבָר וְהָיָה דוֹרֵשׁ וּבוֹכָה וּמִתְנַחֵם.

מתנות כחונה

> זה כבר עשרים שנה מיום החורבן, ותקופה בת עשרים שנה הרי יש בה משום תקופת דור שלם. רחקנו כבר דור שלם מהחורבן, ואין לשער כלל מה זאת אומרת, רחוק של דור מגוף המאורע. למדנו במדרש איכה: ר׳ יוחנן הוה דרש ס׳ אפין בבלע ה׳ ולא חמל ורבי הוה דרש כ״ד אפין ולא דר״י יתיר על רבי אלא רבי ע״י שה׳ סמוך לחורבן הבית ה׳׳ נזכר וה׳׳ דורש ובוכה ומתנחם. נפלאים הדברים למאד. הרי גם רבי עצמו רחוק ה׳׳ זמן רב מיום החורבן, הורבן בית שנג, ואף שחי למאד. הרי גם רבי עצמו רחוק ה׳׳ זמן רב מיום החורבן, הורבן בית שנג, ואף שחי הי׳ הגלות, וכזה ה׳׳ תואר חיי ישראל בימיו של רבי. אלא שמכל מקום קרוב ה׳׳ רבי וסמוך ליום החורבן קרבות של דור אחד למעלה מתלמידו ר׳ יוחנן. וזו הקרבות של דור אחד פעלה בקרבו עומק הרגשה בחורבן עד כדי כך שלא ה׳׳ בכחו כלל לדרוש בעומק הדין מבלי שיפסיק ויתנחם, לולא זאת ה׳׳ נשבר לרסיסים ביגונו, ור״י

> > דברים שהושמעו בישיבה הק׳ ליום הזכרון לקדושי טלז, תמוז תשכ״א.

תלמידו שרחק רק דור אחד יותר, כבר לא הרגיש בעומק מדת הדין וצער החורבן עד כדי כך ובכחו הי׳ להבליג על צערו ולדרוש ס׳ אפין בבלע ה׳ ולא חמל. נורא הדבר למאד, ובכן אנו שכבר רחקנו תקופת דור מיום המר והנמהר עלינו להתאזר כח ולהתעורר לבל יאבד ממנו זכרון החורבן להיות כמאורע בעבר הרחוק אשר לא נרגיש בו, אם כי אותותיו בקרבנו יום יום.

חטא חטאה ירושלים – עכו״ם אינן חוטאין אלא אע״פ שחוטאין אינן כלום אבל ישראל חטאו ולקו. (מדרש איכה). החורבן בכל צורתו האיומה והמפחידה אות הוא על גדלות ישראל, אות הוא על שדבק הוא ישראל בשרש עליון של קדנשה וטהרה, שרש אשר בו פועל החטא פגם נורא, המביא לידי חורבן כה איום. רוב בנין ומנין של עמנו עם ה׳ נכרת לפני עשרים שנה. ביום כ״ז סיון, בנפול האויב הגרמני על הרוסים, התחיל הצר ואויב בתכנית ההשמדה בכלל ישראל, זה לפני עשרים שנה. ורק בעם גדול וקדוש כעמנו יוכל לחול חורבן כה נורא המעיד על השגחתו ית׳ במדת הדין.

מדרש איכה פר׳ א סי׳ נא רבה

מַאֶּלְהֵינוּ עַל זֹאת׳ וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר בְּדָנָיֵאל (דניאל ב. יח) ׳וְרַחֲמִין לְמִבְעֵי מָן הֻדָּם אֱלָה שְׁמַיָּא עַל דָזָא דְּנָא׳ וְלָא עַל הְרֵין אֶלָא כְּהַהִיא דַּאֲמֵר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא עַל עַצִירַת גְּשְׁמִים וְגָלוּת מִתְעַנִּין עֵלֵיהֶן בְּבַת אַחַת אֲבָל אֵין מִתְעַנִּין לא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת.

עֵינָי עֵינָי וֹרְדָה מַּיִם׳ אָמַר רַבִּי לֵוִי מָשָׁל לְרוֹפָא שֶׁחָשַׁשׁ עֵינוּ אַחַת אָמַר עֵינִי תִּבְכָּה עַל עֵינִי כָּדְ יִשְׁרָאָל נַקְרָאוּ עֵינוֹ שָׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא הָדָא הוּא דְכְתִיב (זכריה ט. א) יכִי לַה׳ עֵין אָדָם וְכֹל שְׁבְטֵי יִשְׂרָאַל׳ כִּבְיָכוֹל אָמַר הַקַּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא עֵינִי תַּבְכָּה עַל עֵינִי.

18

19

אלא בשביל איקונין של יעקב. הכוונה דחיקונין של יעקב החקוקה טפי משאר האבות, הוא משום זכות זרעו שהיתה מטתו שלימה, וכל ישראל אוחזים מעשיו, והאי טניינא דמיא לטטרה, כי כבוד ה׳ הוא שהיה כל זרטו זרט אמת, ואחר שילאו מן השורה אין ה' מתכבד בהם, על זה השליך האיקונים לפניהם, כי אין כדאי בזה להגין עליהס, וועיין בענף: הוי השליך כו׳ תפארת ישראל. ותפארת

ישראל הוא איקונין של יעקב כידוע

עץ יוסף הא לבון טרון בו׳. פירוש הרי הוא לכם מושלך ונתונה לפניכם:

Rachel Neis, "Embracing lons: The Face of Jacob on the Throne of fact," 1 mages 1 (2007): 36-54

איכה פר׳ ב סי׳ ב

בָּכָה וְהַרְבִּיבוֹ עֵל בְּחֵפוֹ טְנֵף עָלַיו וּמִיָּד הָשָׁלִיכוֹ לָאָרֵץ וִלָא הַנָת מְחוּתֵּיתֵיה כְּמַפּוּקֵיתֵיה מַפּוּקֵיתֵיה צִיבְחַר צִיבְחַר

וּמְחוּהֵיהֵיה פּוֹלָא חֲדָא כָּך (הושע יח. ג) ׳וְאָנֹכִי תִרְגַּלְתִי

לְאָפְרֵים קֶחֶם עַל זְרוֹעוֹתֶיו׳ וְאַחֵר כָּךְ (שם י. יא) ׳אַרְכִּיב

אָפְרַיִם יַחֲרוֹשׁ יְהוּדָה יִשַׂהֵד לוֹ יַעֲקֹב׳ וְאַחַר כָּדְ ׳הִשְׁלִידְ

רַבִּי יְהוֹשֶׁעַ בְּרַבִּי נַחְמָן מָשָׁל לְבְנֵי מִדִינָה שֶׁעָשוֹ עֲטָרָה

לַמֶּלֶדְ הַקְנִיטוּהוּ וּסְבָלָן הַקַנִיטוּהוּ וּסְבָלָן אַחַר כָּדְ אָמַר

לָהֶם הַמֶּלֶך כְּלוּם אַתֶּם מַקְנִיטִין אוֹתִי אֶלָא בַּעֲבוּר עֲטָרָה

שֶׁעְטַרְהֶם לִי הֵא לְכוֹן טְרוֹן בְּאַפֵּיכוֹן כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹש

בָּרוּך הוּא לְיִשְׂרָאֵל כְּלוּם אַתֵּם מַקַנִיטִין אוֹתִי אֵלָא בְּשָׁבִיל איקונין שָׁל יַעֵקֹב שֶׁחֵקוּקָה עַל כָּסָאִי הֵא לְכוֹן טְרוֹן

בּאַפּיכוֹן הֵוֵי ׳הָשָׁלִיךְ מִשָּׁמֵיִם אָרֵץ וגו׳׳׳

דָּבָר אַחֵר ׳הָשָׁלִידְ מָשָּׁמֵים אֵרֵץ הַפָּאָרֵת יִשְׂרָאֵל׳ אָמַר

מדרש

משמים אָרֵץ תפארת ישראל׳.

רבה

נב. יפּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ׳ כְּתִיב (ירמיה ח. כג) ימי יָהָן רֹאשִׁי מַיָם וְעֵינִי מְקוֹר הַמְעָה׳ מִי אָמַר הַפָּסוּק הַזֶּה אָם אַמַר יִרְמָיָה אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹא לָאֲכֹל אָפְשָׁר לוֹ שֵׁלֹא לִישַו אָאָלָא מִי אֲמָרוֹ מִי שֶׁאֵין לְפָנָיו לא אֲכִילָה וְלא שֵׁנָה דְּכְתִיב (תהלים קכא, ד) ׳הָנֵה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאָל׳ רַבִּי אַפָּא בַּר כָּהַנָא בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי אָמַר כְּתִיב (בראשית א. ט) יַנִיּאמֶר אֱלהִים יִקָּווּ הַמַיִם׳ אָמַר הַקָּדוֹש בָּרוּדָ הוּא יְקַוּוּ לִי הַמַּים מַה שֶׁאַנִי עָתִיד לַעֲשוֹת בָּהֶן רַבִּי חַגַי בְשֵׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנָה לוֹ פַּלְטֵירִין וְהוֹשִׁיב בָּהֶן

רבה איכה פר׳ א סי׳ נב מדרש

על אלם אני כו׳ וכאידך דרשום דכאן : (קח) משל לרופא כו׳ עיני הנכם על עיני אסשר מע רופא משום שדבר זם ידוע ביותר עוב לרושחים י שראו לעין בשנים להנטער על עין שחששם שבתשישם של סראשונה מרגשת גם סשניים מסני שנידי העין מתתכרים יחד במולאם מהמות וכשאתת סוכלת מוכ מו כייב נפשנה בשנים גיב (נם כתבו הרומאים שכיון שהאחת נהישת או הפעונה כולה של חוש הראות רק צ" כשנים . לכן נחלשת כשנים ג"ב מפני רוב שמושה) . ויש לבסביר גם הנתשל כביכול צ"ו ששיני פי וסשנהותיו אשר משועטום ככל הארץ (ואסילו בעתיקה שאמרו באדרם האוינו (קכים) דממן כתיב עין וסלכטן בחדיר יפול וכפיב בתריה וילא תופר מגוע ישי בחג"ב פס"ו שוה הים כשהתריב נבוכדנאלר

הרד"ל

מדרש ויצאפר׳ סחסי׳ יב רבה

ָהֶרְאָה לוֹ ׳עַלִים׳ אֵין פָּחוּת מִשְׁנָיִם ׳וְיֹרְדִים׳ שְׁנָים וּמְנַיִן שֶׁהַמַּלְאָה שְׁלִישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁנָאָמַר (דניאל י ו) ׳וּגְוּזָתוֹ הְמַרְשִׁישׁ וּפָנָיו בְּמַרְאָה כָרָק וְעֵינָיו בְּלַפִּידֵי אֲשׁ וּזְרעֹתָיו וּמַרְגְּלֹתִיו כַּעֵין נְחשֶׁת קַלָל ןַרַ׳ חִזָּא וְרַבִּי זַנַּאי חֵד אָמַר עוֹלִים וְיוֹרְדִין בַּסֶלָם וְחֵד אָמַר עוֹלִים בְּיוֹרְדִים בְּיַעֵּקֹב מַאן דַאָמַר עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֶלָם נְיחָא וּמַאן דַאָמַר עוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּיַעֵקֹב מַעָּלִים וּמוֹרִידִים בּוּ אָפְזִים בּוֹ קָמָים בּו קַיוֹרְדִים בְּיַעֵקֹב מַעֵּלִים וּמוֹרִידִים בּוּ אָפִזים בּו קָפָזים בּו וְיוֹרְדִים בְּיַעֵקֹב מַעָּלִים וּמוֹרִידִים בּשָׁלָים נִיחָא וּמַאן דַאָּמָר עוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּיַעֵקֹב מַעַלִים וּמוֹרִידִים בַּסָּלָם נִיחָא וּמַאן דַאָּמָר עוֹלִים וְרוֹאִים בּוֹעָשִים בּוֹ מַשְׁל אַמָּלְנִין שֶׁלָּך חֵקוּקָה לְמַעָּלָה עוֹלִים לְמַעְלָה אָת הוּא שָׁאַיקוֹנִין שֶׁלָך חֵקוּקָה לְמַעָּה וּמוּצָאִים אוֹתוֹ ישׁן גַרוּאִים אִיקוֹנִין שָׁלָך ווּיוּרְדִים לְמַשָּה וּמוּצָאִים אוֹתוּ ישָׁן גַּמַעָּלָן כָּמָלָן וּחוֹיִבין הּשָּנָי וּזּמָנָין וּשָּלָן הַאָרָיָאים אוֹתוּ ישָׁן גָּמַעָלָן כָּל מִי שָׁהוּא אוֹמֵר זְכוּתוּ עוֹלָים וּיוֹרְדִים לְמַעָלָה וּכָרָן עוֹים לְמַעָלָה לְמַעָּלָן כָּל מִי שָׁהוּא אוֹמֵר זְכוּרוּ ווֹתְדִים לְכָמָים וּזיוּרָדים לְיַמָעָלָן בָּרָין וּיוּרָדים אָיקוֹנִין שָּכּלָן וּמוּדָאָים בּיל מַעָּין כָּין הּיוֹרָדִים אַימּאוֹן בָּעָין וּשָּין וּיוּרָדים לְמַעָּלָן מָעָין לָים מִי שָּהוּא אוֹמוּר זיוּרָד חוֹבָרוּ וּאוֹרָים וּמוּרָיים אָים אָימוּים בּין בּין אָים בּוּיין דָין אָישָר בָּרָ

מדרש במדבר פר׳ דסי׳ א רבה

פָּרָשָׁה ד

א. (ג. מ) ׳וַיֹּאמֶר ה׳ אָל מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׁרָאַל וְגוּ׳׳ הָדָא הוּא דְּכְתִים (ישעיה מג. ד) ׳מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָ בְעֵינֵי נְכְבַדְתָ וְגוּ׳׳ אָמֵר הַקָּדוּשׁ בָּרוּדְ הוּא לְיַעֲקֹב יַעֲקֹב הַרְבֵּה אַתְ יָקָר בְּעֵינֵי שָׁכָּבְיָכוּל קָבַעְתִי אִיקוֹנֵים שֶׁלְדְ הַרְבֵּה אַתְ יָקָר בְּעֵינֵי שָׁכָבְיָכוֹל קָבַעְתִי אִיקוֹנֵים שֶׁלְדָ הַרְבֵּה אַתְ יָקָר בְּעֵינֵי שָׁכָבְיָכוֹל קָבַעְתִי אִיקוֹנֵים שֶׁלְדָ הַרְבָּה אַתְ יָקָר בְּעֵינֵי שָׁכָבְיָכוֹל קָבַעְתִי אוֹמְרִים (תהלים בּרְבָה אַתְ יָקָר הֵ׳ אֲלֹהֵי יִשְׁרָאַל מָהָעוֹלָם וְעֵד הָעוֹלָם׳ הְוָי מֹא יִיּז) ׳בָּרוּהָ ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׁרָאֵל מָהָעוֹלָם וְעֵד הָעוֹלָם׳ הְוָרָת ׳מָאָשֶׁר יָקַרְתָ בְעֵינֵי נְכְבֵּדְתָ וְגוּ׳׳. דָּבָר אַחֵר ׳מָאָשֶׁר יָקַרָתָ

מדרש וישלח פר׳ פב סי׳ ב רבה

שֶׁנְּחֲחַאֵן בִּיהוּדִית וּכָשְׂמַת וּמַחֲלַת לְהַרְבּוֹת עשֶׁר שֶׁאֵין לוֹ נְקוּי עוֹלָמִים כְּתִיב (יואל ד. כא) ׳וְנְקֵיתִי דָּמָם לֹא נְקֵיתִי וְגוֹ׳׳ הָדָא הוּא דְכְתִיב (עמוס א. יא) ׳עַל רָדְפוֹ בַחֶרֶב אָחִיו וְשָׁחֵת רַחֲמָיו׳.

ַוַיַּרָא אֲלְהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ רַ׳ יִצְחָק פָּתַח (שמות כ. ככ) ׳מִזְפַּח אֲבָנִים הַעֲשָׁה לִּי׳ וַהְרֵי דְבָרִים קַל וָחֹמֶר וּמָה אָם זֶה שֶׁבָּנָה מִזְבַחַ לִשְׁמִי הֲרֵי אֲנָי נְגָלֶה עָלָיו וּמְבָרְכוֹ יַעֵּקֹב שֶׁאֵיקוֹנִין שֶׁלוֹ קְבוּעָה בְכָסְאָי עַל אַחַת בַּמָּה וְכַמָּה.

וַיּרָא אֶלהִים אֶל יַעֲקֹב רַבִּי לָוִי פָּתַח וייקרא ט. ד) ׳וְשׁוֹר וָאַיִל לִשְׁלָמִים וְגוֹ׳׳ וַהֲרֵי דְבָרִים קַל וָחֹמֶר וּמָה זֶה שֶׁהַקְרִיב אַיִל לִשְׁמִי הֲרֵי אַנִי נְגְלֶה עָלָיו וּמְבָרְכוּ יַעֲקֹב שָׁאַיקוֹנִין שֶׁלוֹ קָבוּעַ בְּכָסְאִי עַל אַחַת כַּמָה וְכַמָה.

מדרש ויחי פר׳ צח סי׳ יטיכ רבה

שֶׁכֶּל בֶּחָלִים כָּבִים מִבּּפְנִים אֲבָל בַּחֲלֵי רְחָמִים אַף עַל פּי שֶׁהוּא כָּבֶה מִבַּחוּץ אֲדֵין הוּא בוּעֵר מִבּפְנִים כָּדְ כָּל מִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל לָשוֹן הָרַע אַף עַל פּי שֶׁאַתָּה הוּלֵך וּמְפַיְסוּ וְהוּא מִתְפַּיֵס עֲדֵין הוּא בוּעֵר מִבּפְנִים מַעֲשֶׂה בְּרֹתֶם אָחָד שֶׁהִצִּיתוּ בו אֶת הָאוּר וְהָיָה דוֹלֵק שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ חֹרֶף וְקֵיץ וַחֹרֶף.

כ. (כר־כה) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ -- זוֹ עַכְּסִילוֹ שֶׁהוּא עוּשֶׁה בְּמַזָּל קָשֶׁת אָמֵר רַ׳ יוֹחָנֶן מִי גָרַם לְךָּ לְהָדָחוֹת מִן הָאָשֶׁה בְּמַזָּל קַשֶּׁת אָמֵר רַ׳ יוֹחָנֶן מִי גָרַם לְךָּ לְהָדָחוֹת מִן הָאַיּתְנִים קַשְׁיוּת שֶׁנּתְקַשִׁית עִם אַרוֹנֶתֶךּ אָמֵר רַבִּי שְׁמוּאֵל כַּר נַחְמָן נְמְחָחָה הַקָּשִׁית וְחָזָרָה הָדָא הוא דְכְתִיב ׳וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתוּ קַשְׁיוּת וַקּזָרָה הָדָא הוא דְכְתִיב ׳וַתֵּשֶׁר בְּאֵיתון הַיָּזוֹת מִן הַיּזוֹת מִן הַאָּיַנְנִים קַשְׁיוּת שָׁנּתְקַשִּית בָי יוֹחָנֵן מִי גַים הַיּדָר אַמָר רַבִּי שְׁמוּאֵל הָאַיּרְנָת בַשְׁיוּת הַקָּשִית נִים אַרוֹנֶתָד אַיַר בַיּים הַיָּשְׁיוּת הַיָּגַי בַּיּתוּן הַיּזוֹת הַיָּדָשִית וּחָזָרָה הָדָא הוא דְכְתִיב ׳וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתון הַאָּיתון הַשְׁיוּתוּים הַדָּשִׁיוּתוּ.

ַוַיָּפֹזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו אָמַר יִצְחָק נִתְפַּזְרוּ זַרְעוֹ וְיָצָא לוֹ דֶרָת צַפֶּרְנָיו.

מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב רַ׳ הוּנָא בְּשֵׁם רַב מַתָּנָה אֵיקוֹנִין שֶׁל אָבִיו רָאָה וְצְנֵּן דָּמו רַבִּי מְנָחֲמָא בְּשֵׁם רַבִּי אַמִי אֵיקוֹנִין שֶׁל אָמו רָאָה וְצְנֵן דָמו׳ ׳מִשָּם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל׳ אֶבֶן יִשְׁרָאֵל רָאָה וְצְנֵן דָּמוֹ מִי עָשָׁה בֵן ׳מֵאֵל אָבִידְ׳.

רשע לא הזה בו איש הנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום הנם הזה והלט כולן לבית עבודת כוכבים שלדם והזא אמרה להן חולה הזא אמרה אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה °ותרפשרת בבגדו לאמר ונר באותה שעה ∞ באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בדלון אמר לו יוסף עתידין אודך שיכתבו על אבני אפוד ואתה בינידם רצונך שימיזה שמך מבינידם ותקרא רועה זונות על אבני מאר ואתה בינידם רצונך שימיזה שמך מבינידם ותקרא רועה זונות דכתיב °ורועה זונות יאבר הון מיד °ותשב באיתן קשתו א"ד יודען משום ר' מאי מאיד ששבה קשתו לאיתנו ויפוזו זרועי ידיו נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת מיי

^{:16 &}gt;610

שם) ׳ןְעֵילָם נָשָׂא אַשְׁפָּה׳ רֵב אֲמַר הָדָא קִבּוּץ וְּגִירֵי שם) ׳בְּרֶכֶב אָדָם פָּרָשִׁים וְקִיר עֵרָה מָגֵן׳ שֶׁהָיוּ מְקַרְקְרִים קירות בַּתִיהָם וְעוֹשֵׁים אוֹתָם מָגוִּים.

זַיְהָהִי מְבְחַר עֲמָקַיָּהְ מָלְאוּ רָכֶב׳ רַב אָמַר פְּמְלא אֵמְקָה שֶׁל מֵי יָם ׳וְהַפָּרָשִׁים שׁת שָׁתוּ הַשָּׁעְרָה׳ מִשְׁתְּיֵי אָזְלִין וּמִשְׁתַיֵי אַתִיין וּמִתחַמָאין סָגָין.

שם) ׳וַיְגַל אֶת מָסַף יְהוּדָה׳ גַּלֵּי דְכַסְיָא ׳וַתַּבּּט בַּיּוֹם הַהוּא אֶל נֶשֶׁק בֵּית הַיָּעַר׳ תַּנִּי רַבִּי שְׁמְעוֹן בָּן יוֹחַאי בְּלֵי זַיִן הָיָה לְיִשְׁרָאֵל בְּסִינֵי וְהָיָה שֵׁם הַמְפֹרָש חָקוּק עָלָיו וּכְשָׁחָטְאוּ נָטֵל מֵהֶן הָדָא הוּא דְכְתִיב (שמות לג. וו ׳וַיִתְנַצְלוּ בַנֵּי יִשְׂרָאֵל אֶת עָדָיָם מֵהַר חוֹרֵב׳ כֵּיצִד נַטֵל מֵהֶן רַבִּי אַיְבוּ

מדרש כי תשא פר׳ מה סי׳ ג רבה

מָה כְּתִיב לְמָעְלָה (שמות שם, ה) ׳הוֹרֵד עָדְיָדָ׳ רַבִּי שׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר כְּלִי הַזַּיִן שֶׁנָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא וְשֵׁם הַמְפֹרָשׁ חָקוּק עָלִיו (שם שם. ז) ׳וּמֹשֶׁה יִקַּח אָת הָאהֶל׳ בִּיָן שֶׁרָאָה משֶׁה הַמַּתָּנָה טוֹבָה שֶׁהָיְתָה בְיָדֵם וְאַבְּדוּהָ אַף הוּא כָּעַס עַלֵיהָם שֶׁנָאֲמֵר ׳וּמשֶׁה יִקַח אֶת הָאהֶל׳ כַּמָה הָיָה רָחוֹק אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִיל נָאֲמֵר כָּאן הָשם שם. שם) ׳הַרְחֵק׳ וְנָאַמֵר לְהָלָן (יהושע ג. ד) ׳אַדָּ רָחוֹק (שם שם. שם, ים) יַהַרְחֵק׳ וְנָאֵמֵר לְהָלָן (יהושע ג. ד) ׳אַדָּ

הטביץ

סבו לס' וגו' קול ס' על המים וגו' כנגדן מקט ז' ברכוח, וכמו שיש בעשרת הדברום ידר אזכרות כך יש בשבע ברכות, וכמו שהיו כ' ימים מיציאת מצרים עד מתן מורה כך נתן הקביה ג' שערי בינה, וכמו כן הכתובה ג' שקלים דכתיב כתף ישקול כמוהר הבתולות, ואמרו רצוחיט ז"ל זהו ג' שקלים:

ישקת שנוסת טענו אין אומר במו כן החסן מחשנה, ובעתן תורה היו נשואין תסה ובמו שהחשנו בו ישראל כמו כן החסן מחשנה, ובעתן תורה היו נשואין דכתיב אהבת כלולותיך, עשרה פעמים נקראו ישראל כלה לפני המקום

שבע פעמים בשיר השירים ושלשה פעמים בס"ח, כנגד עשרת הדברות, וכנגד מקבלין עשרה לברכת חתנים שנאמר ויקת בועז עשרה אנשים, וכמו שנאמר ויכהבם על שני לוחות אבנים ויחנם (בידו) [אי] כך החתן חותם ונוחן הכחובה מידו, וכמו שהיו יבראל במלרים שנים עשר חדש משעם שנאמר ושאלה אשה משכנתם כמו כן ניתוין לאשה שמים עשר חדש לפרנם את עלמה בתכשיטיה, ומה שאנ כמו כן ניתוין לאשה שמים עשר חדש לפרנם את עלמה בתכשיטיה, ומה שאנ כמו כן ניתוין לאשה שמים עשר חדש לפרנם את עלמה בתכשיטיה, ומה שאנ כמו כן ניתוין לאשה שמים עשר חדש לפרנם את עלמה בתכשיטיה, ומה שאנ כמו כן ניתוין לה שניה בנית סימן מוג שישפיע להם הקב"ה ברכה שנאמר חדן נשי"ם לפיכה על הן לשי שדומה למלך, חתין ע"ל הכליה בנימעריא התור"ם אחדן נשי"ם לפיכה יש לו הן לשי שדומה למלך, חתין ע"ל הכליה בנימעריא התור"ם לומר כל ההשמח חתן וכלה כאלו עסק בתורה, כדאמרינן בכתובות (דף ח) מבטלין ת"ם להולאת המת ונהכנסת כלה לחופה. פרי"ה ורבי"ה בנימטריא חתן וכלה, זכר

הגימטריא מש"ה רביט, כשמשם רביט קבל התורה היתה הכלה והחתן זה הקב"ה. ההו שישד הפייטן בקבלה כלה כתובח חתן, ומה שאנו טרגים להושיב התתן והכלה של הספסל במולאי שבם רמז מיבמות בפרק בית שמאי (דף ק) דאמריק התם הום שובדא בנרש ואותביה רבה אבי כורסיה, פי׳ הפשל. ומה שזורקין נדות דולקות רמו למתן תורה שנאמר ויהי קולות וברקים. נקום האי כללא בידך כל המנהגים של חתן ושל כלה אנו למדין ממתן חורה שה׳ היה מראה עלמו לחתן נגד כלה שבם ישראל, הטבע"ת בגימסריא הקדושין, והיו תואמי"ה בשמעריא חתן וכלה. שכם ישראל, הטבע"ת בגימסריא הקדושין והיו תואמידה בשמעריא חתן וכלה. זמקה שלשה במשורת, ג׳ מוחלין להם עוטחיהם מתן נשיא חולה, מהן דכתיב ונקה האיש מעון, נשיא דכתיב אשר שלח ידו במשיח ה׳ וניקה, חולה דכתיב, על משעמו ונקה, הר"ם ז"ל, וכל המשמח התן וכלה ידכה לראות בשמחת לויתן שלאמר לויתן זה ילרה לשחק בו :

תמי ואומר שחתן אינו פעור מהים בזמן הזה, ובדורות הראבונים שהיו מכוונים

Norial, 19 22 ANC, LENDN

ין כאי מברכין צרוך אתה ה׳ איניה אשר קדשט בתטמיו וליוט על בעריות ואסר לנו את הארוטות והתיר לנו את הנשואות פיי מופה וקרושין ברוך אתה מקדש ישראל כן רוא ברייף ורמבים תרחים והמקדם עיי שליח נמי מברך בשליח ברכח חירוסין וכמב רבינו כאי גאון שאין להוסיף ע"י מופה וקדושין וכן דעת הרתב"ן וסטעם שאין קדושת ישראל תטים בכך והרא"ש והגהת מימוני כתבו מסאידמא נהט שתר עלי מופה וקידושין וכן גראה כדי שיהי' סתוך נתמיתה מעין תמיתה ואתת שהרבה קדושה מלוי צה והוא דבר הגורם לכתה קדושות ופרישות כשחתה מתכוין חיך התמירו ישראל נהדושתם אמיט בדבר המותר קיז באסור להם גם יש בו שנה ודוגמא למתו תורה שכתביה קידש לישראל בקרושי כתורה שהיא מורשה אל תקרי מורשה אלה מאורשה ועק על ההר כעין הופה וישראל זכו להוחה קרושה והוסרית שבשנרין תהת כמופה יאת זכר לאבילות ירושלים כלותר ונילו נרעדה כהאי דכתב בריש אין טומדין רב אשי עביד הינולא לברי' כו' ועל דרך כנוונה כראשונה נראה שהוא רש לוכור קדושין הראשוני׳ שמשה שיבר כלומות שהי׳ של מישרים ובישל קלח קדושין עיי עון כעול ואותכ פון הוא פקודה עדיין לרוב קשוין (עדפי ינהו) ובהגהת מימוני כתב מקדש פתו ישראל וברייף ובתיתיני ובראים ובטויד אינו וכן ר' פרן שהוכיר הנוסח כמה פעמים ולה תשחמע לימר מקדש עמו ישראל אבל בסיתג ובתרכי איתא ואולי טים לשם וכן נראה ראי׳ מכל התפילות שאין

(ג) גם צענין התופה והנשואין נחלקו המפרשים י"א שהי׳ ע״י שכפה עליהם ההר כניגית וכמ״ש נחירושי כחובת דף ז' ע"ב באריכות שזה מ"ש חו"ל שאמרו האומת כלום כפית עלינו הר כגיגית ע"ש ומהרש"א ז"ל כתב שם דהחופה הי' ע"י ויחור השכינה בוושכן י ולכאורה נראה דע"כ היו הנישואין בכפיית הר סיני שהרי אחז"ל גפ׳ כי תשא בפ׳ וישק את בני ישראל שנתכוון לבודקן כסוטות ואם ניווח שלא היו הנישואין עד ייחוד המשכן הא קי"ל דארוסות לא שותות כדאי׳ לקיין דף כ"ז ע"ב החת אישך אתר רחתנא י אך כראה דהא ק׳ לפת"ש חז"ל אשר שברת יישר כתך ששנרת שעשאן כפטי׳ א״כ הרי נתנטל אפילו החירוסין י ונרחה דבחמת חמרו בשבת דף פ"ז שיבר הת הלוחות והשבים הקצ"ה על ידו מאי דרש אמר מה פסת שהוא אחד מתרי"ג מלות וכו' ומנלן דהסכים הקצ"ה על ידו שנאמר אשר שנרת יישר כהך ששנרת משמע דכוונת מרע"ה לא הי׳ לעשותן כפנוי׳ והטעם עיו כתבנו בחידושי תורה דסבר משה כשברת רב הונא בדף ה' דחופה קונה מק"ו א"כ כיון שנפה עליהם ההר כנינית כבר הי׳ קדושין גמורים ע"י החופה וממילה דהוי נמי נישוחין גמורים כמ"ש מהרש"ח ז"ל דר"ה יליף דחופה קונה וגווור לכך השקה אותם כדין נשואה י והטעם בזה אף דלא קי"ל כר"ה דחופה קונה מק"ז היינו משום דפריך התם מה לנד השוה שכן ישנו בע"כ תחתר בחופה שחינו בע"כ וכיון דהוי סבר דהחופה הי' נמה שכפה עליהם ההר כגיגית אף שלא היי וודעת ישראל כוו"ש חז"ל אם תקבלו את התורה מוטב' ואם לאו וכו' הרי גם החופה הוא בעיכ וליכא למפרך שפיר יהוי סגר דקונה וגומר :

real sold the contact (and is as JN'rc

חתונה: א] כתב מהרשייל בסי ים של שלמה (כתובות פייא סיי יייז), וזייל, והזכוכית שמשברים תחת החופה יייא זכר לאבלות ירושלים, כלומר יוגילו ברעדהי כהאי דכתיב ברייפ אין עומדין ... ועל דרך הכונה הראשונה (שהקבייה קידש לישראל בקדושי התורה שהיא ... מאורסה, וענן על ההר כעין חופה וכו׳) נראה שהוא רמז לזכור קידושין הראשונים שמשה שיבר הלוחות שהיו של סנפירין, וביטל קצת קדושין עייי עון העגל וכו׳. [וכייה בס׳ שלחן ארבע (המיוחס לר׳ בחיי).]

והסביר בזה רבנו (דאיזה מעלה היא זו, ומה היחוס בזה לעשות זכר לשבירת הלוחות), דמבואר במדרש תנחומא שלפיכך נשתברו הלוחות הראשונות מפני שלא ניתנו בצנעא. [עיי מש״כ בזה בס׳ מפניני הרב, בליקוטי תורה לפ׳ כי תשא (אות ב׳)], ובשעת החתונה רוצים אנו להזכיר להזוג הצעיר ולזרזם על כך, שיזהרו בעניני צניעות בחייהם, כי אם חסר להם בענין זה, עלולים הם להרוס את חיי האישות שלהם.

לִּוֹ גוּזَ מַקֵּרֶב גּוּזֹ בְּמַּסּת בְּאִתֹׁת וּבְמִוּפְתִׁים וּבְמִלְחָמָה וּבְיֵד חֲזָקָה וּבִזְרָוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוּרָאָים גְּרַלֵּים בְּבֹל אֲשֶׁר־עָשָׁה לָכֶם יהוְה אֵלְהֵיכֵם בְּמִצְרַיִם לּה לְעֵינֵיְה: אַתָּה הָרְאָת לָדַעַת כִּי יהוָה הְוּא הָאֶלֹהֵים אֵין עוֹד מלְבַהָּוּ לי מִוְ־הַשְׁמַיִם השְׁמִיצַך אֶת־לְלָו לְיַסְּרֶךֵ וְעַל־סָאָרֶץ הֶרְאָהָ אֶה אָתִיאָשוּ לי מַוְ־הַשְׁמַיִם השְׁמִיצַך אֶת־לְלָו לְיַסְרֶרֵ וְעַל־סָאָרֶץ הֶרְאָה אָה אָרָמָס לי הַגְּדוֹלָה וּדְכָרֵיו שְׁמַיְצָרָ מַתּוּך הָאָשׁי וֹתַחַת כְּי אָהָב אֶת־אָשוּ לי הַגְּדוֹלָה וּדְכָרֵיו שְׁמַיְצָרָ מָתּוּך הָאָשׁי וֹתַחַת כְּי אָהָב אֶת־אָרָאָ לי בְּזַרְעָמַ אַחָרֵיו נִיוֹצְאַךְ בְּפְנֵיו בְּכֹחָו הַגָּרָל מִמִּצְרָים: לְהוֹרִיש גוּים גְּרַלִים לי בְזַרְעָת הַהָּוֹה נִיוֹצְאַך בְּפָנֵיו בְּכֹחָו הַגָּרָל מִמִצְרָים: לְהוֹרִיש גוּים גָּרְלִים לי בְזַרְעָת הַחָּהָים מִמָּך מַפְּנֵין בְּכָחֵו הַגָּרָל הָבָרָלָ בְּרָים וּתְיָה הָיָאָמָים מִמְצָרָים גָּתַיאַר נַעָּצְמָים מִמָּך מַפְנֵיך לַהְבִיאָּדְ לָהָת־לְךָ אָיָרָ אָקָרָים הוּיָשְׁמִים מִמָּרָ מַמָּנְרָמוּ בָיוֹם הוּבְמָרָים גָּרְצָיָם בּיוּבָרָים וּיַזּעָרָ

ײּ וְעֵל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אָין עוֹד: וְשָׁמַרְתָּ אֶת־חָקֵיו וְאֶת־מִצְוֹתָׁיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מּ וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אָין עוֹד: וְשָׁמַרְתָּ אֶת־חָקֵיו וְאֶת־מִצְוֹתָיו אֲשָׁר אָנֹכִי מְצַוּך הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהוָה אֱלהֵיָר וֹתָן לְךָ כָּל־הַיָּמֵים: עַל־הָאָרָמָה אֲשֶׁר יהוָה אֱלהֵיך וֹתַן לְךָ כָּל־הַיָּמֵים:

12 216 P1' 'A DIS 61

ישראל סומכין על החשבון וסקדשין עליו אין יום מוב שני להסתלק טן הספק אלא מנהג בלבד: נון יולפיכך אני אומר שאין סערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ולא עירובי חצרות ולא שתופי מבואות ואינו מעשר המבל על תנאי אלא הכל מערג יום מוכ בלבד : מז יכשם [י] שמצוה לכבד שבת ולעננה כך כל ימים מובים שנאמר לקדוש ה' מכובד וכל ימים מובים נאסר בהן סקרא קדש. וכבר בארט הכיבוד והעיטג בהלכות שבת. וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים מוכים כן המנחה ולמעלה כערב שבת שדבר זה בכלל הכבוד. וכל המבזה את המועדות כאילו נספל לעבודת כוכבים: ין שבעת ימי הפסח ושמונת ימי התע עם שאר ימים מובים כולם אסורים בהספר ותענית. וחייב אדם להיות בדן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני בניו וכל הגלוים עליו שנאמר ושמחת בחנך ונו׳. אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלטים כמו שאגו מבארין בהלכות הגינה יש בכלל אותה שמשה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראיי לו: יה כיצד הקמנים נותן לדם קליות ואנוזים ומגדנות. והגשים קונה להן בגדים ותכשימין נאים כפי משונו. והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שטתה אלא בבשר ואין שטתה אלא ביין . וכשריא איכל ושותה חייב להאביל לנר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האפללים. אכל מי שנועל דלתות תצרו ואיכל ושותה דוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולסרי נפש אין זו שסתת סצוה אלא שמחת כריסו. ועל אלו נאמר זבהיהם כלהם אונים להם כל איכליו יממאו כי לחמם לנפשם. ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר חריתי פרש על פניכם פרש הגיכם : ים יאע"פ שאבילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה. לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו. אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי [1] סדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום ותיזרין לכתידם ואוכלין, והולכין לבתי שדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואתר חצות היום א מור סי' שנ מקרמ סמ'ו למרין עס: בימי כסור סי' מקרה: ניסור סי' מקרם כמ'ו לארין ככ: ריסור וסב'ו שם:

האלה היא שקר וגם כפיות טובה״.

שלומן ישנה לעולם, כבור הוב רבינוביץ. קבלתי לנכון את מכחב כב׳ מהארץ ייב בתשר תשלייט, בו כב׳ מחווה דעתי ישהגיע הזמן לעשות רביזיה של הפיזטים בימים העראים ובסליחות, בכדי להוציא תשואל: איך אפשר, לאחר איחור יודשלים השלמה בחור בירה ישראל... עוד לומר ולהגיד על יודשלים שהיא יימושפלת עד שאול תחתיה", כפי שנאמר בפיזט ולהגיד על יודשלים שהיא יימושפלת עד שאול תחתיה", כפי שנאמר בפיזט שאין לנו בזמן הוה, נמנית גם יודשלים. וכב׳ מתועם ע״ז ואומר ״חזורה על המילים שאין לנו בזמן הוה, נמנית גם יודשלים. וכב׳ מתועם ע״ז ואומר ״חזורה על המילים

הרב ל. י. רבינוביץ שליט״א

רב פעלים לתורה לעם ולמדינה

לכבוד ידידי הויגול

ט״ו חשון תשל״ט

תשובה

שההורים יאמצו ילד ?¹⁰⁵

שאיוו: א. לכאורה יש לשנות את התפילות שנושאם שפלות ירושלים וכדומה ושכיום אין מילים אלו הולמות ומתאימות למציאות. כ. האם לידת ילד מכחנה מנוגדת למצות פרו ורכו ועדיף

שאלה: ערון אן איז אווייייאר ווירושלי

אהיה בתוכה". ברוך אתה ה' ה' תומת אש סביב, ולייכבור כאמור", ואני אהיה לה נאם ונאש אתה ערעיד לבנותר, נוים, כי אתה ה' באש הצתה מארץ רויה. נסה אליה כנהר ה' אלקיט מעפריה והקיצה שרון ירשה רייורשת. נערה שלום וכנוהל שוסף כבוד עבן נייעיה נחלה וורע מרושריים תתן קוריה, לבי והרוסה. ציון נסר תבנה ציק ואת אבלי ירושלים על ההונירים. ולישראל לבי על חקיליהם, מעי מעי את העירי האבלה החרבה הם ה' אילהיט ארעאנלי מנחם ציון ובונה ירושלים.

נוגדת את המצוה של ״פרז ורבו״,ןשיותר טוב שההורים יאמצו ילר.

שמורגשת נסיגה בכל המישורים והעתיד לוטה בערפל. אני חייב להתנצל על איחור תשובתי אל כבי על מכתבך הראשון מתאריך י״ג מנחם אב תשל״ח בנוגע לילוי מבחנה, שהוריעו לכב׳ כי חיוויתי דעה שלידה כזאת

התרדרות מוסרית, מורלית ולאומית בעם ובמרינה, ולאור ההכרה בעם הפלשתינאי מצרט וההכנות הנעשות כאן לקראת הסגרת חלק גודל מארץ מכורועו ומנחלת אבותיט לערבים ולפלשתינאים, ורבים הסימנים והחששות שנם על ״ירושלים יַזוּ נורל״ כנבואת עובריה (א, ׳א), אינני רואה סיבה לשנות רפוסים קיימים, כל עור

אכת, ובמקום ״ועיד האלקים משפלת עד שאול תחתיה״, יש לומר: ״ועיר האלקים לבניה הומיה״. אולם אורה ולא אבוש כי לאחר מלחמת יום הכיפורים העקובה מרם, כשחלה

לקראת יזם הכיפורים הראשון בצה״ל, לאחר שחרדר ירדשלים בשנת תשכ״ת, הוריתי לשנות את הפזמון הראשון בפיוט ״אזכרה אלקים״ המבוסס על אותיות אירי הביבים ״תוור באלהים משפלם עד שאל חחמיה״. יש לומר: ״ועיר האלקים

(תהלים קא, ז), וכפי שנאמר במס׳ שבת (קמט, ב) לענין רותו של נבות. בתפילת מנחה הראשונה שערכתי ליד הכותל המערבי ביזם השחרור של הר הבית, ועברתי כש״צ לפני התיכה, הוספתי תפילת ״נחם״ בחזרת הש״צ לפי הנוסח החרש.

לאחר שהודר הרבית, ידושלים, יהודה רשומרון במלחמת ששת הימים, חשבתי והאפנתי שהנה ״זה היזם קוינו לו נגילה ונשמחה בישרעתי״ (עפ״ ישעיה כה, ט), וחזון כל הרורות נתנשם לעינינו, כפי שפרסכתי במינשר לקראת יזם ה׳ הגדול בכ״ז באייר תשכ״ז. לפני צום תשעה באב שנת חשכ״ז, הרפסוזי בסידורי התפילה של באייר יחשלמי והראשונים, הכתחים של חשעה באב, המבוסס על נוסח משוחרדת ונצנצאת תחת שלטון יהודי^{אסו}, מבלי לומר על ירדשלים ״זהבוריה מכבודה, והשוכמה מאין יושב. והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה. ויבלעה לניתותי ובו׳, משום שחשבתי שיש בזה משום ״דבר שקרים לא יכון לנגר עיני״

Rabbi Goren's version:

Thou, O Lord, Comforter of Zion and Builder a wall of fire round about, and will be the glory of Jerusalem. in the midst of her" (Zachariah 1:9). Blessed are as it is said, "For I, saith the Lord, will be unto her of the nations. For Thou O Lord, didst consume her with fire and with fire shalt Thou rebuild her, peace and like a rushing stream flooding the honor seed of Jeshurun you have granted possession. Stir her suffering land. Extend to her like a river of ple Israel you have given inheritance, and, to the nards, my innards to their slain. And to your peoher up, Lord our God, from her dust, and awaken heart, my heart [goes out] to their corpses, my inweep bitterly and Jerusalem shall give voice. My in mourning, laid waste and destroyed. Zion shal and the mourners of Jerusalem, and the city that is Comfort, O Lord our God, the mourners of Zion

ים ונובחה לידתה אלתינו: ואני ידעתי כי לא יותן אחבם
- תרה תצרים להלה ולא ביד חושה: ושקחתי את ידי
דְהַבֶּיתִי אֶת־מִצְרָיִם בְּכִל נִפְּלְאֹתִי אָשֶׁר אָצַשָּה בְּקִרְבָו
בא ואַםרייכן ישלח אָתְבָם וְגָתַתִּי אָת־חֵן הָצָם־הָאָה בְּעִינִי
בא נאווי בן שיו איגם איני הירבת ברבת. מאוה
ב מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם: ושאלה אשה
משבותה ומגרת ביתה כלי בסף וכלי תהב ושמלת
ושמהם על־בְּנֵיכָם וְעָל־בְנָתֵיכָם וְנְצַלְהָם אֶת־מִצְרָיִם
רועו משה ויאמר והו לא־יאמינו לי ולא ישמעו בקלי
היה בי ואמרו לאינראה אליף יהוה: ויאמר אַכֵּיו יהווי מווי
, בידה ויאמר מטה: ויאמר השליבה ארצה וישיביי
י ארצה ניהי לנחש ננס משה מפניו: ניאמר יהוה
אל משה שלח נדר נאחו בוגרו משלח נדו מחוק
א בו ניתי למשה בכשו: למען יאמינו ביינראה אליך
ירהה אלתי אבתם אלתי אברתם אלתי ידתיק נאלתי
מינה מעור מינה מייה הראינא דר בחיקר וירא
י עַקָּב: וֹאמֶר יהוה לו עוד הַבַּא־נָא יִדָּר בְּחֵימָה וַנָּכָא
יָדָו בְּחֵיקָ ויוּצאָה וְהַנָה יָדָו מְצֹרַעָת בָּשֶׁלָג ויאמָר
השב גדר אליחילר נישב ידו אליחילו נווגאה מחיש
ה ורצה שכה פבשרו: והיה אם לא נאמינו לה ולא
ישמעי לכל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון:
אַ הַאָּמִינוּ גָם לְשְׁנִי הָאֹתוֹת הָאָלָה וְלָא
ישמעון לקלר ולפחת ממימי היאר ושפרת תרשה
והיו המים אשר תפח מו היאר והיו להם ביבשת
ויאמר משה אל יוזוה בי ארני לא איש דברים אנכי גם
מתמול גם משלשם גם מאז דברך אליעקדר כי ככר
א פָה וּכָבָד לָשָׁון אָנְכִי וָיאמָר יהוֹה אַלָיו מִי שָם פָה
לָאָרָם או מִי־יָשָׁוּם אִפַּם אָו חַרָש או פַקָּח אָו עור הַלָא
עאון באו נוי שום אני או מני שיי אי אי איי איי
ינ אַנֹכִי יחוה: וְעָחָה לֵך וְאָנֹכִי אָהְיָה עם־פּיּך וְחוֹרַיחִיך
י אַשֶׁר הְרַבָּר: <u>הַאַמָר בִּי אָדְנֵי שְׁלַח־נָא בְּדַר־הִשְׁלַח:</u> דְּרַחַר־אָם יהה בְּמשָׁה הַאמָר הַלא אַהָרן אָחִיך הַלִיי
י ניחר אף יהוה במשה ניאמר הלא אַהְרן אָטִיוּ טַשִי
•

, הָאֲלֹהָים: וַיאמָר ידוֹה רָאָה רָאָיתִי אָת־צַנִי עַמָּי אֲשֶׁר במצרים ואת צצקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי ָאָת־מָכָאבֶיו: וָאַרָד לְהָצִילָו | מִיָד מִצְרָיִם וּלְהָצָלֹתוֹ מִן־ הָאָרֶץ הַהֵוּא אָל־אָרָץ טוּבָה וּרְחָבָה אָל־אָרָץ וָבָת חָלָב דּרְבֶש אָל־מְקום הַהְנַצֵגִי וְהַחַתִּי וְהָאֵמֹרִי וְהַפְּרוֹי וְהַחָּוִי ערַיָּרָאָל בָּאָה אַלָי וְגָה צַעַקַת בְּנֵי־יִשְׁרָאָל בָּאָה אַלָי וְגָם־ ַרָאָיתִי אַת־הַלָּחַץ אַשֶׁר מִצְרָיִם לְחַצִים אֹתָם: <u>וַצְתָה</u> לכה ואשלחה אליפרעה והוצא אתיעמי בנייישראל א ממצרים: ויאמר משה אל־האלהים מי אנכי כי אלה ינ אָל־פָּרְעָה וְכָי אוֹצֵיא אֶת־בְּנֵי יִשְׁרָאָל מִפּוּצְרֵים: וַיֹאמֶר בּי־אָהָה עמה ווה־לָך הָאות בּי אַנבִי שְׁלַחְתֵּיך . בָּדוֹצִיאַך אָת־הָעָם מִמִצְרִים תַּעַבְרוּן אָת־הָאֲלהים עַל ַיּ הֶהֶר הָזֶה וָיֹאמֶר משֶׁה אָל־הָאֵלהִים הִבָּה אַנכִי כָא אָל־ בּנֵי ישָרָאַל וְאָמִרְתִּי לָרָם אֲלֹחֵי אֲבְוֹתֵיכָם שְׁלָחֵני ד אַלִיבָם ואָמְרוּ־לִי מָה־שְׁמוֹ מָה אֹמָר אַלָהָם: ווֹאמָר אַלהים אָל־משָׁה אָהְיָה אַשֶׁר אַהְיֵה ויֹאמָר כְּה תֹאמָר לְבְנֵי יִשְׁרָאֵׁל אֲהְזֶה שְׁלָחֵנִי אֲלֵיבֶם: תַיאמָר עוֹד אֱלהִים 🐱 אָל־משָׁה בָּה־תאמָר אָל־בְּנֵי יִשְׁרָאַלֿ יהוֹה אָלֹחָי אַבְתֵילָם אֲלהֵי אַבְרָהָם אֲלהֵי יִצְחֵק וָאלהֵי יֵצָקָב אַ אַלָ**חַני אַבִיבָם זָה־ש**ְׁמִי לְע**ֹיָם וְזֵה ז**ְכְרָי לְדַר דְּר: לַרְ ואספת את זקני ישראל ואמרת אלהם יהוה אלתי אַכְתֵיכְם נְרְאָה אֵלִי אֲלהֵי אָבְרָהָם יִצְתָק וְיֵצָאָב לַאמָר אַמְר פָּלֶרְהֵי אֶתְכָם וְאָת־הַעְשִׁיי לָכֶם בְּמִצְרֵים: וַאֹמָר אַצַלֵה אָתְכָם מֵעֵנִי מִצְרָיִם אָל־אָרָץ הַבְּנָצָנִי (הָחַתִּי והאמרי והפרדי והחהי והיבוסי אל ארץ ובת חלב ית דרבש: ושַמעו לקלב וראת אתה וזקני ישראל אל־מלך מֹצְרַיִם וָאָמִרְמֵם אַלִיוֹ יהוֹה אָלתִי הָעָבִריים נְקְרָה עלַינוּ וְעַתָּה נַלְכָה־נָא דְרָךָ שְׁלְשָׁת יָמִים בָּמִדְבָר

3-5-2-141

כא. רַבִּי אֲלֶבְסַנְדְרִי פָּתַח (ויקרא יג, מה) ׳וְהַצְרוּעַ אֲשֶׁר

ַלְאִילָן וּמִשּׂוֹכָה לְשׁוֹכָה כָּוֶ כְּשֶׁיָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הָיוּ נוֹסְעִים בְּמַחְלֹקֶת וְחוֹנִים בְּמַחְלֹקֶת ׳וַיִּפְעוּ וַיַּחֲנוּ׳ וְכֵיוָן שַׁבָּאוּ לְהַר סִינֵי נַעֲשׂוּ כָּלָם הוֹמוֹנִיָא וַיַּחֵנוּ אֵין כְּתִיב כָּאן אָלָא (שמות יט, ב) <u>'וַיִּח</u>ָן שָׁם יִשְׂרָאֵל' בְּאוֹתָה שְׁעָה אָמֵר ַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּהַ הוּא הֵרֵי הַשָּׁעָה שֵׁאָתֵן תוֹרָה לְבָנַי.

דָּכָר אַחֵר ׳שָׁקַדָּתִּי וָאֶהְיֵה (כְּצָפּוֹר)׳ אָמַר הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּדְ הוּא ׳שָׁקַרְתִּי׳ אֲנִי לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתִי כְּבֵית הַמִּקְדָשׁ

לְעוֹלָם ׳וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר׳ מָה הַצִּפּוֹר הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה

נוטל גוּזָלֶיהָ הִיא יוֹשֶׁכֶת בָּדָד כָּדְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךָ הוּא

שַּׁרַפְתִּי אֶת בֵּיתִי וְהֶחֶרַכְתִּי אֶת עִירִי וְהַגְלֵיתִי אֶת בָּנֵי לְבֵין

אַמּוֹת הָעוֹלָם וְיָשֵׁכְּתִּי לִי לְבַדִּי ׳אֵיכָה׳.

רבה איכה פתיחתא יטיכ מדרש

עַכְשָׁיו שֶׁלֹא זְכִיתֶם הָרֵי אַתֶּם גּוֹלִים לְבָבֶל וְשׁוֹתִין מֵי פָּרָת

(ירמיה ב. יח) שַׁמַיּטָיו עַכוּרִין וּסְרוּחִין הָדָא הוּא דִכְתִיב (ירמיה ב. יח)

ּיְעַתָּה מַה לָךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מֵי שׁחוֹר וּמַה לָךְ

לְדֶרֶךְ אַשׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר׳ אַלוּ זִכִיתֵם הֵזִיתֵם יוֹשָׁבִים

בּירוּשָׁלַיִם וְאוֹמְרִים שִׁירִים וּמִזְמוֹרִים לְפְנֵי הֵקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ

הוא עַכְשָׁיו שֶׁלֹא זְכִיתֶם הֲרֵי אַתֶּם גוּלִין לְכָבֶל וְקוֹרָאִים

כ. רַבִּי אֲלֶכְסַנְדְרִי פָּתַח (תהלים קב, ח) שָׁקַדְתִי וָאֶהְיֶה

ַקִינִים וָנֶהִי הֲוֵי (תהלים קלז. א) ׳עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל׳ ׳אֵיכָה׳.

ַכְּצְפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג׳ אָמַר הָקָדוֹש בָּרוּדְ הוּא ׳שָׁקַדְתִּי׳

לְהַכְנִיס בָּנַי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיָּד יָוָאֵהֵיֵה כָּצָפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג׳ מָה הַצָּפּוֹר מִתִפּוֹדֵד מִגַּג לְגַג וּמִגָּדֵר לְגָדֵר וּמֵאִילָן

<u>ר ניאמר אַנכי אַלהָי אָכיף אַרקי אַרקי אַרקי אַר</u>קי אַר וַאלהֵי יַעַקָב ווַסְתַר משָהֹ פָּנָיו כִּי יָרֵא מַהַבָּיט אָל־

יַשְׁרָאָל. וְחָזֵר וְנַכְּשְׁה לְעָץ יָבש, שְׁנָאַמר, רַאמָר ה׳ אָל־משְׁה וססית לכני אדם, כּוְ הַיי פּוְלה ועמי נוֹשְׁכים וּמְטיתים אַת קְׁרָף בַּמַשְׁה וְלָא הָרְאָהי זְבָר אַחַר. אָלָא מִפְני קְּהַנְּחָש נוּשִּרְ ננצקה נהש קרף. ולפה הואה הקרוש ברוך הוא למקה בנהש אמר לו, משְׁרָהְ אָת־מַשְּׁהְ אוֹדְהָ. וְהָשְׁרִיךְ אָת־מַשְׁרִי אוֹדְזָה, הַאַנְשׁים. אָמַר לו, ילְדְ וְאָשְׁלְמַדְ אַל־פּרְעָה אָמַר לְמָנִיוּ, ו־בּוּן בָּל הַעַּוּלְמִים. אָמַר לו, ילְדְ וְאָשְׁלְמַדְ אַל־פּרְעָה אַניד אותוי הָאִיש היר, נוזלא מיים היר, אלא עורוי מוקסיהם מפאן אהה לסרי קבל היורד מוּכְסִיו, בְּאִלי סת. לְכָך נְאֲמַר, מי-מתו בְּל ומדאיג כבל. אָמָר לְפְנְיו, ר<u>בין כָל הָעּוֹלְסים הָן לי</u> מופת נאות. הנה אברי שלם לכם את אליה הנריא לקני בוא יום ה קאַהָה אומר, אַני שולם לעחיר למא אל ישןאל, שואַטרי אל-ישראל, אלא ילה ואשלחר אל-פרעה. ולאותו נאיש שאחה קתיד לשרם. אמר לי, לא אמרתי לה. לה ואשלחה מתו כל-כאנשים המכקשים את-נקשר (שווים). וכי מתים אויבי ומבקשי רַשְׁהִי. לא על כן ערַהְהַי מעניהָם שנאמר, ווּלְרַת איש דְּבְרִים אָנֹכִי (פּפּרִי). רְלָא עוּד, אָיָא שְּאַתָּה מְשְלְּטַנִי לְיַד מקה הפני פרלה (שונה). אמר ל, אל תירא מהם, קנור בי מס, קאני נפגם בלשוני. קנאמר, ואקר מקה אל-ה, לא מעל בגליה. אמר לו מקדוש ברוך הוא. ילך ואקנוד אל פרלה (שט שט י). אָטָר לְטָנְיו, רַבּון כָּל הַעּוּלְטִים. לא כְּך אָטַרְתִּי לְרָ אַין ינצלו. קכך אסר נקרוש-ברק-הוא אל מקה, של-נגליך ב הו. מכאן אַבְרוּ, כָּל הַפּוּמַר בְּמָשִׁם קַרוֹש בָּרוּבְ לְשְׁרַף ų لإنطالكم' كالكمار علىفالاد ليهم كليلغاند عدم التراد (مع 15 × 1/12 ' 17 1 7 21 פרק שרבעים

341

שוווית לתשעה באב - קינות

in "לְּבָרָ עַד־פֿד, We will go to that place" (Genesis 22:5). and ge'ula is expressed as well in the difference between the words Po and Ko. Po means hurban, and Ko means the full realization of Jewish destiny, as Moses was not able to penetrate this mystery. The juxtaposition of hurban the redemption, but He did not reveal when these events would occur. Even

sages said, the Divine Presence left Jacob, and he could not tell them. Jacob beheld a vision, but it was a vision of *hurban*, not *ge'ul*a. his sons the secret of *ge'ula*, when the messianic era will take place. But, as our to our sages (Bereshit Raba 99:5) these verses mean that Jacob wanted to tell of Jacob; and hearken unto Israel your father'" (Genesis 49:1-2). According which shall befall you in the end of days. Assemble yourselves and hear, sons called his sons, and said, 'Gather yourselves together that I may tell you that first Jacob knew, but then the secret eluded him. The Torah says, "And Jacob occur. After God revealed this secret to Jacob, however, He concealed it. At Their father, Jacob, was prepared to tell them when the final redemption will ושָּוְהֵ צְבְ וֹא הלְאַשֶּׁם בווט But the Benevolent One, after divulging that date to him

ערו לאב לאבי They persisted and asked their father for the answer. They

it and expect it every day, "I will await the coming of the Messiah every day." asked, "when will the end be known?" The answer is that one has to hope for

day of the LORD" (3:23). will send you Elijah the prophet before the coming of the great and terrible Elijah, as it is written in Malachi, "אַרָאָר דְּבָרָאָ אַלְקָ הַאָרָ אָבָי אַבָּי אַבָי אַבָי אַבי אַרָי אַבי שביט זיש גי חבין And pleaded that [God] send anyone else. According to the Midrash (Pirkei DeRabbi Eliezer 40), Moses was referring to the prophet

of the final ge'ula. argument to God was that He should just send Elijah now with the message ultimate message of gr*ula* would be delivered by Elijah the prophet. Moses and that after a period of freedom, there would be a Hurban, and that the because he fore~~s~~aw that his mission would not be the final mission of ge'ula, was reluctant to go to Pharaoh was not because he was afraid. Rather, it was this mission, when those of Gilad [Elijah] will complete it. The reason Moses רי מה בַּצַע לי לְהְסְתּלֵח וְאַחֲרֵי אַלְשָׁדי יִסְלָד For of what benefit is it that I begin

and privilege of being the messenger of the final ge'ula and the Melekh limited to the shlihut of the redemption from Egypt, if Elijah had the role Moses was intimating to God that he did not want a partial assignment,

THEM NON LC והגי שרמא רבא : ומה שהחתן פוסק וכו' פי' זה מרבר בשומא דידי' שאם מכנסת לי כלים בעת הנשוא האני שלא לא לא הוא פוסק הסבל עליו שרות הניטש הדיינו רישא רקוצי וכנגר השום הוא פוסק פרוחת שפסקה ליתן לי הוא פוסק הסבל עליו שרות הניטש הדיינו רישא רקוצי וכנגר השום הוא פוסק פרוחת רקסיורי בשבוא דיריה אלא תגא רישא שהמא רבא בינומא דיריה וקרגי סיפא שוטא זמא : פסקה לחכו וכי וסקשה חיינו כותב כנגרן מ׳ו סנה ופהדד הגי עסקא רבא והגי עסקא צשא וצריכא דאי אשטיעינן רכא משום הנפרש החדץ' אבל עסקא זומא דאמא החדץ' אימא לא צריכא . הא אשמעינן עיסקא וומא דיתי' פו' התצאנע המרוע אבל עיסקא רבא ונפרס דינו' איכוא לא צריכא: העודון בקבל עליו הני' כאי

מלימין

-תוספות ריי רכיון רחכי קאל בתנה השהה סט ורתנת לר אלא שיו כלים השוים תיד מנה הלא כי שכתב וזוא הבתובה פסקה לי במנה בחונת ליא צי' אבל אם שסקי שתכנים לו כלים במנה כיח שלא ש מסלא - ולא כך היו מושלין משל רשוה מנה נוראי הכתו ב קאלו נותנת לולא סלע בירושלים : פלם פמון ספר י הרולה למטח מתוט כטמר ערוסט שיחקיים ככיפרות הא ה יחסרט ללדקה חמיד וחסרוט זה כריו החתו יכתוב ו הכתוכה סנה א קיותו : ופתרי לם מסד יוכשה מתט וומא דידה כמה ו חסד ושל בית אבא לא עשו לדקה לתכנים לי. בר נתונה ה' מאת ו כראוי וכלה מתוכן : כא זה ואיכד זה פסקה להביא לה בר' כאות כיון לפי שנחטרב בו : מהן בשל המים י אסרה לות ר' מוספת שהוסיף לה החתן:פרביים קרי שתנת לי ת"מ ש אומה שפלה ששוכני אהלים הם במדבר. תת בכתובתה ד'

ודרינו הך אלא

10 5°00 hoppong]

דקאי אאלף דינר: וקפני שופל אנעל י שום במנה היא נוסגת שלשים ואחד כלע ודינר דלא הימא שומא רבה הוא דדרך השמאים להעטתו על שוויו א"כ שומא זוסא איכא דמפט ליה טפי שלא התכזה בעיני הנועדים:סנא שופה דידה וקהני שופה דידיה י היכה דקתני חתן פוסק כרי שומא דיריה כגון שהיא הכניסה קודם השום והוא שם אות בה׳ מאות כשבא לכתוב יכתוב ד' מאות שאף היא שם אותו חומש יותר על שוויו: מופא דידה י היכא דקתני היא נותנת שהוא כתב הכתובה קורם שבא השום ועכשיו הא מביאסו יקרוביה שמין אותו וחתן פוסק דתנא חרי זימני חד לשומה רבה וחד לשומה זומא: בירובי בסקס לסכנים נו כפרים . שק מוכנים לשכר מיד: סלפה ועשה י לרחוב בשתר הכחובה בששה דינר יותר שליש כדתט לעיל ובגמרא מפרש הא שו למה לי: לקופסי בגמרא מפרש שיתן לה עשרה זה לכל מנה ומנה שהיא מכיאה לו ויקט לה מהם בשמים לרתוך בהם בחמרוקי הנשים שכך שיערו שהאשה המביאה לבעלה מנה ראויה היא לבשמים של עשרה זוז ולא פירשו במשנה אם לכל יום אם לכל שבת אם לכל חדש אם לכל שנה : נמי מסקא . כספים קרי עסקא שהם עומרים להשתכר בהם להתעסק בהן חמיד: סגא פסקא רבס . אלף דינר שיוסיף שליש ויכתוב מ"ו מנה : פסקל אפל - כלפה נעשה ששה דינר: ויונא. יליאה ואחריות: בירושלים. היו טהגות להחקשם בבשמים: בפנה הנישום או במנה המהקבל - האי לכל מנה ומנה דקאמר לבי חשבון השומה ההמר או לפי השבון שהוה מקבלן עליו דהייט פתות תומש: מכם [לפיל סה.] רפשונה כוי איני יודע ליישב סדר בעיות הלני לפי שיטת הש"ם ונראה בעיני שכן סידרן יום ראשון או כל יום יוסואסתמלא לומר כל יוס ויוס שבת הכאבה שום בנ ראשונה אי כל שבת ושבת ואתיל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדם ואח"ל כל חדם וחדם שנה רחשונה אי כל שנה ושנה: מפסקו לם מכמים י שחת בעלה ובחת לכ"ד לפסוק לה לרכיה מנכסיו : לבו ביוםי לטרך יום אחד: ולא כדין מסלין

:10

וכשמתו פוסק כרי ואם שמו הם תחלה והכניסה לו בין שום קשן בין

שום גדול הוא טותב בשטר פחות חומש ובגמרא מפרש לה ליל כל

הגי: נכז׳ מנא שומא רכס י דפתות חומש רישא דתנא וכנגד השום

מציעין

כשרתמת על כתובתי אמד להן לתלמידיו זכור אני כשרתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה מנשואין ואתא בכה רבן יורנן בן זכאי ואכד אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקים אין כל אומה ולשון שולמת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מיסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה ונקרימון בן נוריון לא עבר צדקה והתניא אמדו עליו על נקרימון כן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית הצדרש כלי מילת היו ביבטרת בפרק אלסגה

הנו רבגן אין צריך לופר ראשון תלמיד הכם ושני עם הארץ אלא אפילו "ראשה עם הארץ ושני תלמיד הכם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן: פסקה להכנים לו אלף דינר כר: היינו רישא תנא שומא רבה וקתני שומא זומא תנא שומא דיריה וקתני שומא דירה: מרעי נפסקה להכנים לו כספים סלעה נעשה ששה דיגרין הרתן מקבל עליו עשרה ריגרים לקופה לכל מנה ומנה רבן שמעון בןנמליאל אומר יהכל כמנהג המרינה: גֹכן היינו פוסק כנגרם המשה עשר מנה תנא עסקא רבה ותנא עסקא זומא וצריכא דאי תנא עסקא רבה רנפיש רווהא אבל עסקא זוטא דווטר רווחא אימא לא צריכא ואי אשמעינן עסקא וומא דוומר זיונא אבל עסקא רבה דנפיש זיונא אימא לא צריכא: הדתן מקבל עליו עשרה דינר לסופה: מאי קופה אמר רב אשי קופה של בשמים ואמר רב אשי לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים בעי רב אשי בכעה הגישום או במנה המחקבל את"ל מנה המתקבל יום ראשון או כל יום ויום את"ל כל יים ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת אחיל כל שבת ושכת הרש ראשון או כל הרש והרש את"ל כל הרש והרש שנה ראשונה איכל שנה ושנה תיקו איר יהורה אמר רב מעשה *בבתו של נקרימין בן נוריון שפסקו לה הכמים ארבע מאות זהובים לסופה של בשמים לבו ביום אמרה להם יכך תפסקו לבנותיכם וענו אחריה אמן: תיר מעשה ברבן יותנן בן זכאי שהיה רוכב על החמר והיה יוצא מירושליםוהיו תלמידיו מהלכין ארריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקמת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראחה אותו נתעמפה בשערה ועמרה לפניו אמרה לו רבי פרנסגי אמר לה בתימי את אמרה לו בת נקרימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מחלא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסר ושל בית חמיך היכן הוא אמרה לו באזה ואיבר את זה אמרה לו רבי זכור אתה

> ברול היייק פעבא רמת דליתנוץ הא אהגהו. השתתו סרמיהן לא משלם לה שתתה דכל נצ'ב (חייק מעמא) נוסלת בלאותה כמות הכתוכה

> כהן ולא משלם פרתייהי ום"ה לא הני אם פחיצי לי וליהא הדבא משמע האפילו פיורוא סקבל עילוי' וספני זה פרחתן לו לנתוב פתות חימש: שהם במנה ושהה מנה א"ל אלא מנה פו" זה מרבר על הפסק שפסקה ט בשנת אירושן ואריכא רכתניהין קאי דקוני פסקה להבנים לו כמצים וה'ק פסקה להבנים לו כלים שים במנה שישו מנה אין לו לבעל להברת מכנה אלא כלים שיסופו לו במנה אע"פ שוויא לא יכתוב בשמר הבתובה(שום במנה) אלא שמתים דינו ולא מצי למימר הג לי כלים שישוה וישומו מש מסנה שאכתוב בשמי

חי אבל כאן שהיה חי פט אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים שיפסקו לה:

הרבה המיהוח אנו הבעיות ראם יתן לה לעולם כדמסיק לכל שנה ושנה עשר דינר לכל מנה ומנה ליום כמה במהרה יכלה אותו המתון אלא ודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להחקשט לעולם ומיבעי ליה אם יתן לה בבת אחת והיא תשמרט להתקשט בו עד שתכלה ומשם ואילך אין קצבה לחכשיטין ויתן לפי כבודה א לא יהן לה בבת אחת אלא כדי קישומה ליום : שתפרד לה ד' מאות זהובים לקופה של בשמים. אעיפ שלפי חשבון הכחוב בכתובתה אלהאלפים דינרי זהב היה להם לפסוק יותר לפי תשבון פשר דינר למנה כיון סבלה איתן ואובשתו שלא היתה לריכה יותר לא פסקו לה: רעבר אתריה אמן למפלה (דף סה.) לא שט אתריה שלא היה בפלה

בירושלים י והא דאמרינן בפ׳ טרף בקלפי (יומא דף לע:) שלא היתה כלה לריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטרת ודאי לריח לאהיו לריטת להתבשם אבל לריכות היו לקופה של בשמים לעדן הבשר ולהשיר השער ולפשט הקמטים. רית: ראם המלא טמר במנה המחקבל וה"ה דמני למימר אם המלא לומר במנה הנישום: ריום ויום יו לכל יום ויום י

רבה ושומה זוטה · שומה רבה ההוה רכעד השום הוא פוסק דקא אאלף רינר ושומא זוטא הייט סיפא דכשהחמן פוסק דמשמע פסיקא כל דהו ובדידה נמי תכא שומא רבה ושומא צוסא זושא היא טתנת שלשים ואחר רבה היא טהנה המש מאות ולר"י נראה כפירוש ריה דלא קאי כנגד השום אאלף דינר אלא כולל מה שאימר אחיכ והא דפריך הייט רישא קאי אשום במנה היא טחנת ליא סלט ודיגר ובד' מאום היא טהגת המש מתות דתרווייהו המחי אינטריך למיתני וגרים הכי תנאשומא זוטא וקתני שומא רבה הגא שומא דידה ותנא שומא דידיה וכשחתן פוסק הייט שומא דידיה ולא אילטריךלמיתני שוחא רבה ושומא צשא בשומא דידיה ראתרוייהו קאי וכשחתן פוסק : לא מאמרו דברים הלנו אלא

וא מייי פר׳ נכלום אין מיסות כלי מו כה ולכתוב שוויים בכתובתה פוחת תומש ששמיסאותו יותר משויים לכבוד פרמן כג סעיף א: החתן ולפעם דפחחי לפי שהיא משחמשת באיתם כלים: הוא שומא אליכ סוכב שס פול

ביע שטסי ש סניף יא :

הוספות רי"ר

TT ON CA TO PODE

הדבה לענן את בתו עד

כהוברינן בשילהי מס'

תשב עד טתלכין ראשה

ועכשה שכת והצו אין

היכם יכול לכתשו וגם

לא לענן את בתי אלא

אישר לר אי כנוס בלא

כלום או חלוק:ת'ר אין צריך לומר ראשון ת"ח

רשני עידה אלא אפילה

ראשת ע"ה רסני ח"ח

ל לאדך חיתי רוצה

ליתורני בתני פסקה

להבנים לואלף רינדרא

פרסק מ"ד מנה רכוגר

הישום ההא פרסס פרות

האביש שום מנה רשוה

מנה אלי אלא מנה שום

במנה נתנה ל (מאה)

[לא סלע] ודינר בר'

מאת נהנה ה' מאת

רמה שחתן פרסק (הרא

פרסק]פרורה היומש:פסקה

לחבנים לי כמצים (סלעה

מעשה שושה) דינרים והחתן מקבל עליו י'

רינרים לקיפה לכל מנה

(הנה)רשב'ג אתר הכל

כמנהג חסרינה פי' אם

פסקה היחנית עמו שחתן

לד אלף וה ההא כהוב

כשטר כיזונתה שתכנישה

לה אלף הת"ק שהק מ"ד מנה האם התאלמן אי

חתנרט היא נוכה אלף

ות'ק והמעם מפורש

בירושלי מזני שמשחכר

בהן הכן אם הכניסה לו

דינרים וצא פוסק עליו

תותב בשמר כתובתה אלף ות"ק כראבר לקמן

בנסרא (הסוסא) [נסלים]

של ערבי' ה'ה כבסמיסה

הפעם משני שהוא

חשחבר בהאכנגד השום

היא פרסק פרות הומש

פי׳ כמי שמסף שליש

על הכמצים כך ההאפרדת

חומט משומת הכלים

שמאם מכנסת לד כלים

ששרים אלה זה הנישיםו

אלף או כפי מה שטרין

למכור בשרק אינו מקבל

עליו לכתוב בכדובתה

אלא אחת הככו דדייני

ה' מאית הסעם ספרש

בירושלסי משני שהאשה

חקנו לפרק ולכתוב

מתת התכש וצי הרא

שיכא שכם ומקבל עליו

ארריות חה פרבר ברבר

יכל אם סק הבשעת אירוסין ליהן לו אלא

מה שנתנים לו בשנת

לאשכועינן שעלכל שוה

חביצה הוא כותב בשסר

כ'א ד' מאני שהו עתירין

לכלות ההה הייב

בארייתן הכאן מיכח

שפהת הבלאית על הבעל

ולאפרקי מכאן דספרים

לכינ התנן ההם אם מתא מתא לה בעברי

7.6

והנ

1000

פרחתין ונאברים

נוייב בארריותו

פרקספיא ששוה א

100-10-0

היה יכול

שבין מת עושיע מכיע א בנ מיי שם סלכה

כתובות 72727 פרק

שרתן פוסק הוא פוסק פרות הומש: נכו

מציאת האשה

כלים ושאר השמישין תוספה לכתובהה ובא לשומם

היצציי שארה, אור לצליהו אוצבות (ברוק) ו אמו) 10,20-2,10 MY

٦.

בברכת קידוש הלצנה אומרים שעמידים להתחדש כמותה, משמע שישראל דומים להלצנה, וכן מלינו הלשון צמדרש אתם כדוגמתה, שהמדרש צא לומר איך כלל ישראל שייכים להכח של התחדשות, שצזה שהם דוגמה ללצנה, הם שייכים לכח ההתחדשות, והציאור הוא, שהאור של לכח ההתחדשות, והציאור הוא, שהאור של מגרמי׳ כלום, ודוגמת כלל ישראל להלצנה היא, שבלל ישראל הם מקצלים את האור מהקצ״ה, שבעת שצנ״ו הם נוכח פני ה׳, הם מקצלים את האור מכציכול, וכל המליאות שלהם אינה צסדר העצע.

בגמ. כתובות (סו:) ח״ר מעשה בריב״ז שהי׳ רוכב על החמור והיה יולא מירושלים והיו תלמידיו מהלכים אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלהטת שעורים מבין גללי בהמתם של ערביים וכו׳, המר ריב״ז השריכם ישראל בזמן שהתם עושים רלונו של מהום חיו כל חומה ולשון שולט בכם ובזמן שחין אתם עושים רלונו של מהום אז נמסרים ביד חומה שפילה וכו׳, ובמהר״ל (נלח ישראל פי״ד) ההשה על הלשון אשריכם ישראל, מה לשון שבח שייך על זה שנמסרים ביד חומה שפילה. ומבאר שם כי מזה אנו רואים כי בני ישראל הם בהנהגה אחרת למעלה מסדר הטבע, שכל המליאות שלהם הוא ביד ההב״ה. וכדוגמת הלבנה שמקבלת מהשמש, ובעת שאין עושין רלונו של מקום אז הם נופלים עד למטה, כי אין להם מהום כלל בהבריאה כשאינם נוכח פני ה׳, שכל המליאות שלהם הוא מהאור מכביכול. ובין בגאולה בין בגלות אנו רואים ההנהגה המיוחדת לכלל ישראל, ומי שמבין יכול לראות אף בגלות האשריכם ישראל בזה שהם תחת הנהגה אחרת, למעלה מסדר הטבע.

בגמ. גיעין (נז:) אחר כל הסוגיא של חורבן ביהמ״ק, איתא, תנא נעמן גר תושב הי׳ נבוזראדן גר לדה הי׳, עיי״ש, כונח הגמ. בזה הוא, כי נעמן

אף שראה כל הניסים הגדולים ונתרפא מלערתו בנס, נעשה רק גר תושב, אבל נבוזראדן שהי׳ לו נשמה של גר לדק, הבין בראותו החורבן הגדול, הגדלות של כלל ישראל, שראה בהחורבן האשריכם ישראל שבזמן שאין עושין רלונו של מקום אז נמסרים ביד אומה שפילה, ומהחורבן ראה מעלת עם ישראל, ושראוי לידבק באומה זו, שהבין שבנ׳׳י הם תחת הנהגה אחרת, תחת הנהגה למעלה מסדר העבע.

ומטעם זה נמשלים אומהייע להחמה, ובני ישראל הם דוגמת הלבנה, כי אומהייע הם תחת הנהגת סזר הטבע, ויש להן אור בפני עלמס, אבל ישראל מקבלים כל היותם מהקבייה. וכל המזיאות שלהם הוא רק האור שמקבלים ממנו יתברך, והם בעלמם בבחינת הלבנה שלית לי׳ מגרמי׳ כלום.2 כי מעלת כלל ישרחל היח שהם תחת הנהגת הקצ"ה, והם דביקים בו יתברך, ואינם מקבלים השפעתם מדרך העצע, וכמו שאומר הרבי ר׳ בונם מפרשיסחא ז״ל, על הללת הנחש עפר תחכל כל ימי הייך, וחמרו חז״ל כל מקום שהוא מזונותיו עמו, ואמר כי זה שמזונותיו עמו הוא ג׳׳כ ההללה שנעשה נפרד מההב״ה, שנתנו לו המזונות שלו לכל ימי חייו ואינו לריך להתפלל להשי״ת על מזונותיו, וזהו הקללה הכי גדולה, שנעשה נפרד מדביהות בהשי״ת, ומעלת עם ישראל היא, שמלד עלמם אין להם כלום, ואינם מקבלים מסדר הטבע, ודביקים בו יתברך, וזוהי דוגמת הלבנה שלית לי׳ מגרמי׳ כלום. וזה לריך כל חדם לידע שכל דבר שיש לו הוא מהקצ"ה, ולית לי׳ מגרמי׳ כלום, ולא לחפש עלות להיות מובטח לכל ימי הייו, כי זוהי קללת הנחש של טפר תחכל כל ימי חויך, שנטשה נפרד מהקצ״ה, רק שלריך לדעת כי בני ישראל הם תחת הנהגה אחרת למעלה מסדר הטבע, ומלד עלמס חיו להם כלום. כדוגמת הלבנה.

והרמת קרז התורה בב״א.

עבודת תשעה באב היא להבין ולדעת על מה צריכים להצטער, ולידי מה צריך צער זה להביא. חכמינו ז״ל סמכו לשלשה דפורענתא --- שבעה דנחמתא. מיד אחר תשעה באב באה שבת נחמו. וקשה, לשמחה מה זו עושה. מיד אחרי האבל והענין הוא כמו שכתב בעל התניא (פרק כ״ו) שלמרות סכנת העצבות לעלייה הרוחנית, צריך האדם לעשות ״קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה׳ אשר חטא לו. כדי שע״י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית". אך ביאר שמיד אחר שנשבר לבו בעתים הקבועים ההם אזי ״יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלמה כי ה׳ העביר חטאתו ורב לסלוח. וזו היא השמחה האמתית בה׳ הבאה אחר העצב״. וכז הוא בתשעה באב: אם ע״י הצער והבכייה באים לידי הכרה בגלות השכינה, מכינים את דרך הגאולה; וכאן הוא מקור השמחה והנחמה. חק ענין תקנת שבעה דנחמתא אחר תשעה באב. וכבר אמרו ז״ל שהמשיח נולד בתשעה באב. ה׳ יזכנו לראות את אורו בקרוב בהקמת השכינה מעפרה

ומפליא הדבר עד כמה רואים את יד ה׳ המנהיגה והמסבבת במשך הדורות. מאורצות היסטוריים כבירים קרו באותו היום: חורבן בית ראשון, חורבן בית שני, גירוש היהודים מאנגליה, גירוש ספרד, מלחמת העולם הראשונה, כולם חלו בתשעה באב. ואמר אחד מחכמי ההיסטוריה שלו ידע הרודן הספרדי כמה אמונה וכטחון הוא נוטע בלב היהודים בגרשו אותם כתשעה באב, שראו ציי זה שרק יד ה׳ היא המכוונתם והמוליכתם גם בעת צרתם ושתכלית נעלה ונשגבה להם בגלותם, היה מתחרט על מעשיו.

סיסרא למהו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנודריב למהו תורה ברבים כאן אינון שמעיה ואבטליון היינו יייזא מי דכתיב °נתתי את דמה עלצוזה סלע לבלתי הבסות "הקול קול יעקב הזרים ידי עשו הקול זה אודיינוס מושיי יי קסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והידים ידי עש זו מלכות הרשעה שהדריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אחד הקול קול יעקב אין לך תפלה שמעלת שאין בה מורעו של יעקב והודים ידי עשו אין לך מלרמה שנוצדת שאין בה מורעו של עשי והיינו אי אלעזר "בשים לשין תחבא בהזרחורי לשון תחבא אמר רב יהודה אבר רב מאי דבתיב "על נהרות בבל איי אי שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון טלטר שהראהו הקב"ה להוד חורבן בית ראשון והורבן בית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בכל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב °ובוד ה' לבני אדום את יום ירושלים 🗴

לבשרייכו במסרקי הפרולי אמרי ליה מאי יהתבטבגרוט:דבר לפר לרעתומראת נימא לך נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן כננים מפני שמסוק לקפון עליז : מייתי וכשכיעי לא במילי השמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא קלולי כמה שנין דלא קא נייה רמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהרי אכי והשני לא יהיה לך: נחלה וסנהרדי קצנה קשל עילויה ולא נח בחרים ובתולות קשל עילויה 5 ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קשל עילויה ולא נח א"ל זכריה זכריה מובים שבהן איבדתים ניהא לך דאברינהי לכולהי כראמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשוכה ברעתיה אמר ומה אם על נפש ארת כך ההוא גברא דקמל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אול שוד שמר פרמתא בביתיה ואנייר ממוזין זו זיז רגא "נעמן גר תושב היה נבחרארן גר צרק היה מבני בגיו של המן למרו תורה בבני ברק מבני בניו של

בדמי של זבריה לקיים כיה שנאמר "הכים אות לפס · מרנט כל היוס: סלמרס · ייחדם: גופונקל - חותמי שלורתי מנהדין טו פיש מטמה בו כדי שתהא נראה משתתוה לה : הרפוא דפלכא ישלטטת הגולך קכל עליו לעשות : א מילם · הורגט כל היום רוימנין דמיית: כר פפחיפה שמא

תורה אור לעיל שעל ידי לשון הרע תרב הביה ונהרנו כמה רכנות : כמירפורי לפון י במריבת לשון כתו אל התחר (הכלים (i): שוע לשון · שבט מכה: לקלון · ילדים למשכב זכור וילהות לפלגשים : באן · בין שן טעריקן : אררכן לכך · להשמיש ואין קטום מרובה כקטן שלט:

:3)

גימיז

של וכרים - בן יהידע הכהן שהרגות שרי יהודה במטח יותן כשהשהחו לו ליותן ועשתוהו אטה והרגוהו בפורה (דה"ב כד): שמר פירמוסי שמר טואה שפרט מה ההא של נכבוו : "צר שושב מים י שלא קיבל שליו שאר מטיח אלא ע"ו שנאצר כי לא יששה שוד שברך הגו' (מ"ב ה): סיינו דכפיבי ארמיה רוכריה : פל נחים פלעי על חלקה אכן חלקה שלא יכלע בארך כך היה דעו של זכריה על הרלפה ולא נכלע: נחיםי שעישות סגרגוונו: ספאי קול טחה וברי שולה מיעקב רחה יצחק בנכואה משלה ע של ביתר: וסיינו דאמר רכי אלטורי הא ראמריק

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן

קרחה סח לי זק אתר מאנש ידושלים בבקעה

זו הרג נבתראדן רב מבוזם כאתים וארת

עשרה רבוא ובירושלים הרג תשעים וארבע

רבוא על אבן אות עד שהלך דמן תגע

ברמים נגעו *אשכרזה לרמיה הכריה דהוה

קא מרתח וסליק אמר מאי האי אמרו ליה דם

ובדים ראשתפך איתי רמי ולא אירמי אמר

להו אי אמריתו לי מופב ואי לאו מסריקנא

הניזקין פרק המישי

בהחליל (סונה ואב) דחלכבנדרוס מוקרה הרנס והחריכה שמא פעמים מישבה: כופצו שלו ונפט לחך היש יוהא האמר במש' ע"ו (דף ית.) מוטב שיטלנה מי שנהנה וחל יהבל בעלמו הכא יראים היו מיסרין כדאמריט (כתוטת דף לג:) אלמלי נגדו לתניה מישאל ועוריה פלחו

לעמה ועוד דע"כ היו חענין אותן ולא היו הרגים איק" : ארזיודו לקמיה ישיחה קרה מייתי ובמדרש אמר דקמא אמר

אדריינום קיסר שהרג

בהצכבעדריה יהה דהמרי

1361 347 בשרים שלכם השג אולי ולה יסים בחרה וכבתרה ליל לברי לך נוסמרי מכרשל

ועי׳ קוס׳ ע'ו bib trop tron oro to

21 1-56 2 200 48 '27

114

77

Jacob J. Scharter, "The Nimity-Three Bais yaakov girls of Gracows History or Typolosy?," with Jeleth Tyder Baume in Revenue, Righteorsness and Rahamanut: Essays in Menory of Rubbi Dr. Leo Jong (Northvale, 1992), 93-130

הניזקון פרק המישי גימק

אמר רבי הזיא בר אבין אמר רבי יהושע בן

קרדה כה לי זקן אחר כאנשי ירושלים בבקעה

זו הרג נבוורארן רב מבודם מאתים ואחת

עשרה רבוא ובירושלים הרג חשעים וארבע

רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע

ברכים נגעו *אשכחיה לרכיה דוכריה דהוה

קא מרתה וסליק אמר מאי האי אמרו ליה דם

וברום ראשתפך אייתי דמי ולא אידמי אמר

להו אי אמריתו לי מומב ואי לאו מסריקנא

לבשייכו במסרק דפרולי אמרי ליה מאי

:13 עין משממ נר מנוה

זעי׳ חוסי ע׳ז ית.

341 27

717

אדרייטס קיסר שהדג

בהתליל (סונה נא:) האלכסנדרום

מקדק הרגם והחריבה שמה פעמים

נתיישבה: רפצו טלן ונפט לתוך הים והא דחמר במס׳ פ׳ו (דף

ית) מומב שישלנה מי שנחנה ואל יחבל

בעלמו הכא יראים היו מיסרין

כראמריט (כתוטה דף ע:) אלמלי

נגדו להגניה מישאל ועוריה פלחו

ללמה ועוד דע"כ היו מענין אותן

ולא היו הרגים אתוי:

אכר והשני לא יהיה לך :

מייתי וכשכיעי לא

5

בשמרים שנכם השנ מכי אתיותו לקמים . ישימה קרח

את שיט אות אביא אות אות אות איין אבער באות אתר איין אביי עי גרסמון מייתי ובמדרש לאור דקמא לאתר מרכז לארי ובסוון לייהיה לך:

באלכבעדריא יהא האתרי׳

א ומי פיג מהלי פים של זכריה. כן יהוידע הכהן שהרנוהי שרי יהודה במלומ יולש כשהשתמוו לו ליולש ועשלוהי ללוה והרגוהו בעזרה (ההיג מו: שטר פירטתא. הלי יג טושים ידי סימן רמי שני מלן היינו דכתיב. אדמיה דוכריה: על צחיח סלע. על חלקה שלה ינלע נארן. כן היה דמו של זכריה על הרלפה ולא נכלע: צחיח. שעיעות כתרגומו: הקול. קול ניתה ונכי עולה מיעקב. ראה ינתק ננכואה מפלה זו של ביתר: והייני דאמר רבי אלעזר. הא דאמרינן הערה אור לעיל- שעל ידי לשון הרע חרב הביח וקי נהון ונהרגו כמה רבכות: בחירחורי לשין.

במריבת לשון כתו אל תהתר ומהלים מוסף רשיי מ): שוט לשון. שבט מכה: לקלון. שנאמר 281 ילדים למשכב זכור וילדות לפלנשים: התורה אדם בי ימוח בשן. צין שן נוטריקון: שדרכן לכך. באהל זאח המוהם בשן. כין שן טוטריקון: שדרכן לכך. היק מליה, גאדס למשמיש ואין קלונן מרונה כקלון שלנו: שימות גאהלי מורה

0.00 0.00

בדמו של זכריה לקים כה שנאכד יודמים מי זו אשה. הורגט כל היום: האמרת. (נכוח מגו) ייסדת: ברשפנקא. סותמי שלורמי מנהוין שו ביש טבועה בו כדי שמהא נראה משממוה לה: הרמנא דמלכא. שולטנוח המלך קבל פליו לפשות: זו מילה. הורגט כל היום דומנין דמיית: בר משחיטה. שמח יתחכט בגרוט: דבר אחר. לרעת ומרסות ניכא לך נבייא הוה בן דדוה קא מיכה לן נגעים מפני שמסוכן לקפון עליו: הטלי

במילי רשמיא קמינן עילויה וקמלינן ליה והא במה שנין דלא קא נייח דמיה אמד להי אנא מפייסנא ליה אייתי טנהררי נדולה ובנהרדי קפנה קפל עילויה ולא נח ברורים וברולות קפל עילויה

ולא נה איתי תינוקות של בית רבן קמל עילויה ולא נה א׳ל זכריה זכריה מובים שבהן איברתים ניהא לך דאבדינהי לכולהי כדאמר ליה הכינת בהתיא שעתא הרדר חשיכה בדעתיה אמר ומה אם על נפש ארת כך ההוא נברא דקטל כל הגי נשמתא על אהת במה וכמה ערק אול שהר שמר פרמתא בביתיה ואנייר מטוויו טי טי העא ינעמן נר תושב היה נבוזראדן נר צדק היה מבני בניו של המן למרו תודה בבני ברק מבני בניו של סישרא למרו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנדריב למרו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבמליון היינו שמא מ דכתיב °נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הבסות "הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה אדריינוס מאמא מ קיםי שהרג באלכסגדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים ביוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והודים ידי עשי זו מלכות הרשעה שהיריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אדר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עיש אין לך מלחמה שנוצרת שאין בה מזרעו של עיש והיינו איי דאיד אלעור "בשום לשין תחבא בהזרורי לשין תחבא אמר רב יהודה אמר רב מאי דבתיב "על נדרות בבל שליי שי

שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלפר שהראהי הקב"ה לדור הירבן בית ראשין והורבן בית שני הירבן בית ראשון שנאמר על נהרות בכל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים ש האומרים ערו ערו עד היסוד בה אמר רב יהודה אמר שמאל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא < מעשה בר׳ מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן לכה הן מתבקשים אמרו אם אנו שיבעין בים אני באין לחיי העילם הבא ררש להן הגרול שבהן °אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אישיב מבין מי

גריון השים רשי ולי ני מוכע שיני אריה אשיב כמצולות ים אלו ששיבעין בים כיון ששמעו ילרות כך קפצו כולן ונפלו לתרך הים נשאי פרי די ני יידי ילרים ק"ו בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך על ארת כמה וכמה אף הם קפצי לתוך הים ועליהם הבתוב אימר °כי עליך הורגנו כל היים נחשבנו כצאן מכרת, ורב יהודה אמר זו אשה שי שי ושבעה בניה אתיותי קמא לקמיה רקיסר אמרו ליה פלח לעבירת נוכבים אמר להי כתוב בתורה °אנבי ה' מיוז י אלהיך אפקודו וקשלוהי ואתיוהי לאירך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבידת כיכבים אמר להי כתוב בחורה מלא יהוה לך אלהים אחרים על פני אפקוהי וקמלוהי אתיוהי לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כיכבים אמר ∞ להי כתוב בתירה "ווכח לא"הים ידרם אפקודו וקשלה: אתייהו לאידך אמרו ליה פוח לעבודת ביכבים שי יי אמר להי כתיב בתירה "לא תשתחה לאל אחר אפקוהו וקטלוהי אתיוהי לאידך אמרו ליה פלח לעבירת שיני כוכבים אביר להו כתוב בתודה °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר אפקודו וקפלוהו אחזוהו לאירך אמרו זויייו ליה פלח לעבודת בובבים אמר להו כתוב בתורה "ודעת היום והשבות אל לבבך כי ה׳ היא האלהים שי בשמים מניעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקדו וקטלוהו אתיוהי לאידך אמדו ליה פלח לעבידת

- כיכבים אמר להי כתוב ברורה "את הי האמרת ונו׳ וה׳ האמירך הוים כבר נשבענו להקרוש בריך שי דנא שאין אנו מעבירין איתו באל אדר ואף היא נשבע לנו שאין מעביר איתנו באימה אחרת א קיסר אישרי לך נישפנקא ונחין ושקליה כי היכי רלימרי קביל עליה הרמנא דמלכא א'ל חבל עלך קישר חבל עלך קסר על כביר עצמך כך על בכיד הקב"ה על ארת במה ובמה אפקודו למיקטליה אמרה להו אימיה יהכיהי ניהדי ואינשקיה פירחא אמרה לו בניי לבי ואמרו לאברדם אכיכם אתה עקדת מובה אחר ואני עקרתי שבעה מוברות אף היא עלתה לנג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה "אם הבנים שמדה ר' ידושע בן לוי מטוס קיג אמר זו טילה שנירנה בשמיני ר׳ שמעון בן לקש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות שהימה בעצמי, דאמר רבא כל מילי ליהוי איניש בנפישיה בר משהימה ודבר אדר רב נרמן בר יצהק אמר אלו הלמידי הכמים שממיחן
- דיני אין דברי תורה מתקיפין אלא במי שמנית בן לקיש "ראמרר"ש בן לקיש "אין דברי תורה מתקיפין אלא במי שמנית עצמי עליהם שנאמר "ואת התורה אדם כי ימות באהל ונו' אמר רבה בר בר הנה א"ר יודען ארבעים סאה מוויי ש **GRIE**

מה. עַל אֵלֶה אֲנִי בוֹכִיָה׳ אַסְפַּסְיָאנוּס מִלֵּא שָׁלש ספינות מַגְּדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם לְהוֹשִׁיבָן בְּקָלוֹן שֶׁל רוֹמִי עָמְדוּ וְאָמְרוּ לֹא דַיֵּנוּ שֶׁהִכְעַסְנוּהוּ בְּמִקְדָשׁוֹ אֶלָא אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ אָמְרוּ לַנָּשִׁים מְבַקְשׁוֹת אַתּוּן לְכָןּ אָמְרוּ לָהֶם לָאו אָאָמְרוּ מָה שֶׁדַּרְכָּן לְכָהְ אֵינָן רוֹצוֹת אָנוּ צַל אַחַת כַּמָּה וְכַמֶּה תֹאמְרוּ אָם מַשְׁלִיכִים אָנוּ עַצְמֵנוּ לַיָם אָנוּ בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא מִיָּד הֵאִיר הַקָּרוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא אֶת צֵינֵיהֶם בּפָּסוּק הַזֶּה (תהלים סח, כג) אָמַר ה׳ מָבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מַמְצֵלוֹת יָם׳ ׳מִבָּשָׁן אָשִׁיב׳ מִבֵּין שְׁנֵּי אָרָיוֹת ׳אָשִׁיב מַמְצֵלוֹת יָם׳ כְּמַשְׁמָעוֹ עָמְדָה כַּת רָאשׁוֹנָה וְאָמְדָה (שם מד. כא) אָם שֶׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלהֵינוּ וַנִּפְרשׁ כַּפֵּינוּ לְאָל זָר׳ וְהִשְׁלִיכוּ עַצְמָן לַיָּם עַמְדָה כַּת שְׁנִיָה וְאָמְרָה (שם כג) ׳בִּי עַלֶיף הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם׳ וְהִשְׁלִיכוּ עַצְמָן לַיָם עָמְדָה כַּת שְׁלִישִׁית וְאָמְרָה (שֹׁם כב) ׳הֲלֹא אֱלֹהִים יַחֲקָר זֹאת כִּי הוּא יֹדֵעַ הַעֲלֵמוֹת לֵב׳ וְהָשְׁלִיכוּ עַצְמָן לַיָּם וְרוּחַ הַלְדֶשׁ צוֹוַחָת וְאוֹמֶרֶת ׳צַל אֵלֶה אֲנִי בוֹכִיָה׳.

ed Gerson D. Cohen (Philadelphia 1967) [1]

וקודם לכן היתה סבה מאת יי שנכרת חוקם של ישיבות שהיה הולך אליהם מספרד וארץ המערב ואפריקיא ומצרים וארץ הצבי. וכן היתה הסבה שיצא ממדינת קדטבה שליש ממונה על ציים שמו אבן דמחאץ שלחו מלך ישמעאל בספרד ושמו עבד אלרחמאן אלנאצר. והלך ממונה על ציים אדירים לכבוש ספינות אדום ועיירות הסמוכות

- זהלך ממונה על ציים אדירים לכבוש טל מהדרים אל ים יון והאיים לספר. והלכו עד חוף הים של ארץ ישראל ונסבו אל ים יון והאיים שבו ומצאו אניה ובה ארבעה חכמים גדולים היו הולכים ממדינת בארי למדינה נקראת ספסתין. וחכמים אלו להכנסת כלה היו הולכים. וכבש אבן רמחאץ האניה ואסר את החכמים. האחד ר' חושיאל אביו של אבן רמחאץ האניה ואסר את החכמים. האחד ר' חושיאל אביו של ועם אשתו ועם אשתו ועם אשתו ועם אשתו ועם אשתו ועם אשתו ועם אונאל. והאחד ר' משה אביו של הי חנוץ אסרו עם אשתו ועם
- ורבינו חננאל. והאות הכמה אבר מה אבר מרישיר עשמריה בר׳ אלחנן. ר׳ חנוך בנו ור׳ חנוך בנו עודנו נער. והשלישי ר׳ שמריה בר׳ אלחנן והרביעי איני יודע שמו. ובקש השליש לכפותה לאשתו של ר׳ משה ולענותה שהיתה יפת מראה ביותר. והיא צעקה לר׳ משה אישה בלשון הקדש ושאלה ממנו אם הנטבעים בים חיים בתחיית המתים אם לא. הוא השיבה אמר יי מבשן אשיב אשיב ממצולות ים. וכששמעה את
- 15 והוא השיבה אמר יי מנשן אשיב אשיב מאבריות מול לא הגידו לאדם דבריו השליכה עצמה בים וטבעה ומתה. וחכמים אלו לא הגידו לאדם בעולם מה טיבם ומה חכמתם. והשליש מכר את ר׳ שמריה באלסכנדריא של מצרים ומשם עלה למצרים והיה לראש. ומכר את ד׳ חושיאל של מצרים ומשם עלה למדינת אלקירואן שהיתה בימים באפריקיא בחוף הים ומשם עלה למדינת אלקירואן שהיתה בימים 20 ההם חזקה מכל מדינות ישמעאל שבארץ המערב. ושם היה ר׳ חושיאל 20 ההם חזקה מכל מדינות ישמעאל שבארץ המערב. ושם היה ר׳ חושיאל
- לראש ושם הוליד את רבינו חננאל בנו. ובא השליש לקרטבה ומכר שם ר' משה ור' חנוך שפדאוהו אנשי קורטובה וכמדומין היו שהוא עם הארץ. והיתה בקורטובה בית הכנסת ששמה כנסת המדרש. והיה שם דיין ששמו ר' נתן חסיד וגדול היה אבל 25 לא היו אנשי ספרד בקיאין בדברי רבותינו ז"ל. ואף על פי כן באותו מעט שהיו יודעין היו עושין מדרש ומפרשים ועולים ויורדין. ופירש ר'

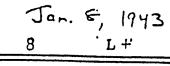
N567 11166

30

לומר, אשר לואת ביקה הוביהים שמא נהבא שם אינה נהור. ורובה הוהיה ביש בי ביה המוים, בי שאם ביקים ביה אשר האות השווח ביל מיחוח השווח ביל היה המיים ביל היה המיים ביש ביה היא ביה היא היה להיה ביה היא היה היא היה היה היא היה היא היה היה	יון מצולה ⁹⁵
ישמ- 1980 קורקו. אוקר אור הראון המורח אולים מים אור האור המוע דומוסמים - ומסים המים המור מרי מרי מוער המוע דומוסמים - ומסים המור מרי המור אור האון באר הואר בגנו לאור האור האור באר היו האור באר הואר האור האור האור האור באר היו האור האור האור הואר היה האור האור האור האור האור האור האור האו	נ. ג. האנובר 38

31

Ne- Juik Times The

<u>93 CHOOSE SUICIDE</u> BEFORE NAZI SIIAME

Jowish Teacher and Students In Warsaw School Feil Plan to Force Prestitution

LETTER DESCRIBES ORDEAL

Women Provide Themselves With Polson and Pray as They

Await Gormans' Arrival

Ninety-three Jewish girls and young Jewish women the pupils and the blacher of in Ireli Jacob School of TVarsay. Poland, chose mass suicide to escape being forced into prostitution by German solglere, according to a lotter from the teacher, made public yesterday by Rabbi Leo Jung of the Jewish Genter of New York City.

7

Declaring "It is good to live for God, but it is also good to die for Him," the writer said, "All of us have polson. When the soldiers come we shall drink it." She added, "We have no fear."

The letter, dated Aug. 11, 1942, was received Tuesday by an official of the American Delh Jacob Committee, Inc., 131 West Elgitysixth Street. The Hath Jacob Committee maintained religious schools for Jewish girls and young women In Central and Eastern Europe before the German occupation and now has transferred its work to Palestine.

According to Rabbi Jung, the letter was forwarded through Zurich, Switzerland, by a supportpr of the Beth Jacob movement.

The leitgr, translated from the Yiddiah, by Habbi Jung, followsta

Dear Friend Mr. X in New York: I do not know whether this letter will reach you. Do you still remember who I am? We met In the house of [the late] Mrs. [Sarah] Schenirer [founder of the Beth Jacob movement] and afterward again in Marienbad, When this letter will come into your hands, I shall not live any more. Give our regards to Mr. [Jacob] Rosenheim (liesd of the world Beth Jacob movement] and our friend [Harry A.] Good-I ninn Inn English benefactor of the Beth Jacob movement], both In England. We all met in Waranw at our friend's. Y-- and ¥----'s son was also there.

We had four rooms. On July 27 we were taken out and thrown into a dark room, have only water. We studied the sacred works and got courage. In are we are from 14 to 22; the younger ones are afraid. I try to recall Nother Sarah's (Mrs. Schenkrer's) teaching of the Torah. It is good to live for God, but it is also good to die for Him.

Testerday, and the day before we were given hot baths and we were told that; flormen soldlors were told that; flormen soldlors were told that; flormen soldlors were that in the sold marsives that we shall de ingelaier. Testerday one sout is to a big house with bright remains of rise body. The Germann do rist know that ear last bath is our purification before death. Today overythis was taken eway from us and we were each given one pight now. All of us have poison, when the midlers will come we shall drink it. Today we are together and all day ing also shying our last confeasion. We have no fear.

We thank you, good friend, for everything. We have one request: Say Raddiah [the Jewish prayer for the dead] for us, your 93 children. Soon we shall be with Mother Sarah.

Regards from.....of Krakow.

Ribbl Jung said no further word had been received from teacher or pupils.

The name of the teacher is withbeld and other names are represented by false initials lest relatives of these persons be subjected to reprisals. swore to ourselv die togethe

bright rooms and me

¥

ליואם ועשאוהו ענודת אלילים, ירות [אלהים] שכמונ נדנרי הימים שהוכיחם כשנאו להשתחוות j נאה לכם שהרגתם את וכריה בן יהודע (שם), כמו במקדש ה׳ כהן ונביא. מה הקדם משינתם ולי ולכבוף הכלמו (יימה לה, ג): אם 22 220 ג ין אני הנכר ראה עני כך הוא ביש ספדי רשיי, לא כתב בהן היה מתאונן וכרו, ולכל הספרים צריך להוסיך מלת אשה, כי וולה מזה היה קשה אני הנכר ראה עני, וכי הוא ראה וכולי עלכא לא ראר, הלא כל אחד ראה עני בימיר. לכן פורש אשר ראה עני מכל הנכראים וכרו: כן קשה ליה

שפתי הנטים

מקצ את הרשעים : וירא אם האור י

ראה בדעתו להחקיים האר של שלם

ורנומיט 3 Į. העמופים. אסמומיין גלעייו: (כ) עולדי מפוחים. ילדים רכים שעירן גדלים נעפומי אמומם, דרשופו על דואג גן יוסף, שפימה אמו מודדמו בטפמים בכל יום למת זהב לנית המקדש LAL

לחנ, מנהגררון זו, ורק"ר מ"י נ, אינה רבה מ"א נא, הנהומא ויקרא ð

ទ្ធ

תולדות ובית אהר

נכן יתי דבר ואוביל השובא ולא לאַנהָרָא:

ברגניה: עוליטי הַוור הַוור מן כָּל אָתָר רָאַתְבָרָרוּ הַמָּן בְּוֹטָא הָקַוף רּגּוָךְ הֵ, וְלָא הַוָּה בְּהוּן שִׁזְבָא לְאָאָרָא, רְלָמיּית קרי הירותא לעפוד בית ישראל על יד משיתא, היכמא העברת על יד משה ואהרו ביומא רפסתא. ראתבנשון בסריון ורוביתי בתפנום מלבון בעלי רברי שיציאונון: ג וא) אַנא גבוא רתוא עניי, בתופרא רובי

33

「パー מנורי נייצ: אר-ירור אם-וריר וְהַבִּיטָה אַשֶׁר-מִפַּחְהִי וְרָבֶּיהִ טָלֶלָהַ: ראללנד אַבְרְתְוֹ: ע אוֹתִי Ц И א אני בוּכָר ה"ו ה"ר ח C C C C C N. Z L Z X עללי מפהים L L הוצות J בְּעִוּלִתַי וּבַחוּרֵי נְפְלָוּ ה<u>ה</u>הה Ц U <u>ם</u> ע ゴゴス L'N'L בַל־חוּצות:ו כ) עוללט וּמָׂרָיר מַםְּהָים וּלָא r,ärn ーリス כו הקרא ACT במקולש נָשָׁים נַשָּׁים ري ال É ្ស័ z ۰Ū

נְכִיסְהָא וְלָא הַסְהָא: (כב) הְהַ da L ארא במרוון מקמוא וסכוא בּנוֹרָא, קַמְלְהָא בְּיום וּתְּוָךּ ביוו ונילו למשבוב על ברו ירים פום ": וכא ולכו על בהַנא רְבָא וּנְבוָא מְהֵימָן בְּבִית đ אַמְרָח, אם הַוּ לְסְקָשׁל בְּרָיח ¢àlin מו אמיא למו איפֿעלפֿעא מעוגו: (כ) עז ג'יניני מפֿערַכ لقد قدما ألها أخد על דאוכה ותכון דלא העברו מוקרשא דיי ביומא דכפוריא מוקרשא ריי בהוא ווביא, במה רמלתיה, בנה מניה רינא וכו לסיבל שירי במנידון, עולסיא בנוי אם נה גבונא נואנאק בנשתא בל גבל אפי ה, מולי מולמוך רווח בכפוא ברש בל ודליאי בבית היך מיא מקמומית לביך, Adlel x' ובמנולם. הלמלעוו זע וכוני כו ACITIN ורובי נסלו רניעהא דהוו מלפמין t A.L. והדר בתיובהא, בתולתי אוריינא רמילת 144 3 Ĩ

אמר ר' אלעזר רקביבות תעלה בשמתן מסקינן בשמייהו מחיב רבינא מעשה ברואג הדרן עלך אמר להם הממונה הורן עלך אכר להם הסכונה בן יוסף שהניחז (אביון בן קפן לאמו בכל יום היתה אכו מידרתו במפרום ונותנת משקלו (⁶⁾ של זהב לבית הכקרש אפילו וכשגבר אייב מבדרו ואבלבו ועליה קון ירטיה יאם האכלנה נשים מניים א אייקים כי נמקום פרים עוללי מפודים משיבה רוח הקרש ואומרת אם יהרג במקרש ה' כהן וגביא /חזי מאי סליק ביה אמר ר' אלעור צריק מעצמו ורשע מחבירו חמכסה אני שניים וע׳ נייו צריק מעצמי דכתיב זכר צריק לברכה ורשע מחבידו דכתיב ושם רשעים

לבין סניפין · בין חליקם נימה השפה אאין כלכות נתעת בהברתה אפי׳ ככולא נגד מחילת החומס: מקרים נכס ניכא: הוגרם בן לוי וכו׳: הניא כשרוא נותן ראש - גרמעין מהכרעת הקול: סאו בגעימה מכנים נודלו לחוך פיו ומניח רקביבות · רדוליית חטדה (ד) ככלי אצבעו בין הניכון עד שהוו ארוו הבהנים ברול שחין משחמשין כו: דלם מסקי נוקרים בכת ראש לאחריהם תד בן קטצר בשמייסו - לא יקרא אדם לבט שם ארס רשע : פודדטו בפטרים י לארצה ללמר על מעשה הכתב אמרו עליו לידע כמה טסף בו מיום ליום וטהנה שהיה נומל ד' קולמוסין בין אצבעותיו ואם המשקל אומד המוספת : כסן ונכים . היתה תיבה של ד' אותיות היה כותבה בבת אכריה בן ישידע הכהן אלמא מסקיק ארת אטרו לו כזה ראית שלא ללכור כולן בשמייהו ההו דותג האדומי רשע **NYD** היה חה קרא לחיטק בשמו: מכרמאי מאי דמליק ביה ראה מה פלחה צריק לברכה ועל בן קנוצר וחביריו נאמר ביה שנשחט : לדיק מעלמו י יושם רשעים ירקב נאי ושם רשעים ירקב ש מעשיו מכר למונה : רשע לף ניי • סכירו • כוכר לרעה : שם רשעים • ולא כתיב שם רשע : המכפה אני ממכרפס - וכיון שהוכיר שמי ברט וסמיך ליה ואברהס היו יהה ונו' : פוכדים · היה זר בין אחאב ואיוכל : שהקביה מכרך את הגדיקים שם

תורה אור ושתנה כיום נופלת כיום שלחמר

: D!

(יהוקטל () ובסתכנהם הבך היוס :

NOT

ופטלך יסט לך - כלימר לה משלהם (ג) הוה מתנה אלה מווטה קטרים

לך מן השמים : ולין פלטים מנפס במברפס - משהגיע זמן המלטים

לישיל והעמוד אחרה לא יאחר זכן כמלא נימא אלא מי שומנה לישיל

בלילה נושלה בלילה שכאמר (דריא כ) ביה (ג) בליליא איסקסל בלשלר

[כפר מאי כיא

רלה וכו')

רבינא

כרכות תה: שבת ל. הודיק כת ספרים ב.)

110

ע"י

ססורית

השים

ומשלך יהנו לך אין ארם נוגע במוכן להבירו

מצאו תשובה לדבריהם בן קבוצר לא

תשובה לדבריו על הראשונים נאמר

דלא מסקי בשמייה - בפרק בתרא דכתונות (דף קה) נבי שני דייני גזירות (י) אדמון וחנן בן אבישנום ינרים רים אבישנים משום דאמר ריע בחלק (מהרין דף קנ:) אבשטם אין לו חלק לשהיב [נרי אנים (מונים איז והשכתן שם אדם אבישטים כדכתיב ("אביה) בה אבישטים וק

NCT

בפיק דשבת (דף יבי) גרסי׳ הלל וסכא דשבנא רשע היה וי"ח דתרי שבנא הזו כדכתיב בישעיה (כג) לך כיא אל הסוכן הזה אל שבנא אשר על הכית וכתיב בתריה מה לך פה ונו'

משמע שהיה רשע וכחיב בתריה יוהי כשמוע המלך חוקיהו ויקרעצו ונו׳ עד ואת שבטא הסופר ואת (ח)הוקנים מהכסים בשקים אלמא אחר הא וכיון דאחד היה לדיק מסקים בשמיה מיהו נראה דהכל אחד דעל כרתך הכוא שנוא בתרא שנחכסה בשק כשחירף רבשקה במטשה דסנחריב רשע הזה כדמשמע בפרק זה נורר (מהדרין ט) אבל אין מוקדם ומאותר בתורה ואם עיג דהכא קרי ליה סופר (מ) והכא על הביח על כרתך

ככל אחד כדפרישית :

(כסט לומו מעכה)

רבינו הנגאל וסשלך יתנו לך . אין סלנות נונעת בהברתה ולא ארט בסיכן לחבידו כסלא ניסא : התרוום בן יודע ٣b כלומר שרכנות זה הניא מינס nn להבריו אבל בן קבובר לא סובא תשובה כו', שם רשעים ירקב שאין אוים נקרא בזה הישם הסצליה. איר צריק מעצמו . כענוכר הצריק -etio סתניך 1111 צרי זכר כרכחיב רעות : רעות לברכה . סוכיר 53 ------רקב הסלי מן KVW. cul P CHOW מכר 'm

בלפ

FLXA

L'A

בנעמופים

עילקים

מדרש איכה פר׳ ב סי׳ כביכג רבה

שֶׁל שְׁנִיָּה וְרֹאשָׁה שֶׁל שְׁלִישִׁית שֶׁמְתַוְּכוֹת הֵלֵּיְלָה אָמַר לוֹ רַבִּי מָנִי אַלוּ נָאֲמָר הֵיכוּנות יָאוֹת הֵוָת הָא לא נָאֲמַר אֶלָא הֵיכוּנָה קַדְמָיִיתָא לָא מֵיתְחַשְׁבָה דְעַד כַּדּו לָא אֲתָא עִידָן.

כג. ׳רְאֵה ה׳ וְהַבּּיָטָה׳ מַעֲשֶׂה בְּדוֹאֵג בֶּן יוֹסֵף שֶׁמֵּת וְהַנִּיחַ בֵּן קָטָן לְאַמּוֹ וְהַיְהָה מְמַדֶּדֵת אוֹתוֹ בַּטְפָחִים וְנוֹתָנָת משְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְבַיָון שֶׁהַקִיפָה משְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמֵים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְבַיוָן שֶׁהַקִיפָה מְשְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְבַיוָן שֶׁהַקִיפָה מְשְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְבַיוָן שְׁהָזָי וְרְמְיָה מְשְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמִים בְּכָל שָׁנָה הַמְקָדֵים וְאוֹמֵר יַרְמְיָה נְשִׁים בּרְיָם עֹלְלֵי טְבָחִים׳ וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְשִׁיבַתּוּ ׳אָם יֵהָרֵג בַּמְקְדֵשׁ ה׳ כֹּהֵן וְנָבִיא׳ זֶה זְכַרְיָה בֶּן יְהוֹיוָדָע.

מדרש איכה פר׳ דסי׳ ויז רבה

ו. ׳גַּם תַּנִין תָלְצוּ שֵׁד הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן׳ אִילֵן יְרוּדָאתָא כְּמִין מַסְווין פְּרִיסִין עַל אַפִּיהוֹן כַּד אִינּוּן מְנִיקִין כְּנֵיהוֹן רְּלָא יֶהֵווּן תַמְיָין בְּנֵיהוֹן סָמְקוּן וָאָכְלִין לְהוֹן.

ז. ׳דָּכַק לְשׁוֹן יוּגַק׳ אָמָר רַבִּי אַבָּא בַּר בָּהָגָא אַמַּת הַמֵּיִם שֶׁהִיְתָה בָּאָה מִן הַחֲגֵיּוֹת עָמְדוּ הַמְצִיקִים הֶחֲרִיבוּהָ וּשְׁפָכוּהָ וְהָיָה אָדָם מוּלִידְ אֶת בְּנוֹ לָאַמָה וְלֹא מָצָא מֵיִם וְהָיָה מְדַבֵּק לְשׁוּנוּ לְחַכּוּ בַּצָּמָא.

מדרש איכה פר׳ א סי׳ מה רבה

איִלִין דַהְוִי חָבוּשִׁין מִנְּהוֹן אָכְלִין בְּשֵׁר קַשִׁילְהוֹן בְּכָל יוֹם הָוָה מַנְפֵּיק חַד מִינַּיְיהוּ וּמֵיִיתֵי לְהוֹן וְאִינּוּן אָכָלִין יוֹמָא חַד אָמָר יֵיזֵיל בַּר נָשׁ מִינָן אִי מַשְׁבָּח בְּלוּם מֵיִיתֵי יוֹמָא חַד אָמָר יֵיזֵיל בַּר נָשׁ מִינָן אִי מַשְׁבָּח בְּלוּם מֵיִיתֵי וּאָנַן אָכְלִין מִן דִּנְפָק אַשְׁבְּחֵיה לַאֲבוּה דְקָטִיל נְסַבֵּיה וּטְמַרֵיה וִיהַב סִימָן עֲלוּי עָאל וַאָחָא אָמַר לְהוּ לָא אַשְׁבְחֵיה כְלוּם אַמַרִי יֵיזֵיל בַּר נָשׁ חְוּדָן אִי מַשְׁבַח כְּלוּם מִיְיתֵי וְאַנַן אָכְלִין מִן דִנְפָק הַהוּא בַּר נָשׁ חְוּדָן אִי מַשְׁבַח כְלוּם מִיְיתֵי וְאַנַן אָכְלִין מָן דְּנָפַק הַהוּא בָּר נָשׁ חְוּדָן אִי מַשְׁבָח כְלוּם מִיְיתֵי וְאַנַן אָכָלוּן מָז דְנָהַנּק הַהוּא בַּר נָשׁ הָלָדְ אִימָיה חַפָּשׁ וְאַשְׁבְחִיה לְהָהוּא דִקְטָיל אַיְיתֵיה וַאָּכַלוּנִיה מָן חַפָּשׁ וְאַשְׁבְחוֹן אָמַר לוּ מְנָן אַיְיתֵית דֵין קַטָּלָא אָמַר לְהוּ מָן זְוִית הַפָּלוּם אָמָר לוּ מְנָן אַיְתִית דָין קַטָּלָא אָמַר לְהוּ מָן וָית דַאָּכָלוּנוּ אַמָר לוּז מְנָי הָיתִי הַין אָבוּשָר אָמָנוּ הָמָר פָעָרָא בָּלָנִיה אָמַר לְיהוּ מָמָן יהָדָר עָשָּרָא אָמַר לְהוּ מָוּ זי געני הוּא בְּרָיה וּאַמָר וּיוי לָהָה שִּמָן יהָיב עַלוי אָמָר בָרָא דְמָן בָּלָי מָשָׁבָר הוּא בְּבָיה וּאַמָר לָיה נָאָמָר וּיוֹי לָבָרָא דְמָט בְּאָרָא אָמָר לָיה כָנִים בְּתוּרָה וּאַנָר וּין לָיה הָאָרָען רָאַיָּשָר וּיה לָאָבוּיה דָאָכָרוּ הָמָה מָימָן יהָיה עָרָים כּיחוּק אָלָי אָאָרָא אַאָר לָיה הָנוּים בָּיוּתוּ בּיוּי הָין בָּרָין גָּין בָיר הָים בָּיָרָים בָּשָּרָא

מדרש איכה פר׳ א סי׳ נא רבה

נא. מַעֲשֶׁה פְּדוֹאָג בֶּן יוֹסָף שֶׁמֵּת וְהַנִּיחַ בֵּן קָשָׁן לְאַמּו וְהָיָתָה מַמֵּדֵּת אוֹתוֹ בַּשְׁפָחים וְנוֹתָנֶת מִשְׁקָלוֹ זָהָב לַשְׁמִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְבֵיוָן שֶׁהַקִּיפָה מְצוּדָה בִּירוּשָׁלֵם טְכָחַתּוּ אָמּוֹ בְּיָרֵיהָ וְאָכָלַתּוּ וְהָיָה יִרְמְיָה מְקוֹנֵן לִפְנֵי הַמָּקוֹם אָמוֹ בְּיָרֵיהָ וַאָּכָלַתּוּ וְהָיָה יִרְמְיָה מְקוֹנֵן לִפְנֵי הַמָּקוֹם אָמוֹ בְּיָרֵיהָ וַאָּכָלַתּוּ וְהָיָה יִרְמְיָה מְקוֹנֵן לִפְנֵי הַמָּקוֹם אַמוֹ בְּיָרֵיהָ וַאָּכָלַתּוּ וְהָיָה יִרְמְיָה מְקוֹנֵן לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְאוֹמֵר (איכה ב. כ) יְלְמִי עוֹלַלְתָ כּה אָם תֹּאכַלְנָה נָשׁים פּרְיָם עֹלְלֵי טְפָחִים׳ וְרוּתַ הַקֹּדֵשׁ מְשִׁיבַתּוּ (שם) 'אָם יֵהָרָג בְּמְקַדֵּשׁ ה' כֹּהֵן וְנָבִיא' זֶה זְכַרְיָה בָּן יְהוֹיָדָע.

Rejoicing Before God

The broader point here is that the festival's nullification of mourning on account of the joy associated with the day is not at all a free-standing phenomenon. Instead, it is tied up with the fact that, as Scripture states, on a festival all Israel stands before God, and the festival's importance is identified with man's rejoicing before his Creator. The joy is merely an emotional expression of the human's experience of standing before God, and it is this appearance before God that fully annuls the mourning, for mourning and standing before God are mutually exclusive. Indeed, there is no rejoicing except before God. as is written, "You shall rejoice before the Lord your God seven days" (Lev. 23:40); wherever one finds joy, one finds as well a standing before God.

Mourning as Distancing from God

Developing this thought further (and in anticipation of concluding), let me add that the equation of rejoicing with standing before God implies its inverse, namely, the equation of mourning with distancing from before God. This, indeed, is the "ostracism from before Heaven [niddui la-Shamayim]" that the sugya (Mo'ed Katan 15b) considers. On this basis, we can appreciate the analogy between the mourner and the menuddeh: the menuddeh follows mourning-like practices because mourning

 הרואה פוס בעכו בו כוס לעכול. בנין הגד הנהי להיו הרואה יבי במניי הלגד בו בני לגרועי יבי . שירי אל היד היד היד היד היד היד היד היד היד היד	עין מכפט נר פעיה	נד	רכות	תשיעי ב	פרק	הרואה	
	 א בשנה אותם אותם אותם אותם אותם אותם אותם אותם	יה לזיכרה כם שי יה לזיכרה כם שי גב דכיע כחבין זי ה הלוסע מלך ב יז מלז שילם וכן לו דפירקן דכי ל לו דפירק מכוכים החלה בירובלמי בכבים יום: ללי על כירים מכוכים יים: א לדכע כירים ללי על כירים ללי על כירים ללי על כירים ללי על כירים לייע של כירים לביי א לדכע כירים לייע של כירים לייע בל כירים לייע בייע לייע של בייבי בכל מאדך בכיל ג השי המדשי	ידרון בעבה נכים לאמי איז דעל היי בדכיה לדיי איז דעל היי בדכיה לדיי לנכדן על הכרקום כרן לה בשילם כברו יוביו בשיר ומיהו יובי געו היידי שי לבלבים יום יים לבלבים יום געו לברק ביי לל בדק יישה בנה ביה דרי וואל שיים לבלבים ליידי אל היידי אידי הה כברך יישה בנה ביה דרי יישה בים את נכשה לך ד יישה שרי איישה לביך ליי	הרואה וכי לימי דגר ואלה וכי לימי רכי במי מקש כיה ידי הי כי מקש כיה ידי הי כי שעישה נכים לאביר שעישה נכים לאביר יקדה ממני עביב אי קדה ממני עביב אי יועל הריכים אי נעיה ועל הימים נעיה ועל הימים נעיה ועל הימים וות אימר ברוך ע אימר ברוך היוה אי אימר כרוך דיין של געים לברך בהפלי יחי אליין בכי ל ה ואליין בכי לברך ה ל גליין בכי ל	ין דקמי לקזן ין דקמי לקזן דלין לי נכצען דלין לי נכצען שרק לנטי דק אימר ברוך ועל הרעכים שעקר עבוים שנעי ועל הרעכים ועל הרעכים ועל הברבר אימר ברוך ע אימר ברוך ע בשותה רעיה בשותה רעיה נא ברך ושנע אשהו מעוברו ועל העתיר י הפלת שוא דע על העתיר ו ביצר הרע וכ ו ביצר הרע וכ ו ביצר הרע וכ	זיס לישראל . כגין ה זיקן ונהלי הרטן כי ופולס . לפי בהלי ג' ינהו : הירה איי ש ליה ש ליה מכרך בכיקים ו מכרך בכיקים ו מכרך בכיקים ו מכרך בכיקים ו מריק בריקי מריק בריק בריקי מריק בריקי מרי	משברות הים ואי חורפמים. משברות הים ואי ולמרואק: ברוך ששם בנחרה: מלא למרואק: ברוך ששם בנחרה: מלא לפרקים. משרש בנחרה (שש לפרקים. משרש בנחרה (שש לפרקים. משרש בנחרה משר רבי יהודה ברכה לפנמו: לו שלי שיהא משני בנמרה משר האחמ: ומל פטובב מטין פל פ מל המשר וממדיב ובנמרה משר החיק לפטור מתשלל שילא לש לחפר לעבר ברמשרש של השהיד נכ משלכי כלפו. מתשלל שילא לש לחפר לעבר ברמשרש של אינה לש לרמש בנות לו שילא לש לרמש בנות לו שילא לש משר לעבר ברמשרש של השהיד נכ משלכי בליק המשלל שילא לש לחפר נות ברש בנת היה משל ברמש בנות לו שילא לש לרמשור למשור ליש בנת היה הראלם והשיבל וביה קדשי מרוקטין בפורטו. משרים בכת הראלם והשיבל וביה קדשי מרוקי בו שיים מיוולים. ביל משרה לש בל לשי הראלם והשיבל וביה קדשי מורטי בו שייה מקין

סאתה : לקנאלינכו בשמתה י (ושלובוביו) לכרן על מדה שרעניה בלכב עלם: פוסים. לבין דיין כתו עד איר שפא הלכך ינברינרו לתרויידי ריפא * שלא נהנה בדתבתע בברק בליבי דתנילה (קי מה:) גבי מי בנה כאה בל בשר ובשליא לעשות יהגבנס לישן על מבתו איכר בשניע ישראל עד והיה אם שמע ואימר ברוך הנפיל הכלי שינה על מלירות מיתיו דכולי בלחה כבי האלהים יכא זכר בניהם(במיה כנ) : פיפנה שן האורה : אשך קרבט ובם ברברם . ולן כבדה : הוכ במנוסיו ועט להגיה השלין. ביון עיני והנומה על עפעפי ומאיר לאישין בת בהדיה תרעולה . להקיט משנהו : שן יהי רצון כלפניך ה׳ אלהי שתשביבני לשלום והן הלקי [1] בתורתן והרגילני לירי כצוה ואל תרגילני לידי עבירה דסתלם הנתהי בורוטו יב לכרך להכיח אבל כשל ראש תכרך של חליה ולא להגיה בכבר ההחיל והניה לחד ואל חביאני לירי המא ולא לידי עון ולא לידי נסיון ולא לידי בזיין וישלום בי יצר ביב ואל ישלום בי יצר דרע וחצילני כפנע רע ובחלאיב מהם ובפ׳ הקימן (מידיה לי ובם) אחר לא כה מכרך ההה כה מכרך בהים רעים ואל יבהלוני הלומות רעים והרהורים רעים והדא כמחי שלמה פים דשל בהי ההבילין קלתר דתנהך לפניך והאר עיני פן אישן המיה ביוך אתה ה הבאור לעולם כולו ברכה חתה של בהיהן כלא כח בכבות יכי מהער אימר אלהי נשמה שנתה בי שתורה אתה יצרהה כי בינהים והוהק נותר דלה הולדכי אתה נפתתה, בי ואתה משמדה בקרבי ואתה עתיד ליצלה ממני ולדתוירה אתה נפתרה בי ואתה משמדה בקרבי ואתה עתיד לימלה ממני ולדחוירה בי לעתוד לבא כל זמן שהנשמה בקרבי מחדה אני לפניך ה' אלהו ואלהי אבותי רבון כל העילמים אחון כל הנשמית ברוך אתה ה' המחדי נשמוה לפגרים מתם 'כי שבע קל תרנגולא לימא ברוך שר ינתן לשמיי בינה לתבחין בין יום ובין לילה בי פתח עיניה לימא ברוך [סי נילים ינתן לשמיי בינה לתבחין בין יום ובין לילה בי פתח עיניה לימא ברוך אורם מידים כי הראין והים לימא ברוך מתיר אסורים בי לביש לימא ברוך מלביש ערומים כי זמיה ברוך זוקה במופים כי נהות לארעא מויו לימא ברוך הראין על המים כי מסגי לימא ברוך המבין מצעדי גבר כי לימא ברוך הני הימא ברוך שעשה לי כל צרמי כי אסר המיניה לימא ברוך אות ישראל בנבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך טומי לימא ברוך אות ישראל בנבורה כי פרים סודרא על רישיה לימא ברוך שומי ושראל פתי ברכות דלהנית ושל מליה הנא כזכח ועכר פבידה . לכן פריה דפו כל כלב בהיא נמר מניה וציקר דים נה ד' בהים וביין מברך של פלוה אבל כח חוור ומנרך בהים על בל ראש וכן בבימוכה רכה רגהונים ולפריה גני פח בנקן בחים הם ינית בל רחב עבר דחין מעכנין זה לה זה מכרך בהים של של החב כלבר ומה אור ישראל בגבורה כיפרים מורא על רישיה לימא ברוך עומר ישראל שלה הוביר הנח׳ של כל רהב כלכד בהצארה יכי מעמה בציצית לימא ברוך אשר קדשנו במצוחיו וצונו מברך שחים לשי שאין הגיטה כלל שובה זו בי טעטי בגיצית ליכא ביון אשר קרשנו בפצוחיו וצתו להתעטה בציצית פני פנח "תפילין אררעיה ליכא ברוך אשר קרשני (מאליפני) בסצותיו וצונו לרגיה תפילין ארישיה ליכא ברוך אשר קרשני בכצוחיו תצוני על מצות תפילין יני משי ידיה ליכא ברוך אשר קרשני בכצוחיו תצוני על נמילת ידים כי משי אפיה ליכא ברוך הכינביר הבלי שנה מעיני והנומה אלתי שהריולין הריירתי ודרתי הרשיני איל הרועין לידי בייי ולהניח זה כלא זה דתפינין בי כר חט שביחי (ניכ ל'כב:) וכן פי׳ רכיט מם בהשובוחיו וכן רביע אלחנן בסדר חקון הפלה שלו כתב כן: 521 בשלון רים כי ששי אצה ליבא ביון הבעבר הבלי שלה פעיני והטופה מעפעפי ויהו רצון כלפניך ה' אלהי שהרגילני בהנותך והבקי במצוהיך ואל הביאני לא לידי המא ולא לידי עק ולא לידי נסיון ולא לידי בזיון וכוף את יצרי להשהעבד לך ווהקני כאדם רע ופחבר רע והבקני ביצר מוב ובחבר מיב בעולמך ותנני הזם ובכל יום להן ולחסד וליהמים בעיניך ובעיני כל האי והגנמלני חסדים מיבים ברוך אתה ה' נומל חסדים מובים לעמי ישראל: הייב אדם לכרך כל האי והגיבלני חשרים מיבים ברך אתה הי נופל חשרים מיבים לעם ישראל : חייב אום לכרך כו: מאי חייב לברך על הרעה בשם שמברך על המיבה איליפא כשב שמברך על המובה המוב והמידיב כך מברך על הרעה המיב והמסיב הרתגן על בשורות מיבות אומר המיב והמסיב על בשורות רעות אימר כרך דיין האמת אמר רבא לא נערכה 'אלא לקטלעונו בשמדה אמר ד' אדא משום ד' לוי מאי קרא "הסד ומשפט אשירה לך ה' אומרה אם חשר אשירה ואם משפט אשירה פניס סל רבי שמאל בר נחמני אמר מהבא "בהלא ההלל דבר באלהים אהלל רבר בה' אהלל רבר זו מרה שי מבה באלהים אהלל דבר זו כדת פירענות רבי רגהים אפר מהבא °כוס ישועות אשא ובשם שיתי ה׳ אקרא צרה וינון אביצא ובשם ה׳ אקרא ורבגן אבירי בהבא יה׳ נהן וה׳ לקח יהו שם ה׳ בבורך אביר רב אוג ל הונא אשר רב משום רבי מאיר ובן הנא משמיה דר עקבא ילעילם יהא אדם רגיל לומר כל דעביר רדבא לפב עביד כי הא דרבי עקיבא דדוה קאויל באורזא כישא לההיא כהא בעא ארשפיזא לא יהבי ליה אבר כל דעביד רחמנא *למב אזל ובת בדברא ודגה בהריה תרנגולא ודמרא ויגורגא אתא זיקא (מניס גא) כבייה לשרנא אהא שונרא אבליה לתרננולא ארא אייה אבליה לחשרא אבר כל רעביר הרבנא כבייה לשרנא אהא שונרא אבליה לחוננולא אנא איז איז הייביה לשונא אהא הקרוש ברוך הא למב ביה בליליא ארא גייסא שבייה לפתא אמר לה: לאו אפרי לבו בל מה שעושה הקרוש ברוך הא

> עם אַשֶׁר לא־יָדֶעָהָ יְהָיֹיהָ רֵק עַשִׁוּק וְרָצִוּץ בָל־הַיָּמִים: דיייה משַגע ממַרָאָה עַינִיך אַשֶׁר תראָה יַכְּכָה יהוֹה בשחין רָע עַליהַברבּים ועַליהָשֹלֵים אֲשֵׁר לָאיתוּבַל להרפא מכה הגלה ועד ברקרה יילר ידוה אתה ואתי 🕫 מלפה אָשר הַכִּים עַלִיה אַליגיי אָשר לאינדעה אַתָּה

פרשת בי תבוא

בּ בָּל־הַיָּים ואין לָאָל זָדָה: פרִי אַדְמָתָה וְכָל־יגִיצָה יאבָל

אַ נאָבהָיך ואַבְרה שָם אַלהִים אַחרִים צֵי נאָבוי וסייה 👳

ד שַׁמָד: זֶרָע רָב הוציא הַשְּׁרָה ומצָט הָאָסה בִּי וַחָסלָני ---

הַאַרבָה בּרָמִים הַטַע ועָבָרָהָ ווּין לְאוּהשהָה וָלא 😁

י הַאָּגֹר הֵי תָאבלני הַתֹּלְצָה זְיהָים יְדָיו לְהָ בְּכָל־גבוּלָף -

דא ושמן לא הסוף בי ישל ויהף: בנים יבנית תיליה ולאי

זי יהיו לך בי ילבו בּשָביי בַלועצה ופרָי אַרָמָתָי יוָרָש

יי הַצַלְצַל הָגר אָשֶׁר בקרבר ואָלָה צְלֵיה מָצְלָה מָצָלָה

א ואַהָה הרָר מַטָה מַטָה: הַוא ולוף ואַהָה לא הַלוני הַוא 📼

ראי היה לראש ואָרָד תהיה לְוָנָב ובאו עליף בלי הַגְלָלְוּת 🔶

הַאַלָּד וררָפוּף והשיגוף עָד דשמדָך ביולָא שַמָּאָה

בקול ותות אלהוף לשפר מצוהיו והלהיו אשר צוך וקון בה לאית ולמיפת ובוראה אדועילם: להת אשר לאיעבדה אתיידור אל<u>היין בשמהה</u>יבטוב לבב מרב

ב- בלי ועבדה את־איביה אשר ישלחני יהיה בה בראב יראטא ירוזיטר ירברר בל מרי הל בדול מהיאואנב

לשמה למשל ולשניגה בבל הצמים אשר ינהגה יהוה

ספר דברים

פרשת ראה

שַׁבְעָה שֶׁבָעָת תּסְפָר־לָר ש לא תַעַשָּה מְלָאבָה: מָהָחֵל חֶרְמָשׁ בַּקַמָּה תָּחֵל לְסְפֹר שָׁבְעָה שֶׁבעוֹת: וּעשית הַגַשָּׁבעות לַיהוָה אֱלֹהֶיך מַסָּת גְדְבָת וָדָךָ אַשֵּׁר -א תתן באשר יברכך יהוה אלתיף: ושמחת לפני ו יהוה 😿 אלהיף אַתָה ובנף ובהוֹה ועברף ואַמָההָ והַלוי אָשר בשָעריף והגר והותום והאַלמנה אַשֶׁר בְקרָבָף בַמְקום אַשָּׁר יבָחָר יהגָה אַל הֵיף לְשָׁבַן שְׁמִו שָׁם: ווָבָרהָ בי־עֵבִד 🚎 הַיֶּי**ת בְּמצְרֵים יְשֶׁמְרֵהֵ וִעֲשִׁית** אָה־הַחקים הָאֵבָּה י חג הַסַכּח הַעַשָּה לָרָ שְבַעַת יָמִיב בָּאָספּרָ מוּרוּך ומיקבר: יְשָׁמַחֶתָ בְּחַגֶּר אַתָּה יבּנְר וּבתר וּעַכְרָהָ וֹאַמְתֹּך יין מיקבר: יְשָׁמַחֶתָ בְּחַגֵּר אַתָּה יבניר וּבניר וּעַכְרָהָ וֹאַמְתֹּך ין והלוי ו<u>הגר והיתום והאלמגה אשר בשעריף: שבער - יי</u> יַמִים תַּחג לַיִהוה אלהיף בַמָקום אָשרייבחָר יהוָה בי יברכה יהוה אַלהִיהָ בִכל תבואַתה יבְכל מַעִשְׁת יַדִּיּהְ וְהִייתַ אָרְ שְׁמֵדֵ: שָׁלִוֹש פּעַמים ו בַשָּוָה ירָאה 🗠 בַל־זבִירה אָת־פּנִי ו יהוד אַלדיף בַּמָלום אַשָר יבשָר בחג הַמְצְוּה וּבְחֵג הַשְׁבּצְוּה וּבְחַג הַפּכִיה וּלֹא ירָאָה - אָתיפּניִ יהוָה רוקָם: אָיש במְהּנָה וָדָו כְברְבָה יהוָה אַלהַיף אָשר וְהַן־דָרָ. סכס זו אדייו דייא דייי

36

ספר דברים

ספר דברים

א והיה הַמָּשִׁם אַשָּר־יִבְחַר יהוה אַלְהִיבֶם בוֹ לְשָבֵן שְׁמוֹ 😽 שָׁם שַׁמָה הָבִיאו אַת בָּל־אַשֵּׁר אָנכִי מְצוָה אָתְכֵם עולהיבם וובחילם מעשרתיבם ותרמת ידלם וכל באבתר גדריבם אשר תדרו ליהוה ושמחתם לפני יהוה (באבתר לפני יהוה) אַלְהֵיכָם אַהָּם וּבְנֵיכָם וּבְנָתֵיכָם וְעַבִדיבָם וָאַמהְתֵיכָב והָכִּוּי אֲשֵׁר בְשֵערֵיבֶּם כִּי אֵין לְוֹ חֵלֶק וּנְחֵלָה אָהְבָם: השַמָר לְךָ פָּן־הַאָלֶה עִלֹתֵיך בְּכָל־מָקום אַשֵּׁר הרִאָה: - כִּי אָם־בָּמָּלִום אֲשֶׁרייִבְחָר יהוה בְּאָחֲר שְׁבָטְיך שָם אַנכי מְצוּך: רָק 😓 הַאַשָּׁר אַנכי מְצוּך: רָק 🗠 בּכָל־אַנַת נַפְשָׁך תוְבָח וּ וָאָכְלְתָ בָשָׁר בְברָבָת יהוָה אַלהֶיף אַשֶׁר נְתַיֹלְהַ בְּכָל־שָׁצֶרֵיך הַטְּמֵא והַטָּהוֹר יאבלנו בּצבי וְבָאַיָלי רֵק הָדָם לא תאבלו על האָרֵץ 📼 - תשָפְבֵנוּ בָּמֵים: לְא־תוּבָל לֵאֲכָל בשִׁעָרִיך מַעשר דְגָנָך וְתֵירִשְׁך וְיִצְתָרֶ הִכְכֹרָת בְאֵרָך וִצאגָך וֶכָל גְרָרִיף אַשֵּׁר אַלהֵיך וְנְדְבַתֶּיך וַתְרוּמָת יָדָרְ: כִּי אָב־לִפְּנִי ידוה אֱלהֵיך 🌀 הָאכַלְנו בַּמָקום אֲשֶׁר יבְחַר יהוָה אָל הֶיךָ בוֹ אַהָה וּבִנְךָ ובתר ועברה ואמלה והלני אשר בשעריר ושמחל <u>ּשַ לַפְנֵי יהוָה אֱל הֶיךְ בְּכָל מִשְׁכֵח יָדֵרְ: הַשְׁמָר לְךְ בְּן בָּאַזִי הַ אוַ מִי הַ הַיָּש</u>

ספר דבריב

עַברו־שֶׁם הָגוּוֹם אֲשֶׁר אַהֶכ וֹרְשִׁים אתָם אח־אֵלְהיהָם על־הֶהָרֵים הָרָמים וְעַל־הָגָבָעוֹת ותַחַת בָּל־עָץ הַצָּגַי ונתּצְהָב אָת־מוְבָחֹתָב וְשַבַרְתָב אָת־מַצְבתָב. ואַשַריהָם השְׁרָפון בָּאָש ופסילֵי אָלְהֵיהָב הְנַהַעון ואַבְרָהָם אָהישָמָם מן־הָמָקום הַהוא: לאיהַצַשִין -- בָּן לֵיהוָה אָלְהֵיבֶם: 'פּי אם־אָליהַמָקום אָשָריוִבחַר יהוה אַלהִיכָב מּבָּלישׁבטיבָב לְשִׁים אָת־שָׁמִו שָׁב לְשְׁכְנָו הְדְרְשָׁו וְבָאהָ שֶׁמְה: וַהָּבאהָב שְׁמָה עלהֵיבָם וְזְבְהֵיבָּב זאָת שֵׁעֲשְׁרְתִיבָּב וּאָת הֶרוּמָת וְדְבָב וְגִדְהֵיבֶּב טונרבתילם ובכרת בזרבי וצאנבי ואבלתםישם <u>לפני יהוה אַלְהַיבָּם ושְׁמָחהָם</u> בְּכַל משלח וְדָכָב אָהָם - ובתיבב אשר ברקה יהוה אלהידי לא העשון בבל אַשָּׁר אָנְהַנוּ עשִים פָה הַוּום איש בְּלֹזהַוּשָׁר בְּעִינִיוּ ן פּי לָאיבָאקב עָדיצָתָה אַליהָמַנוּחָה וָאַליהַנְרָלָה אַשרייהוה אַלהוף גהן לה וצברקב אָהיסורד וישבתם בארץ אשרייהוה אלסיבם מנחיל אתבם והַניחַ לְכֵב מכָל איביקָב מסָבִיב וושָׁבַתָּם בָּטָח:

36 light news Jen

דהנה מהסמיכות נזאת יצוא אהרן אל הקודש וכו' אל מיתת שני בני אהרן, ולמה היה לריך לאמר זה הדנר של בעשור לחודש השניעי ניום שחיני לחלואים, למאן דאמר דפרישת כהייג שבעה ילפינן מסיני [דלמייד דיליף מתלואים תש״ה סמך לאגמורי פרישה כדאמר בירושלמי עיייש], אמר בירושלמי ריש יומא מה יוהכיים מכפר, אף מיתת לדיקים מכפרת, ולמה סמך מיתת מרים לפרה תדומה כו', מה פרה תדומה מכפרת כו', למה כסמכה מיתת אהרן לשנירת הלותות כו', מה שנירת כו׳ קשה לפני התקום נה אף מייצ. הניאור, דיוהכייפ מכפר חלד שהוא עת רלון, והוא ענין סגולי למקום בייה אשר בו יכפר עון עתו בנייי, כן בתיתת לדיהים הוא עת רצון, ורוכנ ערנות שש ושתה ננוא אליו כקי ולדיה ותכפר, יוהות חלד הסגולה, כך בתנתי שיהיה כתו ביוהכיים, דאימת יוהכייפ מכפר, דוקא כשקראוהו מקרא קודש. הה במנעט ביום הכפורים, שתבזהו וחינו תחשינו נלבו, רק כמו כל הימים אינו מכפר, כן גלדיק אם מתשינו ומרוממו אז מיתתו מכפרת, אבל במבעט בלבו את הלדיק. אז איט מכפר עליו. [ואולי זה כונת ראוי לקוברו נחיים, היינו נתייו של תכם, שתיתתו לא כפרה עליו תאותה]. ואחייכ אמר דוגמת פרה אדומה, שהיא גורמת טהרה, כן עייי תיתת לדיק נתעורר האדם לעשות תשונה ולטהר מהטאיו, שמתנונן אם נארזים נפלה שלהנת וכו' וכיויינ, או על דרך הני בריוני דרייז, דאתרו עד השתא הוי לן נצרא דבעי רחתי עלן כו׳, וזהו ענין טהרה כפרה אדותה. וכשבירת הלוחות, הפירוש, שיש לדק המוחלטי ולדק

ויקרא רדה כייק

יב. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר אֲבִינָא מִפְנֵי מָה נְּסְמְכָה פָּרָשַׁת מיתַת מִרְיָם לְאַבֶּר בָּרָה אָלָא מְלַמֵּד שֶׁבְּשֵׁם שָׁאַבָּר הַפָּרָה מְכַבֵּר כָּךָ מִיתַת הַצַּדִיקִים מְכַפָּרֶת לְּוֹחוֹת אָלָא מְלַמֵּד שֶׁהָיָה נִסְמְכָה מִיתַת אַהֲרֹן לְשָׁבִירֵת לְּוֹחוֹת אָלָא מְלַמֵּד שֶׁהָיָה קֹמָכָר כָּדָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוֹדְ הוּא מִיתָתוֹ שָׁל אַהֲרֹן בִּשְׁבִיתַת קֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוֹדְ הוּא מִיתָתוֹ שֶׁל אַהְרֹן בִּשְׁבִיתַ לּוּחוֹת אָמֵר רַבִּי חִיָּא בָּר אַבָּא בְּאָחָד בְּנִיסָן מֵתוּ בָּנָיו שֵׁל שְׁהָרן וְלָמָה מֵזְכִּיר מִיתָתוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אָלָא מְלַמֵּד שֶׁבָּשָׁם שֶׁיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַבֵּר כָּדְ מִיתָתוֹ שָׁל צַדִיקִים הַכַּפּוּרִים מְכַבֵּר כָּדָ מִיתָתוֹ שָׁיוֹם הַכָּפּוּרִים מְכַבֵּר בָּדָ מִיתָתוֹ שָׁל צַדִיקִים מְכַבָּר הַיָּה וֹמְנִין שָׁיוֹם הַכָּפּוּרִים מְכַבֵּר כָּדָ מִיתָתוֹ שָׁל אַדְיקִים יַכָּבַּר בָּוֹם הַכָּפּוּרִים מְכַבֵּר בָּדָ מִיתָתוֹ שָׁל צַדִיקִים יַכָּבַּר הַיּהָה יְכַבֵּר שְׁנִים מְכַבָּר שָׁנָים לְטָהַר אָתְכָם׳ וּמִנּין שָּיוֹם הַגָּפּוּרִים מְכַבּר בָּי שֶׁל צַדִּיקִים מְכַבָּרָת וּכְרָים מְכַבָּר שָּיבּים לְטָהֵר אָתְכָם יְשָׁים הַיתָוּם אָרָבּרָים שָׁלָשָּרָם הַדָּמִיתוּ הַצָּדִיקִים מְכַבָּרָת דְרָתִיב (שִיים מְכַבּרָר מָיתָם לְטָהָר אָתְכָם לְטָהַר אָיתָים אָיתָנוּ שָּיתוּקוּים שָׁלָשָּרָים מְכַבָּרָת וּכְרָים מְכַבָּרָת דְרָהים מְכַבָּיר שִים בּיוֹם הַיּהָנִים אָנָירָים מְכַבּרָנים מְכַבּרָים מָכַבּן שִיים אָרָר אָירָים לָאָרָין שֶׁעָרִים בָּיוֹם מְכַבָּרָר בִים בּיוֹם הַיּהָים מְכַבָּיר בָּיוֹים מָתָנָין בּנָין בּירָים מָירָר בָּיָה בּיחָים בָּיחָת

מן־הַשָּׁמֵים וְרָאַ־נָרְנָה עוֹף הַשָּׁמֵים כְנַאַתַ אַכִיהָם יוּכָם וְאָת־תַיַת הַשְּׂהָה לְיָלָה: יא וַיְנָך לְדָוֹדָ אָיָת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה : רְצְתָּה בַת־אַיָה פָּכֶנֶשׁ שָׁאוּל יבויַכֶך דָוֹד וַיַשָּׁח אֶת־עַצְטָית שָׁאוּל

וְאֶת־יַעַצְמוֹת יְהְוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בַּעָרֵי יָבש גָרָעָר אָשֶׁר גָנְבוּ אֹתָם מֵרֶחָב הִרָיּה ÕŲ אשר 10-בית־ הפָלִשְׁהִים בְּיוֹם הַבְּוֹת פָּלִשְׁתֵים אָת־שָאוּל בַּגַּרְבַעַ: ״ וַיָּעַל מִשָּׁם אֶת־־עַצְמַוֹת שָׁאוּר וְאֶת־־עַצְמָוֹת עצמות את בנו ויאספו יהונתן הַמִּוּקָעִים : יי וַיִּקְבְּרַוּ אֶת־־עַצְמוֹת־־ ּבְנוּ בְּאֶׁרֶץ בִּנְיָמִן שאול ויהונתן בָּקָבֶר <u>ק</u>יש אָביו וי עשו בּל אלהים יצוה במקר ויעתר לארץ אחרייכן :

ש וַתְּהִי־־עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִים אָת־יִשְׂרָאָל וַיִּהֶר דְּוֹד וַעֲבָרָיו אָמָו אָת־פּּרִשְׁתִים וִיִצָף דְוָד : שו וְיִשְׁבָּוֹ בְנֹב אֲשֶׁר ו בִּירִידֵי הֶרָפָּת

מז (*) אחרי מות ונוי. תניא, למה הוא מוכיר מיתתן ביום הכפורים, ללמדך שכשם שיום הכפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל") [ירושלטי יוסא פ"א ה"א].

> בפסוק הנזכר, יעו"ם ועוד שם אות ק"ע. א) נא נתבאר ערך הענין שמיתת לדיקים מכפר ומס

מעם בדבר . ונרמה ע"ם מ"ם בפדר"מ מ' ידי בענין מיחת שהול דכתיב ביה (ש"ב כ"א) ויקברו את עלמות שאול ויעתר אלהים לארץ אחרי כן , וו"ל , כיון שראה הקב"ה שנמנו לו חסד [שלמו ובט והשהו נו כמבואר בסשוק] מיד נתמלא רחמים, שנאמר ויעתר אנהים לארץ וכו', ע"כ. מבואר מזה שלא המיתה בעלמה מכפרת אלא הכבוד והאבל שנוהנין במיחת לדיקים, דכבוד זה הוא כבוד ה׳. ב) עבירת שניהם בודתי היתה שוה שהורו הלכה בפני משה כמבואר בפ׳ שמיני, ודריש שנם מיתת שניהם היתהי שוה בערך ובומן , ויליף מיתור לשון שני , דהא ידוע הוא ששנים מתו , ומבואר לפנינו בכ"מ דהיכי דבא המספר שני במקום שה"ל לגופיה בת להורות על

אונקרום

חקת במדבר כ עַשָּא בּרָקם וּמִיהַת הַבָּן מִרְיָם שָׁם מִרְיָם וֹתָּאָת הַעָם

השלמה בכבר מהו מהי מדבר ואלו פרשו לחים: והמה שם מרים. (מ"ה כח) למה נסמכה מיתת מרים לפרשה פרה אדומה לומר לך ניה קרצנוה מכפרין (ס"א כמו שנרה אדומה מכפרה) אף מיחה לדיקים מכפרה : והמה שם מרים. (שם) אף היא בנשיק׳ מהה ומפני מה לא נאמר בה ע"ם ה׳ שאינו דרך כבור של מעלה ובאהרן נאמר (במדבר לג) ע"ם ה׳ באלה נוסעי:

תורה תמימה

סיני, ולמה נקרא שמו מרבר צין – שנצמוו ישראל עליו") [שבת ס"מ א׳]. והמת שם פרים. תניא, א"ר אמי, למה נסמכה מיהת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך, כה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת^{כ)} [מי"ק כ״ח א׳].

> . הנואר מים שלא המיהה עלמו האנל והכנוד שנובגין במיחה לדיקים

כנוד זה הא כנוד ה'

ללבים

שנלמר ויעתר

רחמים /

j

ਧੁੱ נרגמלא

v

יין גראסיך גראסיך 255 קרננות ונידי כהונה , וי"ל התרים שנוארה 물락긋 דענין כפרה פיה אדומה נאו להענל , עיי"ש בארוכה ראת, כן מכפרי מיהח מרים של ישראל End. 00000 3 ¥ Ĕ 550 במיכת כענין מיחה שאול כיון שרפט העל, תנא אמה ותכשר מכסרת ומה מעם נדנר , א"ל טלמוה בערך אם להאומה יבראלית 1"53 פריכות והנדלה , וכלשין נוסח ונכו וכפדו לו הענין לענינים אתרי כן , וזייל , 3 귾 2) (29/10) 500 מ"ש נפרר"א פרק י"ז כנומר שהפרה הא נערך אם לבומה ולי (ש"ב כ"א) ויקצרו שנתכןדשו בכון נא נהגאר נו חבר [שכנו י ע"ט כלנדות I קדשני צמטהיי. זה דוקא לפרה ל שנ"כ מכפרים י על מעזי בקדמה שבוק 755 1.24 Ē ц З מדצר ປ່ອງຊ 겉 સું EGC. a a d D g

とこと りっし

Krlisn

מסכתא דנדקין משפטים פרשה יח

עמו עד שהגיעו לתשעים ותשע שני שלא לנעול דלת בפני דנרים הבאים וליתן שכר יסים ושנים לרבות שכר עושה רצונו שנאם׳ יי׳ השץ לסען צרקו ינריל תורה ויאריר נישעיה מב) "וכן אתה סוצא בארבע כתות שהן עונות ואיסרות לשני מי שאשר והיה העלם ליי אני שנאשר זה יאשר ליי אני וזה יקרא בשם יעקב וה יכעוב ידו ליי׳ ובשם ישראל יכנה (שם סד) ליי אני ואל יתערב כי השא חה יקרא כשם יעקב אלו נדי צרק חה יכתיב

ידו ליוי, אלו בעלי תשובה ובשם ישראל יכנה אלו יראי שמים. כל אלמנה ויתום לא תענון 'אין לי אלא אלמנה ויתום שאר כל אדם סנין תלשה לושר לא תענון דברי רבי יששעאל רבי עקיבא אוש׳ אלשנה ויתים שהרכן

אם ענה תענה אחד עינוי סיובה ואחר עינוי פועש. לרבר אחד ניבי איפר) לענות בהן דבר הכתוב .

אם ענה תענה מנד שאינו חייב עד שיענה וישנה. לכבי היה רבי יששעאל ורבי ששעין יוצאין לדרג אפר לו רצי ששעון לרבי יששעאל רבי לכי יוצא שאיני יורע על מש אני נהרג אשר לו רבי יששעאל לרבי ששעון משיך בא ארש אצלך לדין או לשאלה ועבבתו ער שתהא שות' כוסך (ונושל) [ונועל] סנדלך או עושה שליתך אסרה תורה אם ענה תענה אחד עינוי סרובה ואחד עינוי סועש אשר לו ניחשתני רבי וכשנדרט רבי ששעון ורבי ושטעאל אטר להם רבי עקיבא לתלמידיו התקינו עצשבם לפורענית שאלו טובה עזידה לבא בהורנו לא היו סקבלים אותה אלא רבי ששעין ורבי יששעאל אלא נלוי וידוע לסני מי שאשר והיה העולם ששירענות נרולה עתידה לבא בדורינו ושילק אלו מבינותינו שנ׳ הצריק אבר ואין איש שם על לב ואנשי חשר נאסשים ואין סבין (ישניה ז) ואישר יבא שלום ינוחו על ס הכבותם דולך נכותו ולבסוף ואתם קרבי דגה בני עוננה זרע סנאף ותונה: פני אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו [יכול] כל זמן שהוא צועק

אס׳ שאתות פרק א׳

הלו מפתחי ופנקסו בארונו מפני שלא הזיה לו כן והזיה ר"ג הזקן ור"א (בן עזריה) מספידין עליו ואומרים על זה נאה לבכות על זה נאה להתאבל מלכים מתים ומניחים כתריהם לבניהם עשירים מתים ומניחים עושר לכניהם שמואל הקפון נמל כל החמודות שבעולם והלך לי [ט] (ס) וכך אמר בשעת מיתרו שםעון וישמעאל להרבא ושאר כל עמא לביוא עקן מציאין (ס) יהוון אחריהם ובלשון ארמית אמרן וכשבאו רשב"ג ורבי ישמעאל גזרז עליהם שיהרגו והיה רבי ישמעאל בוכה וריש אמר אברך בשתי פסיעות אתה נתן בחיקם של צריקים יארתה בוכה [א"ל (וכי) אני בוכה על שאנו נדרנין] (אלא על שאנו נדרנים) כשופני דמים וכמוללי שבתות אמר לו שמא בסעודה היה יושב וישן ובאה אשה לשאול על נוזינה על מהרות שלה ואמר לה השמש ישן הוא והדערה אמרה (שפוח כנ) אם ענה תענה ארצו [צ] ומה כתיב והרנתי אתכם בחרב וי"א רשב"ג זיה בוכה ורני ישמעאל השיבו כרברים אלו (וכשנורג ר"ש ור"י באתה השמועה אצל ריע וויביב עמוז והניז מרגיהם שק וקיעו בגדיהם ואסרו אודינו ישראל אלו פובה דיותה לעולם תולה לא דיו מקבלים אלא ריש וריי ועכשיו גלוי היה לפני כי שאבר ווזיה העולם שכוף פרענות נדול עתיד לבוא לעולם ולפיכך נמשלק אלו כון חעולם (ישניה נו) הצריק אבר ואין איש שם על לב האומר (שם) יבא שלום ינוחו על משכבוהם] [*] וכשנידי ריע בקיסיי בארה שמועה אצל רבי יתודה בן בבא ואצל רבי הנניה כן הנידיון עמה והנה שקים את מתניהם וקרעו את בנדיהם האברו ארוט שמעוט לא נוצר ריע (לא נוצר: שנחשד) על הנול ולא על שלא עמל בתורה ככל כחי לא נתרג ריע אלא למופת שנאטר (יחקא כר) ווזיה יחקאל לכם למושת ככל אשר ונו׳ וידעתם כי אני ה׳ מכאן ועד ימים מועשים לא ימצא מקים בא"י שלא יהיו [נ] שם מושלכין בו שנאבר (ייסיה יי) דבר (כה) נאם ה׳ (והיתה) (ונפלה) נבלה האדם כדוסן תוי

ראה דוד אמת דרבי לתן פרן את

39

ַר וְאֵׁלֶה שְׁמִוֹת בְּנֹתֶיו מַחְלֶה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְבָה וְתִרְצָה: וַתַּצְמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזֶר הַכּּהֵׁן וְלִפְנֵי הַנְּשִׁיאָם וְכָל־הָעֵרֶה פֵּתַח אָהֶל־מוֹעֵד

ַג לֵאמָר: אָבִינוֹ מֵת בַּמִדְבָּר זהוּא לְא־תָיָה בְּתֵוֹך הָאֵׁדָה הַנּוֹעָדֵים עַל־ ד יהוָה בַּעֲדַת־אָרַח פִּי־בָחֶטְאָו מֶת וּבָנֶים לא־הָיוּ לְוֹ: לֲמָה יִגָּרֵע שֵׁם־ אָבִינוּ מִתְּוֹך מִשְׁפַּחְתוֹ כֵּי אֵין לָוֹ בֵּן תְּנָה־לָנוּ אֲחֻזָּה בְּתָוֹך אֲחֵי אָבִינוּ: ה ויַקְרֵב משֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָ**ן**י לִפְגַי יהוָה: יי וַיָּאמֶר יהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמְר: בֵּן בְּנִוֹת צְלָפְחָדֹ הְבְרֹת נָתֹן תַתֵּן לָהֶם אָחָזָת נְחֵלָה בְּתֻוֹך אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלֵת אֲבִיהֶן לָהֵוּ: וְאֶל־ 🗖 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הְדַבְּר לֵאמֶר אִישׁ בִּי־יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַאֲבַרְתָּם אֶת־ ײַ נְחֵלָתוֹ לְבְתּוֹ: וְאִם־אַין לָוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו: וְאִם־אֵין לָו א אַחֵים וּנְתַתֶּם אֶת־נֶחֶלָתוֹ לַאֲחֵי אָבִיו: וְאִם־אֵין אַחִים לְאָביוֹ וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לִשְאֵרוֹ הַקָּרָב אֵלֵיו מַמַּשְׁפַּחָתָוֹ וְיָרֵשׁ אֹתָה וְהָיְתָה לִבְנֵי ּיִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט בַּאֲשֶׁר צְנָה יהוָה אֶת־מֹשֶׁה יב וַיָּאמֶר יהוה אָל־מֹשֶׁה אֲלֵה אֶל־הַר הָאֲבָרָים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָׁרֶץ ײַ אָשֶׁר נָתַתִי לִבְנֵי יִשְׁרָאֵל: וְרָאִיתָה אֹתָׁה וְנֵאֱסַפְתָ אֶל־עַמֶּיך גַּם־אָתָה ײַ בַּאֲשֶׁר גַאֱסַף אָהָרָן אָחֵיה: בַּאֲשֶׁר מְרִיהֶם פִּי בְּמִדְבָּר־צָׁן בִּמְרִיבַת הַעַרָה לְהַקְהִישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֶם מֵי־מְרִיבָת אָרָשׁ מִרְבַּר־ וַיְדַבֶּר מֹשֶׁה אֶל־יהוָה לֵאמָר: יִפְּקָד יהוֹה אֶלֹתֵי :טר־טז צַן ײַ הָרוּחָת לְכָל־בָּשֶׂר אָישׁ עַל־הָעָדָה: אֲשֶׁר־וֵצָא לִפְנֵיהֶם וָאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וָאֲשֶׁר יוֹצִיאָם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלָאֲ תִהְיֶה אֲדָת יהוֹה כַּצֹאן אֲשֶׁר אַין־לָהֶם רֹעָה: וַיֹּאמֶר יהוֹה אָל־משָׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֶׁעַ בִּן־נוּן אָישׁ אַשְׁר־רָוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָ אֶת־יֵדְךָ עָלָיו: וְהַאַמִדְתָ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן 🗤 כ וְלַפְנֵי כָּל־הָעָרֶה וְצוּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: וְנֵתַתָּה מֵהוֹרְךָ עָלֶיו לְמַצַן כא יִשְׁמְעוּ כָּל־עָדָת בְּנִי יִשְׂרָאֵל: וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יֵעֲמֹר וְשָׁאַל לָוֹ בְּמִשְׁפֵּט הָאוּרָים לִפְגֵי יהוֶה עַל־פִּיו יַצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הֶוּא וְכָל־בְּגֵי־ בכ יִשְׂרָאָל אַתְוֹ וְכָל־הָעֵדָה: וַיִּעַש משֶׁה כַּאֲשֶׁר צְנָה יהוָה אֹתֵו וַיִקָּח אֶת־ כב יִשְׂרָאָל אַתָּוֹ וְכָל־הָעֵדָה: וַיִּעַש משֶׁה כַּאֲשֶׁר צַנָה יהוָה אֹתֵו וַיִקָּח אֶת־ ַכּג יְהוּשָׁע נַיֵּעֲמֵבֶהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזֶר הַכּּהֵון וְלִפְנֵי בָּל־הָעָבָה: נַיִּסְמָך אֶת־יָבָיו עַלֵיו וַיִצַוָּהוּ בַּאַשֶׁר הָבֶּר יהוָה בְּיַר־משֶׁה:

כח חמשי אינ וַיְדַבְּר יהוָה אָל־מֹשֶׁה לֵאמְר: אַו אָת־בְּנֵי יִשְׁרָאֵׁל וְאָמַרְהָ אֲלֵהֶם אָת־ אַ קְרְבָּנִי לַחְמִי לְאַשֵּׁי רֵיחַ נִיחחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לֵי בְּמוֹצֵרוּ: וְאָמַרְתָ אַ קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאַשֵּׁי בִיּחַ נִיחחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לֵי בְּמוֹצֵרוּ: וְאָמַרְתָ לַהֶם זֶה הַאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַקָרִיבוּ לֵיהוֶה כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנֶה תְמִימָם שְׁנֵיָם ברוספבא אָחָד תַּצַשָּׁה בַבְּקָר וְאֵת הַבָּבֶש הַשָּׁנִים

שפתי הכמים

מ רוצה לומר עון של מי מריכה לבד היה בהן, ולא עון אחר, ולפי זה קאי על משה ועל אהרן: נ רוצה לומר הם מי מריבה שהמרו במרה הם היו שהמרו כו׳, ולפי זה קאי על ישראל. והוצרך לדבר אחר דלפירוש ראשון קשה הא ככר נאמר שלא היה בהם עון אחר. לכן פירש דבר אחר וקאי על ישראל, ולפירוש של דבר אחר קשה מאי בעי הכא בעון ישראל. לכך צריך לטעם ראשון: ט רוצה לומר למה אמר משה ענין זה, ולא התפלל שיכנס: ע דאם לא כן "לאמר" למה לי, רבשלמא וידבר ה' לאמר, כבר פרשו בו צא ואמור להם דברי כבושים, או צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר (שמוח יט ח) וישב משה את דברי העם אל ה׳. אבל כאן שני הטעמים בלתי גכונים. לכך פירש השיבני וכו׳. ועיין בפרשת ואתתנן (דברים ג כג): 9 **נראה** לי דקשה לרש״י לרבותינו ז״ל שאמרו שאמר לו השיבני וכו׳ (בפסוק הקודס), וכי יהיה הרור בלא פרנס, אלא שאלתו היה אם צריך למנות פרנס או שיירשו בניו אחריו גדולתו, כמו שאמר הן נחלה צלפחר לבנותיו, לכך דרשו, ולפיכך נמשך גם רש״י ז״ל אחרי דברי רבותינו ז״ל: צ רוצה לומר ישב באהל ועסק בתורה: 🖉 רוצה לומר ולא נאמר אלהי השמים, או אלהי הארץ:

רש״י

(יד) הם מי מריבת קדש. הם לנדם, אין נהם עון ח אחר. דבר אחר, הם שהמרו נמרה והם היו שהמרו נים [מוף], הם עלמם שהמרו נמדבר לין: (טו) וידבר משה איד ה׳ וגו׳. להודיע שנחן של לדיקים ם, שכשנפטרין מן העולם מניחין לָרְפָן, ועוסקין נלרכי לבור (ספרי כג): דאמר. אמר לו, השינני ע אם אחה ממנה להם פרנם, אם לאו (שס): (טו) יפקד ה׳. כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת ללפחד לבנוחיו, אמר הגיע שעה שאמבע הוא, לא כך עלמה במסשנה לפני, כדאי הוא יהושע הוא, לא כך עלמה במסשנה לפני, כדאי הוא יהושע

ליטול שכר שמושו, שלא מש צ מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה (משלי כו יח) לצר מְאַנָה יאכל פּרְיָה (תוסומא יא): אדרי הרוחת. למה נאמר ק, אמר לפניו, רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מַנֵּה עליהם מנהיג, שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו (תוסומא י): יחיש וַיָּאמֶר אֵלָיוֹ אֱרום לָא תַאֲבָר בִּי פָּן־בַּחָרֶב אַצֵא לְקָרָאתֶף: וַיִּאמְרוּ אַלֵּיו בְּנִי־יִשְׁרָאַל בַּמְסָלֶה נַאֵלָה וְאִם־מֵימֶיך נִשְׁתָה אָנִי וּמִקְנֵי וְגַתַתִי כּ מִכְרָם רַק אַין־דָבָר בְּרַגְלֵי אָעֵבְרָה: וַיָּאמֶר לָא תַעֲבָר וַיּצֵא אֱרום בא לְקָרָאתו בְּעֵם בָּבֵר וּבְיִד חֲזָקָה: וַיִּמָאָן ו אֱרום נְתוֹ אֶת־יִשְׁרָאֵל עַבָּר בּגְבָלו וַיֵּט יִשְׁרָאַל מֵעַלֵיוּ הַיָּקָרָאו בְנֵי־יִשְׁרָאֵל כָּלַ-הָעָרָה הָר הָהָר: וַיָּאמֶר יהוָה אָל בּגָבָלו וַיֵּט יִשְׁרָאֵל מֵעַלֵיוּ הַי לַשְׁרָאַל וַאַר יהוָה אָל־ בי מַשֶׁר וַזָּרָאו בְנֵי־יִשְׁרָאֵל כָּל־הָעָרָה הָר הָהָר: וַיְאמֶר יהוָה אָל־ הַרָּאַר וָהָרָי אָבָר אָבָרָי אָאָרָה הָהָר אָל־ אָל־עַמִיו כִּי לָא יָבָא אָל־הָאָרָץ אָשֶׁר נְתָתִי לִבְנֵי יִשְׁרָאֵל עַל אַשָּרי

_{פה} מְרִיתֶם אֶת־פֶּי לְמֵי מְרִיבָה: קַם אֶת־אַהֶרֹן וָאֶת־אָלְעָזָר בְּגָוֹ וְהַעַל

מ׳ אֹתָם הֵר הָהָר: וְהַפְשֵׁט אֶת־אָהַרֹן אֶת־בְּגָרֵיו וְהַלְבַשְׁתָם אֶת־אֶלְעוֹר
 מ׳ בְּגָוֹ וְאַהַרָן יָאָסֵף וּמֵת שֵׁם: וַיַּעֵשׁ משֶׁה בַּאֲשֶׁר צוָה יהוֶה וַיִּאַלוֹ אֶל־הָר
 מ׳ הָהָר לְצֵינֵי בָּל־הָצָרָה: וַיֵּפְשֵׁט משֶׁה אֶת־אַהַרֹן אֶת־בְּגָרִיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם

אָת־אָלְעָזָר בְּנוֹ נַיֶּמָת אַהָרָן שָׁם בְּרָאשׁ הָהָר נַיְרָד מִשֶׁה וְאָלְעָזָר מִן אַת־אָלְעָזָר בְּנוֹ נַיֶּמָת אַהָרָן שָׁם בְּרָאשׁ הָהָר נַיְרָד מִשֶׁה וְאָלְעָזָר מִן כּי הָהָר: וַיִּרְאוֹ בָּל־הָעָרָה כִּי גָנֵע אַהָרָן וַיִּבְכָּוּ אֶת־אַהַרן שְׁלשִׁים יום כָּל בא א בִית יִשְׁרָאֵל: נַיֶּמָר הָאָתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׁמַע הַכְּגַעֲנֵי מֶלֶך־עָרָד יֹשֵׁב הַנְּגָנָ בּ כֵּי בָּא יִשְׂרָאֵל הֵרָך הָאֵתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּישְׁרָאֵל וַיָּשְׁב ו מִמֶּנוּ שָׁביי וַיִּד

מדרש פינחס פר׳ כא סי׳ יגייד רבה

אַתַר פָּרָשַׁת נְחָלוֹת אֶלָּא שֶׁשָּׁמַע משֶׁה רַבֵּינוּ (שַּם זּ) 'נָתֹן תַּתַּן לָהֶם' סָבַר שֶׁנְתַרַצָּה לוֹ הַקָּדוֹש בָּרוּדְ הוּא אָמַר הַרֵינִי מַנְחִיל אֶת יִשְׂרָאֵל אָמַר לוֹ הַקָּדוֹש בָרוּדְ הוּא גְזַרַתִי בַּמְקוֹמָה עוֹמֶדֶת ׳עֵלָה אֶל הֵר הָעָבָרים וְגוֹ׳ בַּאֲשֶׁר נָאֶסָר אַהֵרֹן אָתִידְ׳ אֵין אַתְ יָפָה מַאָחִידְ.

יד. (כז. טו׳טז) ׳וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה׳ לֵאמֹר יִפְקֹד ה׳ אֶלְהִי הָרוּחֹת׳ כָּל מִי שֶׁמְכַקֵשׁ צָרְכֵי צָבּוּר כְּאָלוֹ בָּא בִזְרוֹעַ ׳יִפְקָד ה׳׳ מָה רָאָה לְכַקּשׁ בָּדָּכָר הַזָּה אַחַר סָדֶר נְחָלוֹת אָלָא בֵּיוָן שֶׁיָרְשׁוּ בְּנוֹת צָלָפְחָד אֲכִיהֵן אָמַר מֹשֶׁה הָבִי הַשָּׁעָה שֶׁאֶתְבַע כָּה צָרְכֵי אִם הַבָּנוֹת יוֹרְשׁוֹת בִּדִין הוּא שַּׁיָרְשׁוּ כָּנֵי אָת כְּבוֹדִי אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא (משלי כז שַּיִרְשׁוּ כָּנֵי אָת כְּבוֹדִי אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא (משלי כז יח) ׳נֹצַר תְאַנָה יֹאכָל פְּרְיָה׳ בָּנֵיך יָשְׁבוּ לָהֶם וְלֹא עָסְקוּ בְּתוֹרָה יְהוֹשֶׁע הַרְבֵּה שֶׁרֶחָד וְהָרָאָה הָזָעָר שָׁרָק וְהוּא הָיָה מַשְׁכִים וּמַעֲרִיב בְּבֵית הַוַעַד שֶׁלָדְ וְהוּא אַכָּק הָיָה מַשָּׁכִים וְהוּא פּוֹרֵס אֶת הַמַּחְצָלָאוֹת הוֹאיל וְהוּא שֶׁרֶתְרָ הַכָּפְסָלִים וְהוּא פּוֹרֵס אֶת הַמַּחְצָלָאוֹת הוֹאיל וְהוּא שֶׁרֶתְרָ הַכָּכָל בּחוֹ בְּדֵאי הוּא שוֹרֵס אֶת הַמַחְצָלָאוֹת הוֹאיל וְהוּא שֶׁרֶתְרָ שֶׁכָּרוֹ (במדבר שם. יח) ׳קַח לָךָ אֶת יְהוֹשֶׁע בָּן נוּן׳ לְקָיֵם מָה

ולא הי׳ להם בנים, נות שם שהלכו אחרי משה ואהרן, ואמרו מתי ימותו

זקנים הללו ואני ואתה ננהג הלבור, ליל שכל זה לא מתיישב במקרא בהקריבם אש זרה לפכי הי, גם יש להמיה על לדיקיי כאלו שהיי גדוליי ממשה ואהרן שעברו מלות הי ילא קיימו תלות פייו, וגם שיהמרו מתי ימותו זקנים הללו, וכיל דלכן לה נשהו כשים כי רהו שבני משה לא הי׳ כדבעי למהוי כידוע, ואם בני משה אינם כראוי׳ מהם ילמדו המוני עם וילמדו קוייח, וחלו הדבר הזה בשביל שמשה היי טרוד המיד עם הלבור, ולא היי לו באפשר להשגיה על בניו כי הי׳ עסקו תמיד תן ההר אל העם. וכן אתרו ז׳ל בבני שמואל שלא המנו בדרכיו כי היי עוסק תמיד עם הלביר, והנה בני אחרן היי לדיקי גדוליי, כי אהרן לא היי טרוד כיכ והשגיח על בכיו, ובאמת לא עלה למעלה כמשה. כי הי׳ עסקו עם בני ביתו, ולכן בחשבם כ״ז הסנימו בדעתם שלא לישא כשים באשר הביכו במות משה ואהרן ינהגו הם הגיבור, ואם יהי׳ להם בנים לא יוכנו להשגיח עליהם וילכו דרך לא טוב, או שלא יוכלו להשגיח כיכ על הליבור עי״ז, עיכ מלאו טוב לכבוד ה׳ זעמו שלא ישאו כשים, ויש לצרף שני דברים של המדרש שהלכו אחרי משה ואהרן ואמרו מתי ימותו לא ה"ו שקיוו על מיתתם או שדברו זע"ז בזמן שימותו הוקנים הללו אכי ואתה כנהיג הלבור, אלא שהחבוננו במה שחסר במשה ואהרן, משה הי׳ תפקח ביתר על לרכי הלבור עייז בכיו לא טובים, ואהרן שהשגיח על בכיו לא השגיח על הלבור כיכ, ואין בידו זכות הרבים כיכ, לכן אכן לא כקח כשים, ובאמת טעו כי בהדי כבשי דרחמנא לתה להן יקייתו תטת הי הכתובה והתצווה עליהם ויולידו בכים, וכן אתרו ז"ל גבי חזקי׳ מלך שלא קיים פיו על שראה בנבואה שיהיי רעים, ואמר ליי הנביא כי מת אתה ולא תחיי בעויהב על שלא היי לו בנים בהדי כבשי דרחמנא ליל, והנה אלו בני אהרן היי בוער בהם אש אהבה הי ולעמו, ולכן כמכעו מלישא כשים אבל היי זה אש זרה אשר לא יקובל לפני הי, וז״ש ויקריבו לפני הי אש זרה אשר לא ציוה אותם שלא ציוה להם בהכהיג הלבור באופן אחר ממשה, ולישא אשה ולהוליד בכים ליוה ה׳, ולכן הי׳ אש א

יהאיש דאמר לו משרעיה למה אתה בוש הייכו בשביל שאתה בוש מחטא העגל לכך כבהרת

כי ערייז לא תתגאה כי כן אין לך לירא שלא תזוח דעתך עליך וקיל:

קרב אל המוכח, פיי רשי למה אתה בוש לכך כבחרת, וכיל כי הרמבין פיי שהיי אהרן בוש שהיי כראה לו קרכי מזבח כקרכי השור כי היי חטאתו של עגל כגדו המיד, והכה לקתן כי רש"י שהיי ישראל מויחיי לתה לא ירד אש כ"י המלואים, ואמר משה ע"י אהרן ירד, וייל הא דבאמת לא ירד ש"י משה שהיה גדול מאהרן כי אם היי יורד ש"י משה לא היו יודעים כי נתכפר להם עון העגל אולי בזכות משה שאין בו מחטא העגל זירד אבל כשירד ע"י אהרן נהברר כי נתכפר להם חטא העגל, והנה אהרן בוש תשני שבידו הטא עגל, ואמר לו משה קרב אל המזבח כי לכך בשביל הטא העגל שיש בך. וכדי להורות שנהכפר חטא זה נבחרת שירד אש על ידך ולא על ידי וא״ש: זיקריבו לפני ה׳ אש זרה אשר לא ליוה אותם, במדרש שמתו על שלא כשאי כשים

להס

זרה, ואתר ויתותו לפני הי שכוכתם היי לשיש אבל טעו כניל נכון תאד: ותצא אש מלפני הי וכוי במדרש והובא ברשיי לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני רבן, רזי אומר שתויי יין כככסו למקדש, ובאמת בקרא כאמר בהקריבם אש זרה, כיל דהכל אמת אלי ואלו דאיח, בודאי הפשוט שחטאו בהקריבם אש זרה, וטעו בדין וחשבו כי זה רצון הי כמיש האיע לפני הי שסבוריי היי שזהו רצון הי, וגדולה עבירה לשתה, אלא מאחר שהיי גדולים איך טעו בדין ולא כיוכו האמח, ע"ז אמר ר"א שהורו הלכה

בפני רבן ולא כהוגן עשו, ולכן שגגו וטעו בדין וזה גרם להם המיתה ולולי שהורו הלכה שלא כדין לא ככשלי וטעו בדין, והיינו לא מתו אלא על שהורו הלכה בפני רבן וזה גרם

ins aller

וטעמייהו מקרא במסכת שבת בפרק ם נמחה ולא נוסר : ה' דברים אירעו את אבותינו בשבעה רים: בשבעה עום פשה יוקבו קשר און ש עשר ברכה כו: נשתבה הלוחה כולו הטותת כטתר ודתי ליכא מאן דפלינ (ג) דיה הצ ררציא *בששה להרש ניהנו עשרת הרברות 10 00 פלה דמהגי' דקמני דביה בהמו לישראל רבי יוסי אוטר בשבעה בו כאו ດາຫວັດໜີ נשתנה הנותות מכלל דשלה שנירא אמא :(ד)ריא דאמר בששה ניהנו בששה ניהנו וכשבעה להו דבשבעה עלה (ה) ולא מקרא מאמו טיורית ובשבעה עלה משה דכתיב יויקרא אלשות נפקה לן זנשנפה פלה זהא דכתיב מסו וקנן שת עיקה ען השבעה ענה האד וכחי מסף וקרון מי ושכון כבוד הי על הר סוני ויכסת פיים וער מרח: (כ)רייה בשמשה כזיסיל הנק שאה ימים ויקרה הל משה משה ביוםהשביעי וכתיב "ויבא משה בחוך * הענן ויעל אל ההר ויהי כושה בהר ארבעים ביום השביעי איכא מאן דדרים ליה השניעה שנה 3023 631 במשכה יותה כי התר מסן תרה יום וארבעים לילה עשרים וארבעה רסון דמקרם נסקש קוה: משבעה בסיון עד ייו בסמו ע ט׳ מש ושהסר ההמו מלו להו ארבעין בשיבסר איכא מ׳ יום כיד דסיון שהוא מלא מיני מי בתמוז נהית אתא והברינהי ללוחית וכתיב 10 30000 יוהי באשר קרב אל הברצה וירא אתש (גוי׳ דפנעו הרי מ׳ יוס שנמד משה ה :67 בהר: נמרא כך קיבלט מחביריט: (ו) תומי ריב הענל וישלך מיריו את הלודות וישבר אותב ומעם פוסר סמפיד נחם שקח ממרטי נא מומס וגרי דבעם שמוסר ונסבטל בושרה מכל חרת ההר: במל התמיד נמרא : הובקעה העיר בריז הרה והברוב יברורש הרביעייני סמוי נאומו היוס גמן שקון שומס ומ המוא יו בתשעה לחדש וידוק הרעב בעיר וכתיב ההיע הממוז געם נהכל: סיג מיים מס ברריה "חבקע העיר ונר אבד רבא לא " וסל נסיג על נים שעוים . כנומר אי מימו מים כא כתיב קרא אחרינא זכתיב ביה צח ואיימי ל שקולים דמשמע מרי: פרי סוו . משל משל מיותי קשיא כאן בראשונה כאן בשניה התניא בראשונה הוכקעה העיר בחשעה בחמח פרנה קמיה : שהעמידן מנשה בהיכל: ונפל מד (ו) שה דים על פנרים וקענים לידים י וכנקטע ומשנה טי בשניה בשבעה עשר בו : שרף אפוסטכוס

דמשמע דהמנהגה לה מברכיט הייט דווקא אמנהג דערבה דלא היי אלא מנהג טוטון בעומה התוכת דטוטול לא מברכיט אבל בשאר מנהג כמו קריאת הלל ואחלייני כנו אותו מרג האי מכרכים וכן כלכה למעשה ולש זה יש ליזהר שלא לדבר באמלש ההלל כיהן שבירך דהם כן היי מפסיק ונראה דאין יחיד מחיב להדוא הכלל אק אם הזה לחייב פומו הרשת ביוי: ואשתכח וכמינ פינויה על אתו יד פירום מלא כתוב על היד שנחתכה מן הללם אכת לבי לאתרובי ביסיה כטמר ביסו של התביה(ו)אשלמת ליה כטמר וכתך נחם לו ויש מפרשים דהכחינה הוה מל הגלם השלם וה"ק אשכוזי' מליה פל האם השלם אלה לבי לאיתרובי ביתיה כנומר אחה רציח להחריב כיחי של מקדום כרוך מוא וידך אשלמת ליה לכך שלמתי את ירך לכקדום ברוך הוא שתהכתי: 7007

את החורה נכרא: העכור צלם בהיכל מנלן דכתיב ^מוכעת הוסר התכוד ויא (ה) קה מינ נוריט דכתיב שון אחר. איש שיי ולרת שקרץ שוכם וחד הוה והבתיב מעל כנף שקוצים משוכם אבר רבאי, אשמכת וכתיב של החול נלס כי: נאגיס תרי הזו ונפל חד על חבריה ותבריה ליה לידיה ואשתבח דהוה כתיב(י) האמכת וכתיב של החול נלס כי: מחוליו ייו

מדרש איכה פר׳ א סי׳ כט רבה

לא הַיְתָה חוֹזָרֶת וְדְכְוָתֵיהּ (בראשית ח. ט) ׳וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ׳ וְדְכְוָתַהּ (דברים כח, סה) ׳וּבַגוּיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ וְלֹא יָהָיֵה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלֶהִ׳.

עָּל רְדְפֶיָהָ הִשְׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים׳ כְּהַהִיא דִחְנַן דִּרְוֵי גָּן נַנָּס בְּסִימָנִיו וּרְמִצְרָנָיו. דָּבָר אַחֵר ׳כָל רֹדְפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים׳ בְּיוֹמִין דְּעָקָא מִשְׁבְעָה עָשָׁר בְּתַמּוּז עַר מִשְׁעָה בָּאָב שֶׁבָּהֵם קֵטֶב מְרִידִי מָצוּי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר

NULDI LEILIV U:

ישראל ביה"כ החיורתא היא שהיתה לה' והארמתא שהיתה לעזאא והגבינה שהיא התולדה תהן שניהן לברים שנם השעיר לעזאא היה מלבין שנטתיהם של ישר על שלאתר ונשא השעיר ונו' ובת"ש שהיו קושרין בהסוא שעיר התשחלה תוע של זהורית וביון שבגיע לתדגר היה מלבין וכן הוא הענין בג' צוניתא שהיו שיהם מולדותם לכ"א יום ותולדות שניהם היו ביצים לבנים כי הנה שני שיעורים כ"א יום ג"כ פולדותיהן שיין בליבון כי כמו שהכ"א יום שתר"ה עד הושנות לכה כולדות ליבון שן ובפרה פלים כן גם יות משלי בליבון כי כמו שהכ"א יום שתר"ה עד הושנות לכם מולדות ליבון שיו ובפרה פליםם כן גם יות משלי בליבון כי כמו שהכ"א יום שתר"ה כד הושנות לכה כי הנו שיות ליבון שון ובפרה פליםם כן גם יות משלי בליבון כי כמו שהכ"א יום שתר"ה ביה הולדות ליבון שיות כי הלרות ויסורין מכפרין כת"ש בעלות משלי שרכניום מי"א בתמו עד ע' באג היה מולדות ליבון שיות כי הלרות ויסורין מכפרין כת"ש בעלות משלי ושד למרו ליה ורלילא דמית מהיכא שיש לכל איש מישראל לבויות נעשי באלהים בהיותו חי בנוא משיח להצלים שלו בעה"א וע"כ לתרו כנס שיש לכל איש מישראל דנקות נעשי באלהים בהיותו אי בנאים להיה להציות שלו בעה"א ומות היה להיה הלהי שהים כלו שלא המשיח להצריה משיח להאנים להשיח שלו בעה"א בתעות הצנות יגים לגים מישרא בעותה שבי ומרים באלהיות הישות ומשיח להצלים לשיח היות היצות הכות שלו במה"א ומית למתו כנו מישים לכל איש מישראל דנקות נעשי באלהים בהיותו אוביות לובאים שלות שליח מת בלומו מה שלומות יגים לו בתוכונו במספויו ולהיכא רותו ובשתחו נפיו להשינ

(ורואמי תרנית בצ (כיציו)

- בד מ תו לכך שלה לפניו שלה יעש חשונה נכונה פל התו מעשי ודרים מדכתינ וההשם בשני הלחת ליל לההשיסן שהיי כבר היו שח ש ל בידו דכחיב לעיל מיניה ושי לחוח הנריח
- היד בשקי . לייל דהרי כבר נאתר לכל כאתות והתופתים אלא לכל היד היזקה הקביה תשבתי ואצור יהא שלמא ליד דוברה כל הנבראים שתוקן ותצלן לחזור אל מקורם שד ש׳ ש כשבע האם והגיתה תקרן תלתעלה לפיכך
- רט להור לשם : והי מבה הוסכן . לבראת לישראל עד כמה גרם התאו: הכתב עינתו שרת . אף פיינ שהיו חדוקים תיע היו בדיו שתר ע"ב התקיה: והכתב הה כיבלן. כנסש הסובל הגיף : כיון
- שתי קושות של זהב תהרומת הלשכה לאיתן שבזון לקטה שני המידין: שני נד"י באט ראיין לאירין : סציד ריי בן בנא בעדיות שיו: היג והיו מעלין להן שני יושמי נרכר כבשים ובסיף שלשלי להש כי קיפיח של מיד כיא ועי כיק שינ נ אב וכעט להם שני חוירים: עד שנון בריות פיז מל כתור . נסרניו בחותה שכן דרט כצוררין אתו : וקפן . התויר מאיי מי שיכה איל מתרינה היי קשן מ׳ פרסה שנטנע בים שנן דרך ביפטת המדינות באשת: ושריך כתב בנד לתדם ונו׳ והה אתר הגין שהיה כייו: ק.קול תשבוטת יש כאן . מרוב הטרות שעו בהשבוטה ולא רטה הגוקרא שי חמרת נבוח תתה שמתט השניתר נביטל הכי
- הדרון שנוה : ביום ונילה י אהד יולא רן מרושלים לצור איצ מסתמא ביום התרבן ידש ושתה ותה כהי הל זשוש בתשנוי : אתר יעשה יום זה שכונה בע רחש לתשבטתיו וה"ל עשה יום ט"ב רחש לתשטן ובאמת ביום התרבן נשמע בטר ואותו היום קרא תקצל באחד לחדש: ונחקדש . תודמן לברינה אינ לשין נקיי קאתר וריל תבומא (ויימ מניה ונהדלם ואין טרן) :

בנכם : ניקם הזניה להעפן . שזינן האיין מה אחת מחשא של ענל יויהי כאשר הרב אל המתנה וירא את העגל ומהלת *רבי חלקיה בשם רבי אחא מיכן שלא יהא ארם רן אמרות *דרש משה מק״ו מה אם פכח שהיא פל שתי די אלק שהיי מופסן בכח : ולכלשם יכמצוה יהידית נאבר בו "כל ערל לא יאבל בו התורה שבל המצות בלולות בה על אתת סיט מה שבה נכחידו : ייה שלתא יט׳ שם לבכמה וכמה יויתר אף משה וישלך מיריו את הלחת וישבר אתם תחת ההר תני ר' ישמעאל יותר ממני (וסי׳מ הגיה וההן נפי׳ והיין דבי׳ה אבר לו שישברם שנאמר יוארת על טרך) : הנואנו היו מנקשין לשרות . כזרך הלחת את הרברי׳אשר היו על הלחת הראשוני׳ אשר שברת אמר לו יפה עשית ששיברת *ר' שמאאל בר נחמןבשפר יונתן הלוחות היו אירכן ו׳טפחים (א) ורחבן ג׳והיה משה תפיש בטפהיי

הרבה מיחשלים אלא קלחל השבינות יש החשרות כאן ונינו נהשטן היזרז רוב הביות שוברו להיונים שליקולא היה הנקוב לביות מכוע שהו מעריה שם סברים וכן נמי אכא הלקול חשנין ברגהוב ריש פירי בטי להודש היברעה העיר שלה היה ה המיוח ומי אלא בייז בזתו : יעזה זה . היום שאתם בחיר ויתרא כבורים רחם להשנוטה: כשנה בנך וטוקדשי 3" '0 כתו וניצדם כלותר שנשזה כתין נדים (ג) עי בשמי ותרכה התר וט : ניהז נהקלקני לשנר . ריה דף יח מתן שונקצה הציר שהיו טרודים בצרות עיל דים וה ובתלהתוח עד יום הזכבה ונשריה בעשוי נשרה כנה הלא דוחא להצא בחתיה שלארר ההרכן שכנר ענרו מצליהן מפני מה נהדלקט החשבוטה שאתה אותר שה הפסוק בא׳ נהרש נעשרי עשרה שנה יען אשר אנד׳ ניצ לר ונו'

> והקב״ה בשפחיים ומפחיים ריוח באמצע כיון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב״ה לתומפן מירו של משה וגבר׳ ירו של משה חמפן מכנו הוא שהבתו׳ כשניה מתוא ולא היה כה בידו לעכב הגתבים לימשבתו בסיף ואימר יולכל היר החוקה ייא שלמא על ירא דגברת עליה מינאי רבי יוהגן בשם רבי יוסה בר אביי א״ל הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה שתה מתה מדעים כהה : היו מאגאי שם פי יע להם . חמן שבאים מורידין מעל החמה שם טמשה רעפשן דכתיב יואתפש בשני הלחת *תני בשם ר׳ נחמיה הכתב עצמי פרח ר׳ עזרה בשם ר׳ יהירה בי רבי סימין הלוחות היו משאיי מ׳ סאה והכתב היה סובלן כיון שפרח הבתב כברו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו ובמל התמיד: *רבי סימין בשם ר״י בן לוי בימי מלכות יון היו משלשלין להם שתי סופות של זהב והיו מעלין שני כבשים פעם אתת שילשלו להם שתי קופות של זהב והעלו להן שני גדיים באתה השעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו ב׳ שלאים בלשבת השלאים (ג) על אותה השעה *העיר ר׳ יודה בן אבא על תמיד "של שתר שקרב בארבע שעות וא"ר לוי אף בימי מרכות הרשעה הואת היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים ובסוף שילשלו להן שתי קופות שר זהב והעלו להם שני חזירים לא הספיקו להגיע׳ למחצית התומה ער שנעץ החוור וקפץ מארץ ישראל מ׳ פרסה באיתה השעה גרמו העונות ובשל התמיד ותרב הבית : והובקעה מונ עמו כנה: ס"ג מהו נאזר . עדיין לא יימיה העיר: כתיב "בתשעה לחדש הובשק התמיד והרב הבית: והובקעה כדף ועל מה שמו הא עדיין לא נדף לעיר: כתיב "בתשעה לחדש הובקעה העיר *ואת אמר הבין א"ר תנחום שדי ועל מש שני שיין מוכזי עשרה שנה בא׳ (י) קילקול חשבונות יש כאן הה׳ד יויהי בעשתי עשרה שנה בא׳ שאתה ניר המלאה התבה שית זנאת ש לחדש היה דבר ה׳ אלי לאבר בן אדם יען אשר אברה צור על ירושלם האת מהו האח אין תימר בא׳ באב עריין לא נשרף אין תימר בא׳ באלול ביום וקילה נפק בלדרה מן ירושלם ואתי לציר אלא קלקול חשבונות יש כאן ר׳ יותנן ורשב׳ל ר׳ יותנן אמר למקך שהיה יושב ומחשב חשבונות בא ואמרו לו נשבה בנך ונהקלקלוחשבונותיו אמר יעשה זה ראש לחשבונות רשביל אמר למלך שהיה יושב ומחשב חשבונותיו באי ואמרו לו נשבה בנך ונתקדש אמר יעשה זה ראש לחשבונות ר' מנא בעי ניחא נתקיקלו לשעבר דילמא לדבא 6027

ושיך ניתה נהקוקט לשיבר ישרא שלו מרוב הגרוח שש ביום מבקשה :

הנכרי!

רצוני להוסיף משהו: אם תשאלוני, איך אני, כיהודי תלמודי, מביט על דגל מדינת ישראל ואם יש לו בכלל וערך הלכתי; אענה לכם פשוט: אינני גורם בכלל מקסם של דגל וסמלים טכסיים כמותו. היהרות שוללת פולחן עצמים גשמיים. ברם, אל נא נתעלם מדין בשלחן ערוך, כי "הרוג שנהרג בידי עכו״ם, קוברין אותו בבגדיו, כדי שיראה את דמו ויקום, שנאמר ,ונקיתי דמם לא נקיתי׳ ״. במלים אחרות, בגדי יהודי מקבלים קדושה מסויימת כשהם מוכתמים בדם קדוש. והדברים קייו בן בנו של קייו לדגל הכחול-לבן, שטבול בדמם של אלפי צעירים יהודים שנפלו במלחמת השחרור בהגנתם על הארץ והישוב (דתיים ולא־דתיים, כי האוייב י״ש לא היה מבדיל), יש בו ניצוץ של קדושה, הנובע ממסירות־נפש והקרבה עצמית. כולנו מצווים לכבד את Union Jack הדגל ולהתייחס אליו בדרך־ארץ. אין הוא זקוק להכשר מה-Union Jack

W 1991 - Reprinted with permission from ArtScroll/Mesorah Publications, Ltd. from THE COMPLETE TICLA	Crude his kinnels and its translation in this edition Gradients for must be on the exalted level of R. Elazar of kinnes, he gradously concreded. Then he ex- plained why he had written it. For years 1 had Cabababistic secrets and knew the mostical incan- wanted to express my grief over my personal loss tations of the ministering angels. Still, many 2. The formation of the ministering angels. Still, many	at the Ideath Jcamps of the martyrs, ten times as many as those who left Egypt. Rebuild our holy Temple, and provide us with double consolation, Exalt us, and bring us back to Zion and Jerusalem	From the day we were exiled from our homeland, there was never an annihilation as awesome as this. Be compassionate with our remnant : look down we have been as the second secon	for the countries of Europe and their Jewish communities, the heirs and trustees of our traditions, for righteous tzaddikim, elders, pious chassidim,	Let those who lit the fire suffer retribution; may God judge the corpse-filled nations. Cry out loud, O heaven and earth, for the thousands of cities with the second second second second second second	we shall lament with raised and screaming voices. They set God's sanctuaries aflame, they ignited them, and our eyes witnessed this.	For the burning of thousands of study halls and synagogues, and for myriad of Torah scrolls and their students	and they slaughtered them with high-handed arrogance. The blood of tender babes cries out to You from the earth, [saying;] "Exact vengeance for the children and the women; let no living early account and the women;	Koshei Yeshibah and their students, and the multitudes of Your people were there They enslaved them with brutal tortures	When they proclaimed, 'Shema Yisrael' they offered up their lives to the Lord of lords.	incinerated in the crematorium overs. May the sound of their pleading cries be eternally remembered. by the One Who down in the second	[Remember] their screams and their weeping as they were tightly packed and locked into the train's [cattle] cars. Like sheep to the slaughter they more ladies.	For Vermany has destroyed our people, during stormy days of the World War; with killings, horrible and cruel, with starvation and thirst. For all generations, do not forget, until you will merit witnessing the fatter.	NINNAH IN MEMORY OF THE MARTYRS OF CHURBAN EUROPE by Rabbi Shlomo Halberstam, ^{yry} r, Bobover Rav K2 1721 Remember, please, and lament, O all of Israel, let your voices be heard on high.
	he tragic events signate no new are later events, h B'Av kinnos h B'Av kinnos (Shlomo Ha)-	 	קומם בית קרשוו, ונוחמוו בכפלים. למחנות הקרושים, פי עשר ביוצאי מגרים.	עון אים ואי ביידי מיום נָּלְינוּ מַאַרְעַנוּ לא הָיָה כָּזֶה כָּלָיון נורָא. במיום נָּלְינוּ מַאַרְעַנוּ הבּט נַא משָׁמַים,	ַוַעַקוּ שָׁמֵים וַאַדָּטָּוּי, עַּר אַיִבּי בְּיִייּה מְסוֹרָה, אַרְצות אֵירופָא וּקְהַלוֹתֵיהָ, נוּחֲלֵי וּמְקוְמֵי מְסוֹרָה, אַרְצות אַירופָא וּקְהַלוֹתֵיהָ, נוּחֲלֵי וּמְקוְמֵי מְסוֹרָה,	שלְּחוּ בָאַש מַקְרְשֵׁי אַ <i>ר</i> , אַת הַבּּעָרָה, זְדֵי עַבּיבּי יְשַׁלֵם הַמַּבְעָיר אֶת הַבְּעַרָה, זְרִין בַּגוּיִם מָלֵא גְּוּיוֹת. ישַׁלֵם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעַרָה, יִדין בַּגוּיִם מָלַא גְּוּיוֹת.	על שְׁרַפַּת אַקְׁיֵי הַוֹּ וָ שׁוּיוּ שִׁיּיִהָ, נְקוֹנֵן בַּשְׁאוּוֹת, רְבַׁנוֹת סְפְרֵי תּוֹרָדה וְלוֹמְקִיתָּ, נְקוֹנֵן בַּשְׁאוּוֹת,	רְמֵי יְלָדִים רַבַּים צוֹעֵקִים אֵכֵּירָ מִן הָאַנָ שִׁיוּ, נְקום נַקְמַת טַף וְנָשִים, לא תְנַחַזָּה בָּל נְשָׁמָה.	ראשי ישיבות וְתַלְמידֵיהֵם, וֹהָרָגוּם בְּיָד רְמָה. רְאשׁי ישיבות וְתַלְמידֵיהֵם, וֹהָרָגוּם בְּיָד רְמָה,	בַלָרְאָם שְׁמַע יִשְׂרָאַל, מָסְרוּ נַפְשָׁם לַאֲרוֹנֵי הָאֲרוֹנִים. קול שַׁוְעָם יוָבֵר הַמִיד / בְּנֵי שוֹבֵּן בְּסֵבָּ	בַּאַאן לַשְׂבַח יוּבָלוּ, לְשְׁרֵפָה בַּבַּבְשוֹנִים. צַעֲקָתָם וּבַכיוֹתֵיוּיַיִם, בְּבַּבְשוֹנִים,	בַמיתות מְשַנוּת אַכַּוְרִיוּת, שָׁנ אָב יבּיּיּיי אַל תְשְׁבַׁחוּ בְּכָל הַהּורות, עַהֵי תוְכּוּ לְרְאוּת בַּנְחָמָה.	וְכַרוּ נָא וְקוֹנֵנוּ בָּל יִשְׁרָאֵל, קּוּלְבֶם יִשְׁמֵע בָּרָמָה, בי השמידה גָּרְמַנְיָא אָת עַמְנוּ בּימֵי וַעָם הַמִּלְחָמָה,	קונה לזכרון הקרושים של הורכן איירופא מאת הרג שלמה האלבערשטאם וצ"ל, הארמי"ר מבאבאב